

מסכת יבמות

פרק שמיני הערל

דף ע'

כהן ערל אסור לאכול תרומה

כהן ערל, אפילו אם הותר לו שלא למול עצמו, כגון שמתו אחיו מחמת מילה, אסור לו לאכול תרומה.

לדעת רבי אליעזר – ענין זה למד בגזרה שווה, שכן בענין פסח נאמר, "תֹּשֵׁב וְשֹׁכֵר לֹא יֵאָכְל בּוֹי" (שמות י"ב מ"ה), וכן נאמר בתרומה, "וְכָל זֶר לֹא יֵאָכְל קֹדֶשׁ תְּלוֹשֵׁב פֶּהוּ וְשֹׁכֵר לֹא יֵאָכְל קֹדֶשׁ" (ויקרא כ"ב י). ויש ללמוד בגזרה שווה, ש**שכשם שהפסח אסור לערל**, שנאמר "וְכָל עֶרְל לֹא יֵאָכְל בּוֹי" (שמות י"ב מ"ח) **כך התרומה אסורה לערל**.

ולדעת רבי עקיבא – אין צורך ללמוד זאת בגזרה שווה, כי הדבר למד מריבוי הכתוב בענין טומאה, שכשאסר הכתוב טמאים בתרומה, נאמר, "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֲהָרֹן וְהוּא צְרוּעַ אוֹ זָב בְּקִדְשִׁים לֹא יֵאָכְל עַד אֲשֶׁר יִטָּהַר וְהִנֵּי עָלָה כָּל טָמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁבְעַת יָרֵעִי" (ויקרא כ"ב ד'), "אִישׁ אִישׁ" ריבוי הוא, ללמד על הערל שדינו כטמא לאכילת תרומה. [ורבי אליעזר אומר, שהכתוב "אִישׁ אִישׁ" אינו ריבוי כלל, אלא דברה תורה כלשון בני אדם, כמבואר בגמרא בדף ע"א. ושם יתבאר בעזה"י, שלדעת רבי עקיבא הכתוב "תֹּשֵׁב וְשֹׁכֵר" בא ללמד על גר שמל ולא טבל, ועל קטן שנולד כשהוא מהול].

ודווקא הכהנים הערלים עצמם אסורים באכילת תרומה, אבל נשיהם ועבדיהם המולים מותרים לאכול תרומה, שכן מחמת הערילות לא יצאו מכלל

^א כן פירש בקונטרס, שמתו אחיו מחמת מילה. וכן נראה, דלא דמי לערלה שלא בזמנה, דמיבעיא לן בגמרא אי הויא ערלה, דהתם כיוצא בו לא הוי בר מילה בשום מקום, אבל אחר שמונה, אף על גב דאי אפשר לו למול מפני הסכנה, הוי ערל, כיון שהגיע הזמן. תדע, דלא פשיט ליה בגמרא מטומטום, שאין אוכל בתרומה, אערלה שלא בזמנה, אף על גב דאין חייב לקרוע ולמול ... ובהדיא מחלק בירושלמי בין ערלות שלא בזמנה ובין שהגיע זמנו למול אלא שסכנה היא לו, אלא שבוה חולק על הש"ס שלנו, דהתם פשיטא ליה דערלות שלא בזמנה לא הויא ערלות, ואכיל בתרומה, ובש"ס שלנו בעיא היא בגמרא ולא איפשיטא. [תוס'].

^ב ואם תאמר באוכל תרומה בטומאת עצמה נילף בהאי גזרה שווה דלילקי, ולקמן אמרינן דלית בה אלא עשה בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר. ואומר ר"י, דהך גזרה שווה לא ניתנה אלא לענין פסול האדם האוכל, כגון ערל ואונן וכיוצא בו, אבל לענין פסול גופה, כגון טומאת עצמה, לא. אבל קשה, דאכתי נילף מבכורים שילקה עליה בטומאת עצמה, דכי היכי דילפינן בכורים מתרומה, משום דתרומה קרינהו רחמנא, הכי נמי נילף תרומה מבכורים, דהא בהעור והרוטב גמרינן תרומה מבכורים, לענין דמשקין היוצאין מהן כמותן. [תוס'].

^ג דבהאי קרא תרומה כתיב, דכתיב "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים", והיינו תרומה, דסגי ליה בהערב שמש. [רש"י].

^ד מהכא אמרינן בכל דוכתי, דרבי עקיבא מרבה ערל כי טמא. ומכל מקום איצטריך למכתב ערל בפסח, דאי לאו דכתיב בהדיא משום מקום שהוא כטמא, לא הוה מרבינן ליה מאיש איש, אף על גב דמילת זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח. [תוס'].

הכהנים, אלא שצריכים תקנה לעצמם, אבל נשיהם ועבדיהם, שאינם מחוסרים תקנה, יאכלו תרומה.

לימוד מגזרה שווה

גזרה שווה היא מהמידות שהתורה נדרשת בהן, שכשכתבה תורה מילים שוות בשתי פרשיות, כתבה זאת כדי להשוות את שתי הפרשיות בדיניהן, לומר, שהדינים האמורים בזו אמורים גם בזו, והדינים האמורים בזו אמורים גם בזו.

ויש חילוק בדבר זה. יש פרשיות, שהמילים שנכתבו בהן לצורך גזרה שווה, נכתבו רק לצורך גזרה שווה ולא לצורך אחר, כגון שנכתבו המילים הללו בפרשה שתי פעמים, ואם כן לא נכתבו פעם שניה ללמד דבר חדש בפרשה, אלא לצורך גזרה שווה, וכשהמילים הללו נכתבו רק לצורך גזרה שווה, הן נקראות מופנות [=פנויות] לגזרה שווה.

פעמים בשתי הפרשיות המילים נכתבו לצורך גזרה שווה, וזו נקראת גזרה שווה מופנית משני צדדים.

ופעמים רק בפרשה אחת המילים נכתבו רק לצורך גזרה שווה, וזו נקראת גזרה שווה מופנית מצד אחד.

ופעמים בשום פרשה לא נכתבו המילים רק לצורך גזרה שווה, וזו נקראת גזרה שווה שאינה מופנית.

גזרה שווה שאינה מופנית, הכל מודים, שאם יש להשיב עליה, כלומר להקשות ולומר שמפני סיבה מסוימת אין ללמוד גזרה שווה זו, משיבים עליה, ואין למדים ממנה, ורק כשאין להשיב עליה כלום, למדים ממנה.

וגזרה שווה שהיא מופנית משני צדדים, הכל מודים, שאפילו אם יש להשיב עליה, אין משיבים אלא למדים ממנה.

ובגזרה שווה המופנית מצד אחד נחלקו חכמים ורבי אליעזר. לדעת חכמים, אפילו אם יש להשיב עליה, אין משיבים אלא למדים ממנה, [כגזרה שווה המופנית משני צדדים]. ולדעת רבי אליעזר, אם יש להשיב עליה, משיבים עליה, ואין למדים ממנה, ורק כשאין להשיב עליה כלום, למדים ממנה, [כגזרה שווה שאינה מופנית כלל].

גזרה שווה של רבי אליעזר לענין ערל באכילת תרומה מופנית משני צדדים נתבאר, שלדעת רבי אליעזר, ענין זה שכהן ערל אסור לאכול תרומה, למד בגזרה שווה מדין אכילת פסח, שהערל אסור בו.

והנה על הלימוד הזה של תרומה מפסח יש להשיב, שכן הפסח חמור מתרומה, שבפסח יש אופנים שהאוכלו מתחייב כרת, והם כשהיה הפסח פיגול [על ידי שנעשה במחשבת חוץ לזמנו], או כשהיה הפסח נותר [על ידי שנשאר ממנו אחר זמן אכילתו], או שאכלו מי שהיה טמא, שבכל שלושת האפנים הללו, האוכל במזיד מתחייב כרת, והאוכל בשוגג חייב חטאת. ובאכילת תרומה אין שום אופן שמתחייבים על אכילתה חטאת וכרת. ואם כן, היה מקום לומר,

^ה יש ספרים דלא גרסי טמא, דבתרומה נמי איכא איסור טומאה. ואית דגרסי ליה, משום דבפסח איכא כרת לאוכל בטומאת הגוף, מה שאין כן בתרומה. ובקונטרס נמי פירש דחייבים עליו חטאת קאמר, והוא הדין דהוי מצוי למיפרך מכל פנייק עכ"ס. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-ט
כ"א כסלו – ה' תבת

שכשם שהפסח חמור מתרומה לדברים אלו, כך הוא חמור מתרומה לענין זה
שהערל אסור בו, אבל בתרומה הוא מותר.

**ומתוך כך שלא חשש רבי אליעזר לתשובה זו שיש להשיב על הגזרה שווה, על
כרחך לדעתו גזרה שווה זו מופנית משני צדדים, שכן לדעתו רק על גזרה שווה
המופנית משני צדדים אין משיבים.**

**ואמנם, הכתוב "תושב... וְשֹׁכֵר" האמור בתרומה אינו מופנה כלל, כי נצרך
ללמד על עבד עברי של כהן, ועל עבד נרצע של כהן, שאינם אוכלים תרומה, כפי
שיתבאר בעזה"י להלן.**

**אבל הכתוב "תושב וְשֹׁכֵר" לא יאכל בו" האמור בפסח, מופנה כולו, שכן אי
אפשר לומר שבא הכתוב הזה ללמד על עבד עברי ועבד נרצע שאינם אוכלים
פסח, שהרי עבד עברי ועבד נרצע ישראלים גמורים הם, ובוודאי אוכלים הם
פסח, ואם כן על כרחך כוונת הכתוב הזה לנוכחים, וכבר אמר הכתוב, "כָּל בֶּן
נֶכֶר לֹא יֹאכַל בו" (שמות י"ב מ"א), ואם כן הכתוב "תושב וְשֹׁכֵר" לא יאכל בו"
המדבר גם כן בנוכחים, מיותר ומופנה כולו לגזרה שווה, ומאחר שהוא מופנה
**בכפליים, שהרי אין צורך לכתוב לא תושב ולא שכיר, וכתב שניהם, ומעתה,
אף על פי ששני הכתובים המופנים הם מצד אחד, הטל אחד מהם בצד שני,
והרי זה כאילו נכתבה גזרה שווה מופנית בשני צדדים.****

עבד עברי של כהן ועבד נרצע של כהן אינם אוכלים תרומה

כבר נתבאר בדף ס"ו, שעבד כנעני של כהן אוכל בתרומה, שנאמר, "וְכִהֵן כִּי
יִקְנֶה נֶפֶשׁ קָנָן כְּסָפוֹ הוּא יֹאכַל בו".

ומבואר שדווקא עבד כנעני של כהן אוכל בתרומה, אבל עבד עברי של כהן, בין
הקנוי לשש שנים, ובין הנרצע לעבוד עד היובל, שניהם אינם נחשבים קנינו של
כהן, ואינם אוכלים תרומה, שנאמר "וְכִי יִקְנֶה לְךָ אִשְׁרָאֵלִים וְשֹׁכֵר כִּהֵן וְשֹׁכֵר לֹא
יֹאכַל קֶדֶשׁ" (ויקרא כ"ב י), והתושב הוא הנרצע הקנוי לכהן קנין עולם עד היובל
והשכיר הוא הקנוי לשש שנים.

ואמנם די היה לכתוב שהנרצע אינו אוכל בתרומה, והיינו לומדים בקל וחומר,
שאם הנרצע אינו אוכל, כל שכן שהקנוי לשש אינו אוכל.

^א והא דאמר בפרק קמא דקידושין, דעבד עברי גופו קנוי, היינו לענין שצריך גט שחרור ואין יוצא
באמירה בעלמא, אבל לענין מצות לא. והא דשרי בשפחה כנענית, היינו משום שצריך שיעבוד את
רבו בין ביום בין בלילה, כדכתיב, "כי משנה שר שכיר עבדך", דשכיר קרייה רחמנא. ואם תאמר
דמשמע דמטעמא דקני ליה רביה יש לו ליפטר, והלא עבד כנעני גופו חייב בפסח למאן דאמר נשים
בראשון חובה, ואפילו למאן דאמר רשות, מכל מקום שרי לאכול פסח, והכא כתיב לא יאכל בו.
ויש לומר דאי הוה קני ליה רביה, לא הוה אכיל אלא בהמנאת רבו כעבד כנעני, ולא בהמנאת
אחרים. [תוס'].

^ב כן כתבתי כפי הנראה. אולם מדברי התוס' מבואר, שהכוונה לעבד עברי ונרצע עברי, ולפיכך
הקשו, ואם תאמר, וכי בשביל לאפנויי כתב שקר, דכתב לא יאכל בו, והם אוכלין. ואמר ר"י,
דאיכא לאוקמי קרא בשכיר ותושב עובד כוכבים, ומכל מקום לגופיה לא איצטרך, דלא עדיף
מערל וכן נכר. ובהדיא דריש במכילתא הכי, תושב זה גר תושב, שכיר זה העובד כוכבים. ואם
תאמר כיון דלעובד כוכבים לא איצטרך, לכתוב תושב ושכיר יאכל בו, ונוקמיה בישראל,
ולאפנויי. ואמר רבינו יצחק, דאם כן הוה משמע גזירה שוה להקל, והוה דרשינן גזירה שוה להתיר
אונן בפסח. והא דילפינן לקמן דאונן אסור בפסח מגזירה שוה דממנו ממנו ממעשר, לא הוה דרשי
הכי, אלא הוה מוקמין לאסור ערל במעשר כדלקמן. [תוס'].

^ג והוה כאילו כתיב הכא "תושב" שלא לצורך, והכא "שכיר" שלא לצורך. ואף על גב דהכא תושב
והכא שכיר, הוה שפיר גזרה שווה כדנתי דבי רבי ישמעאל, זו היא שיבה זו היא ביאה. [תוס'].

כהן אונן מותר לאכול תרומה

כהן אונן [שמת לו מת ביום זה], מותר לאכול בתרומה. ואמר רבי יוסי בר חנינא,
שכן יש ללמוד מהכתוב, "וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֶדֶשׁ", שמשמעותו, דווקא זר אסור
בתרומה, אבל אונן מותר בה.

ערילות ואיננות איזה מהם מסתבר לאיסור

נתבאר שלדעת רבי אליעזר, מגזרה שווה "תושב וְשֹׁכֵר" למדנו, שכשם
שהפסח אסור לערלים, כך התרומה אסורה לערלים, ומהכתוב "וְכָל זָר לֹא
יֹאכַל קֶדֶשׁ" למדנו, שדווקא זר אסור בתרומה, אבל כהן אונן מותר.

והנה באמת לא נתפרש בכתוב שהגזרה שווה באה לאסור את הערל, והכתוב
"וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֶדֶשׁ" בא להתיר את האונן. והיה מקום להחליף ביניהם,
ולומר, שגזרה שווה באה לאסור את האונן בתרומה, כמו שהוא אסור בפסח,
והכתוב "וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֶדֶשׁ" בא ללמד, שדווקא זר אסור בתרומה, אבל
כהן ערל מותר.

ונאמרו שני טעמים, מדוע העמדנו את האיסור בערל ואת ההיתר באונן.

א. הנד נפישן.

סיבה ראשונה לכך, שמסתבר להעמיד את האיסור בערל, ואת ההיתר באונן,
כי בערל מצינו דברים רבים יותר שהוא חמור מהאונן, שיש חמישה דברים
שהערל חמור מהאונן, ורק שלושה דברים שבהם האונן חמור מהערל, ומאחר
שרוב דברים הערל חמור מהאונן, מסתבר שגם לענין אכילת תרומה, הערל
חמור מהאונן.

ואלו הם חמשת הדברים שבהם הערל חמור מהאונן:

- א. מחוסר מעשה – כלומר הערל צריך מעשה של מילה כדי להסיר פגמו, ואילו
האונן, משיעבור יום המיתתו, יסור פגמו מעצמו.
- ב. מעשה בגופו – כלומר הערל פגמו בגופו שיש בו ערלה והאונן אין פגמו בגופו
אלא בדבר שחוץ מגופו הוא קרובו שמת.

^א וכיון דתרי כתיבי, מסתברא דתושב זה המיושב אצלו לזמן מרובה, ושכיר זה העומד לצאת.
[רש"י].

^ב בלא גזירה שוה הוה מצי למיפרך דליתסר אונן בתרומה, מדאיתקש תרומה לבכורים ובכורים
למעשר, ומיהו בכמה מקומות יכול לומר וליטעמיה, ולא קאמר. [תוס'].

^ג דילפינן ככולהו קדשים קל וחומר ממעשר. [רש"י]. ואמר ר"י, אף על פי דתנן בפרק האשה
בפסחים, דאונן טובל ואוכל פסחו לערב, ומוקמין ליה בגמרא כמאן דאמר אנינות לילה דרבנן,
ולא העמידו דבריהם במקום כרת, הכא מצי למימר דאתיא אפילו אליבא דמ"ד אנינות לילה
מדרבנן, דלא הוה דרבנן אלא כשמת ביום או נקבר ביום למאן דאזיל בתר קבורה, דלא תפיס לילו
עמו מדאורייתא, אבל אם מת בלילה הוה אונן כמת ביום, דהיינו כיום מר. [תוס'].

^ד הוה מצי למימר, שכן נכרתו עליה י"ג ברייתות. [תוס'].

^ה בלא הנד נפישן נמי הוה מצי למימר דכרת עדיפא ליה, כדלקמן. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-ד
כ"א כסלו – ה' טבת

ג. ענוש כרת – כלומר המבטל מצוות מילה ענוש כרת אבל באנינות אין ענוש כרת.

ד. ישנו לפני הדיבור – כלומר המילה מצווה שנצטוו עליה כבר קודם מתן תורה והאנינות לא נצטוו עליה אלא במתן תורה.

ה. מילת זכריו ועבדיו מעכבת – כלומר לענין פסח מצינו, שמי שיש לו בן או עבד, ולא מלו, אסור הוא בפסח, שנאמר, "המול לו קל זכר וקרב לעשתו" (שמות י"ב מ"ח), ונאמר "וקל עבד איש מקנת קסף ומלתה אתו אז לאכל בו" (שמות י"ב מ"ד) האיש, ואילו מי שהיו לו בנים אוננים אינו אסור בפסח.

וסימן חמשת הדברים הללו, מעשים [=א' ב'] כרותים [=ג'] בדבר [=ד'] העבד [=ה'].

ואלו הם שלושת הדברים שבהם האונן חמור מהערל:

א. נוהג בכל שעה – כלומר האנינות הוא דבר שיכול לבוא על האדם פעמים הרבה, כל פעם שמת אחד מקרוביו, ואילו הערלה אינה באה לאדם אלא פעם אחת, ומשמל פעם אחת, שוב לא יהיה ערל.

ב. נוהג באנשים ובנשים – כלומר האנינות היא דבר הנוהג באנשים ובנשים, שכל אלו כשמת קרובם, נעשים אוננים, והערילות אינה נוהגת אלא באנשים בלבד, שיש להם ערלה.

ג. אין בידו לתקן עצמו – כלומר האונן, מאחר שמת קרובו, על כרחו אונן הוא כל היום, ואינו יכול לבטל ממנו אנינותו, אבל הערל, בידו למול עצמו, ולבטל ערילותו.

ב. ערילות כתובה בפסח עצמו.

ורבא אמר, שהסיבה לכך, שהעמדנו את האיסור בערל, ואת ההיתר באונן, כי האיסור בתרומה למד בגזרה שווה מקרבן פסח כפי שנתבאר, ובפסח עצמו, אף שגם הערל וגם האונן אסורים, דין ערל מפורש בפרשת פסח, שנאמר בפרשה "וקל ערל לא יאכל בו", ודין אונן למד בקל וחומר ממעשר, וכשאנו באים ללמוד בגזרה שווה מפרשת פסח, מסתבר ללמוד מה שמפורש באותה פרשה, כלומר איסור ערילות, ולא איסור אונן שאינו מפורש בה.

מילת זכריו ועבדיו

נתבאר, שלדעת רבי אליעזר, יש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שהפסח אסור לערל, כך התרומה אסורה לערל.

והנה כבר נתבאר לעיל, שבפסח, לא רק הערל עצמו אסור לאכול בו, אלא אף מי שהוא עצמו נימול, אבל בניו או עבדיו לא נימולו, גם כן אסור לאכול בפסח.

^א תימה, דהא הך סוגיא כרבי אליעזר ורבי אליעזר גופיה דריש במכילתא דמילת עבדיו אין מעכבת אדם מלאכול בפסח, ודריש אז יאכל בו העבד. ואמר רבינו יצחק, דגמרא לפום רהיטא נקט כרבי עקיבא, דדריש אז יאכל בו האדון. ולרבי אליעזר מזכריו פריך. [תוס']

^ב כן פירש רש"י. ותוסי' כתבו בגזירה שווה דממנו ממנו. והקשו ואם תאמר, ושאר כל הקדשים מנלן, דכל הקדשים אסורים לאונן ... מקל וחומר ממעשר, ואקל וחומר איכא למיפרך, מה למעשר שכן טעון כסף צורה ... ויש לומר דשאר קדשים גמרינן מפסח בהיקשא דזאת התורה ... והא דמשמע בפרק איזהו מקומן דהוי פלוגתא בדבר הלמד בגזירה שווה אם חוזר ומלמד בהיקשא, היינו היכא דמלמד קודש, ואיכא למאן דאמר התם דוקא דכי הוה שניהם קודש דאין חוזר ומלמד, אבל הכא דמעשר דגן חולין הוא, לכולי עלמא חוזר ומלמד בהיקש ... [תוס']

אמנם לענין זה לא נאמרה גזרה שווה, לומר שכהן שבניו או עבדיו ערלים לא יאכל בתרומה, כי לענין זה יש מיעוט, "וקל עבד איש מקנת קסף ומלתה אתו אז לאכל בו" (שמות י"ב מ"ד), לומר בדבר זה בלבד, כלומר בפסח, מילת עבדיו וזכריו מעכבת אותו מלאכול, אבל בתרומה, מילת עבדיו וזכריו אינה מעכבת אותו מלאכול.

ערילות עצמו וערילות עבדיו וזכריו איזה מהם מסתבר לאיסור

נתבאר שלדעת רבי אליעזר, מגזרה שווה "תושב וְשִׁכָּר" למדנו, שכשם שהפסח אסור לערלים, כך התרומה אסורה לערלים. ומהמיעוט, "וקל עבד איש מקנת קסף ומלתה אתו אז לאכל בו", למדנו, שדווקא בפסח מילת זכריו ועבדיו מעכבת, אבל בתרומה אינה מעכבת.

והנה באמת גם לענין הערל עצמו יכלו לדרוש מיעוט האמור בו בפסח, להכשירו בתרומה, שכן בפסח נאמר "וקל ערל לא יאכל בו", והיה לנו לדרוש, דווקא בו, כלומר בפסח, אין הערל אוכל, אבל בתרומה הוא אוכל.

והסיבה שלא דרשו את שני המיעוטים, להתיר תרומה גם למי שעבדיו וזכריו ערלים, וגם למי שהוא עצמו ערל, כי נאמרה גזרה שווה "תושב וְשִׁכָּר", ללמד שלכל הפחות אחד מהם אסור. ואם כן יש להעמיד את הגזרה שווה הזו על מי שמסתבר יותר לאוסרו, ולומר שהמיעוט האמור בו אינו מלמד שהוא מותר בתרומה, אלא דבר אחר כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

ונאמרו שני טעמים, מדוע מסתבר יותר שהערל עצמו אסור בתרומה, ולא מי שבניו או עבדיו ערלים.

א. הנך נפישן.

סיבה ראשונה לכך, שמסתבר להעמיד את האיסור בערל עצמו, ואת ההיתר בערילות בניו ועבדיו, כי בערל עצמו מציינו דברים רבים יותר שהוא חמור ממי שבניו ועבדיו ערלים, שיש שני דברים שהערל חמור בהם, ורק דבר אחד שמי שבניו ועבדיו ערלים חמור בו, ומאחר שברוב דברים הערל עצמו חמור יותר, מסתבר שגם לענין אכילת תרומה, הערל עצמו חמור יותר.

ואלו הם שני הדברים שבהם הערל עצמו חמור יותר:

א. מעשה בגופו – כלומר הערל פגמו בגופו, שיש בו ערלה, ומי שבניו או עבדיו ערלים אין פגמו בגופו אלא בדבר שחוץ מגופו.

ב. ענוש כרת – כלומר המבטל מצוות מילה בעצמו ענוש כרת, אבל מי שלא מל את בניו או עבדיו אינו ענוש כרת.

וזה הדבר שבו מי שלא מל בניו ועבדיו חמור יותר:

א. נוהג בכל שעה – כלומר חובת המילה בבניו ועבדיו חובה הוא דבר שיכול לבוא על האדם פעמים הרבה, כל פעם שנוולד לו בן או יש לו עבד, ואילו מילת עצמו אינה באה לאדם אלא פעם אחת, ומשמל פעם אחת, שוב לא יהיה ערל.

ב. לא יתכן שערילות עצמו לא תעכב וערילות אחרים תעכב.

טעם נוסף לכך, שמסתבר שהאיסור אמור בערל עצמו, וההיתר במי שבניו או עבדיו ערלים, כי לא יתכן לומר אחרת, שהיאך יתכן שערילות עצמו לא תעכב בו וערילות אחרים תעכב [=מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבא ביה ערלות

ע"ד.

דאחריני מעכבא ביה.

דינים הלמדים ממיעוט "בו" האמורים בפרשת פסח

א. כהן שבניו או עבדיו ערלים אוכל בתרומה.

כבר נתבאר, שהמיעוט האמור בכתוב, "וְכֹל עֶבֶד אִישׁ מִקְנֵת קָסָף וּמִלְתָּהּ אֹתוֹ אֶזְרָא יֹאכֵל בּוֹ", בא ללמד, שדווקא בפסח מילת זכריו ועבדיו מעכבת אותו מלאכול, אבל בתרומה אינה מעכבת, וכהן שבניו או עבדיו ערלים אוכל בתרומה.

ולהלן יתבארו בעזה"י דינים נוספים הלמדים ממיעוטים דומים האמורים בפרשת הפסח.

ב. מומר אוכל מעשר.

בענין אכילת הפסח נאמר, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֶאת חֻקַּת הַפֶּסַח כֹּל בֶּן נָכָר לֹא יֹאכֵל בּוֹ" (שמות י"ב מ"ג), לומר, דווקא בפסח אין המומר אוכל, אבל מותר הוא במעשר.

דף ע"א

ג. ערל אוכל מצה ומרור.

בענין אכילת הפסח נאמר "וְכֹל עֶרְל לֹא יֹאכֵל בּוֹ", לומר, דווקא את הפסח אינו אוכל, אבל מחויב הוא לאכול מצה ומרור.

ערל ובן נכר אינם אוכלים בפסח

הערל אסור לאכול פסח, שנאמר, "וְכֹל עֶרְל לֹא יֹאכֵל בּוֹ". ובן נכר אסור לאכול פסח שנאמר "כֹּל בֶּן נָכָר לֹא יֹאכֵל בּוֹ".

והיה צורך לכתוב בפירוש ששניהם אסורים, כי אם היה כתוב אחד מהם, לא היה השני למד ממנו בבנין אב.

אם היה כתוב רק שהערל אסור בפסח, היה מקום לומר, משום שגופו מאוס, אבל בן נכר אין גופו מאוס.

ואם היה כתוב רק שבו נכר אסור בפסח, היה מקום לומר, משום שאין לבו לשמים, אבל ערל לבו לשמים.

דרשת שלושת הפסוקים שנאמר בהם בפסח "מִמָּוְנוֹ", תתבאר בעזה"י בדף

^א ובו דתושב ושכיר פירש בקונטרס דלא דריש מידי, משום דאוקימנא כולה קרא לגזירה שוה, ועקרין ליה מפשטיה לגמרי. ונראה שרצונו לומר, דאידיד דכתביה רחמנא בערל ובן נכר, כתביה נמי בתושב ושכיר ... ורבינו תם מפרש, דבו דתושב ושכיר לגופיה ... ואית ספרים דגרסי הכא, בו דערל ובן נכר, בו אין אוכל אבל אוכל במצה ומרור, ובו דתושב ושכיר, בו המרת דת פוסלת, וכן בכל הספרים בסוף מי שהיה טמא ... ומיישב ר"י הגירסות, דשייך שפיר מבו דבן נכר לידרוש, אבל אוכל במצה ומרור, לאשמועינן דחייב לאכול במצה ומרור אם עשה תשובה, אף על גב דבפסח אין אוכל, שהיה מומר בשעת עשיית פסח, ובו דתושב ושכיר נמי שייך למדרש מינה בו המרת דת פוסלת, דבתושב ושכיר עובד כוכבים איירי כדפרישית לעיל. [תוס'].

^ב בסוף מי שהיה טמא גרסינן בכל הספרים, ואין המרת דת פוסלת בתרומה, ושפיר ממעטינן תרוייהו מחד בו, דבו משמע בו ולא בדברים אחרים, ואיצטרך למעוטי תרוייהו, תרומה דלא נילף בגזירה שוה דתושב ושכיר, ומעשר בגזירה שוה דממנו ממנו. [תוס'].

^ג בן שנתכרו מעשיו לאביו שבשמים, ואחד נכרי ואחד ישראל משומד במשמע. [רש"י בחומש].

ערילות ואנינות איזה מהם מסתבר לאיסור

נתבאר לעיל בדף ע"ה, שלדעת רבי עקיבא, הכתוב "אִישׁ אִישׁ מִזְרַע אַהֲרֹן וְהוּא זָרִיעַ או זב בְּקִדְשִׁים לֹא יֹאכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר וְהִנָּגַע בְּכָל טָמֵא נֶפֶשׁ או אִישׁ אֲשֶׁר תִּצְאָ מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת זָרַע" (ויקרא כ"ב ד'), מלמד שלענין אכילת תרומה הערל נחשב כטמא, ואסור באכילת תרומה, והכתוב "וְכֹל זָר לֹא יֹאכֵל קִדְשִׁי" מלמד, שדווקא זר אסור בתרומה, אבל כהן אונן מותר.

והנה באמת לא נתפרש בכתוב "אִישׁ אִישׁ", שהוא בא לרבות ערל לאיסור כטמא, ולא נתפרש בכתוב "וְכֹל זָר לֹא יֹאכֵל קִדְשִׁי" שהוא בא להתיר את האונן. והיה מקום להחליף ביניהם, ולומר, שהכתוב "אִישׁ אִישׁ" האמור בתרומה בא לאסור את האונן כמו טמא, והכתוב "וְכֹל זָר לֹא יֹאכֵל קִדְשִׁי" בא ללמד, שדווקא זר אסור בתרומה, אבל כהן ערל מותר.

ונאמרו שני טעמים, מדוע העמדנו את האיסור בערל ואת ההיתר באונן.

א. הנך נפישן.

סיבה ראשונה לכך, שמסתבר להעמיד את האיסור בערל, ואת ההיתר באונן, כי בערל מצינו דברים רבים יותר שהוא חמור מהאונן, שיש חמישה דברים שהערל חמור מהאונן, ורק שלושה דברים שבהם האונן חמור מהערל, ומאחר שברוב דברים הערל חמור מהאונן, מסתבר שגם לענין אכילת תרומה, הערל חמור מהאונן. וכל הדברים הללו מבוארים לעיל בדף ע"ה בביאור הסוגיה כדעת רבי אליעזר.

ב. "אִישׁ אִישׁ" ללמד על ערילות הנהוגת באיש.

ורבא אמר, שהסיבה לכך, שהעמדנו את האיסור בערל, ואת ההיתר באונן, כי מסתבר שהכתוב "אִישׁ אִישׁ" בא ללמד על דבר שישנו באיש ולא באשה, והוא ערילות, ולא אוננות.

מולים וערלים לענין נדרים

במסכת נדרים מבואר, שלענין נדרים, ישראל נקראים נמולים, אף אם לא מלו, והנוכרים נקראים ערלים, אף אם מלו, שנאמר "כִּי כָל הַגּוֹיִם עֶרְלִים" (ירמיה ט"ו כ"ה).

האומר, "קונם שאיני נהנה לערלים", כלומר שבא לאסור עצמו בנדר מהנאת ערלים, אין כוונתו אלא לנוכרים ולפיכך מותר אף בערלי ישראל ואסור אף בנמולים נוכרים.

והאומר, "קונם שאיני נהנה למולים", כלומר שבא לאסור עצמו בנדר מהנאת מולים, אין כוונתו אלא לישראל, ולפיכך מותר אף בנמולים נוכרים ואסור אף בערלים ישראלים.

¹ לא גרס "שאיני", דאם כן לא הוי נדר, דהיינו דבר שאין בו ממש, שאין אוסר על עצמו כלום, כמו שאיני ישן, דלא אמר כלום, אי לא אמר קונם עיני בשניה, כדאמר בריש אלו מותרין, אלא אומר רבינו תם דגרס "שאיני נהנה", כלומר מה שאני נהנה יהא עלי קונם. ומיהו גרס שפיר "שאיני", דאין דרך התנא לדקדק בלשונו ... [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ** ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' תבת

נוכרי מהול בפסח

נתבאר, שהערל אסור לאכול פסח, שנאמר, "וְכָל עֶרְל לֹא יֵאָכֵל בוֹ", ומבואר, שהכתוב הזה מדבר בישראל בלבד, ובהם חילק הכתוב בין מולים לערלים. אבל הנוכרים, אפילו הם מולים, כערבים וגבעונים שמלים עצמם, נחשבים הם כערלים, ואסורים בפסח, שכן נתבאר לעיל, שהנוכרים לעולם קרויים ערלים.

גר שמל ולא טבל וקטן שנולד כשהוא מהול

כבר נתבאר בתחילת הפרק, שלדעת רבי אליעזר, הכתוב "תוֹשֵׁב וְשֹׁכֵן לֹא יֵאָכֵל בוֹ" נכתב לצורך גזרה שווה, ללמד שהערל אסור בתרומה.

וכמו כן נתבאר, שרבי עקיבא חולק על רבי אליעזר, ואומר, שאין צורך בכתוב הזה ללמד שהערל אסור בתרומה, כי איסור ערל בתרומה למד מהריבוי "אִישׁ אִישׁ" האמור בטומאה, שהוא מלמד, שהערל נחשב כטמא, ולכן אסור בתרומה.

ולדעת רבי עקיבא, הכתוב "תוֹשֵׁב וְשֹׁכֵן לֹא יֵאָכֵל בוֹ" בא ללמד על שנים שלא נשלם תיקונם, ולכן הם אסורים לאכול את הפסח. האחד הוא גר שמל ולא טבל, שלדעת רבי עקיבא לא נשלמה גירותו, ולפיכך אינו אוכל בפסח. והשני הוא קטן שנולד כשהוא מהול, שלדעת רבי עקיבא צריך להטיף ממנו דם ברית, ולפיכך, כל זמן שלא עשו זאת, דינו כערל, ואינו אוכל בפסח.

ורבי אליעזר חולק ואומר, ששני אלו אוכלים את הפסח, כי כבר נשלם תיקונם. שכן לדעת רבי אליעזר, גר שמל ולא טבל, גר גמור הוא. וקטן שנולד כשהוא מהול, אין צריך להטיף ממנו דם ברית.

קטן ערל

נתבאר, שכחן הערל אסור לאכול תרומה, והוא הדין שהוא אסור לשתות תרומה, וכלל בדינו, שהסיכה נחשבת כמו שתיה, שנאמר, "וַתִּבְאֶה כַּמִּים בְּקַרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בְּעֵצְמוֹתָיו" (תהילים ק"ט י"ח) להקיש שתיה לסיכה.

ונסתפק רב חמא בר עוקבא בדין כהן ערל, שהוא קטן תוך שמונה ימים ללידתו, שעדיין לא הגיע זמן מילתו, האם אף שלא הגיע זמן מילתו, הוא נחשב ערל, ואסור לסוך אותו בשמן של תרומה, או שכל שלא הגיע זמן מילתו אינו נחשב ערל, ומותר לסוכו בשמן של תרומה [=ערלות שלא בזמנה מעכבא מאכילת תרומה או לא מעכבא].

ולהלן יתבאר בעזה"י, שרבי זירא רצה להוכיח, שקטן תוך שמונה נחשב ערל, אולם רבה דחה ראייתו.

מילת זכריו ועבדיו בשעת עשיה ובשעת אכילה

נתבאר לעיל, שמי שיש לו בן ערל או עבד ערל, אסור לו לאכול את הפסח, עד שימול אותם, לענין הבנים נאמר, "הַמּוּל לֹא כָל זָכָר [בבבוי] וְאִזָּא וְקָרֵב [האב] לְעֵשְׂתּוֹ" (שמות י"ב מ"ח), ולענין העבדים נאמר, "וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנֵת קָסָף וּמִלְתָּה אֹתוֹ אִזָּא וְאִכָּל בוֹ [האדון]" (שמות י"ב מ"ד).

והנה **מתוכן הכתובים הללו אין ללמוד אלא, שמי שיש לו בן ערל בשעת עשיה, לא יעשה הפסח, [ונממילא לא יאכל, כי אין לו פסח], ומי שיש לו עבד ערל בשעת אכילה, לא יאכל הפסח, שכן לענין מילת הבנים נאמרה לשון עשיה, "וְאִזָּא וְקָרֵב לְעֵשְׂתּוֹ", ולענין מילת העבדים נאמר לשון אכילה, "אִזָּא וְאִכָּל בוֹ".**

ומכל מקום מבואר בברייתא, שמתוך כך שבשני הכתובים נאמר "אִזָּא", למדים הם זה מזה בגזרה שווה, לומר לך, שמילת הבנים מעכבת, הן בשעת עשיה ובין בשעת אכילה, וכמו כן מילת העבדים מעכבת, הן בשעת אכילה ובין בשעת עשיה.

ומברייתא זו למדנו, שיתכן שיהיה לו עבד ערל בשעת עשיה לבד, או בשעת אכילה בלבד, וכמו כן יתכן שיהיה לו בן ערל בשעת עשיה לבד, או בשעת אכילה לבד.

והנה עניין זה, שיהיה לו עבד ערל בשעת עשיה לבד, יתכן על ידי מכירה או מילה, כגון כשבשעת עשיה היה לו עבד ערל, ומכרו קודם שעת אכילה, או מלו, ונמצא שבשעת אכילה אין לו עבד ערל.

וכמו כן עניין זה, שיהיה לו עבד ערל בשעת אכילה לבד, יתכן על ידי מכירה, כגון כשבשעת עשיה לא היה לו עבד ערל, ולאחר עשיה קנאו, והיה לו בשעת אכילה.

וכמו כן עניין זה, שיהיה לו בן ערל בשעת עשיה לבד, יתכן על ידי מילה, כגון כשבשעת עשיה היה בנו ערל, ולאחר עשיה מל אותו, ונמצא שבשעת אכילה אין לו בן ערל.

ולהלן יתבאר בעזה"י, כיצד יתכן שבשעת עשיה לא היה לו בן ערל, ובשעת אכילה לבדה היה לו בן ערל.

בן ערל בשעת אכילה ולא בשעת עשיה

נתבאר שיתכן שבשעת עשיית הפסח לא היה בנו ערל, ובשעת אכילת הפסח היה בנו ערל, ולכן הוצרכה תורה ללמד, שגם באופן הזה, ערילות הבן מעכבת את האב מלאכול את הפסח, ונאמרו מספר אופנים כיצד הדבר יתכן.

א. על ידי לידה.

לדברי רבי זירא, האופן שבו אמרה תורה שאין האב אוכל את הפסח משום שבשעת אכילה יש לו בן ערל אף על פי שבשעת עשיה לא היה לו בן ערל, הוא, כשנולד לו בן בין שעת עשיה לשעת אכילה, שבשעת עשיה לא היה הבן קיים, ואם כן, לא היה לו בן ערל, ובשעת אכילה כבר נולד הבן, והרי הוא ערל.

ומכאן אמר רבי זירא להביא ראיה, שהקטן, גם תוך שמונה ימים, נחשב ערל.

אולם רבא [וי"ג רבה] הקשה על דברי רבי זירא, ואמר, שבוודאי לא דברה תורה במי שיש לו בן ערל תוך שמונה, שכן זה, אפילו היה בנו קיים בשעת עשיה, עושה הפסח, ואין הבן מעכב עליו, שהרי כך הוא לשון הכתוב, "הַמּוּל לֹא

¹ אין להקשות, היכי פריך מנדרים ללישנא דקרא, דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, דבסיפא דמתניתין דנדרים מפיק ליה מקרא, שנאמר "כי כל הגוים ערלים", ואין להקשות מ"יכול ערל לא יאכל בו", דהוא לא איצטרך אלא לישנא דקרא. ויש מקומות שהתנא לומד נדרים מלישנא דקרא, כגון הכא ובריש פסחים גבי הללוהו כל כוכבי אור, דקאמר הא קמשמע לן דאור כוכבים אור הוא, למאי נפקא מינה לנודר, כדתנן הנדר מן האור אסור באורן של כוכבים, והיינו דוקא היכא שאין הלשון ידוע, מיייתי שפיר ראיה מלישנא דקרא, אבל במקום שלשון בני אדם חלוק מלישנא דקרא, בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, כדאמר בפרק האומר משקלי, דאורייתא היד עד הפרק, בנדרים הלך אחר לשון בני אדם. [תוס'].

² ובירושלמי ... פשיטא ליה דערלות שלא בזמנה לא היא ערילות, ואוכל בתרומה. ובש"ס שלנו בעיא היא ולא אפשיטא. [תוס' בתחילת הפרק].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 11
מסכת יבמות ע"פ-פ"ג
כ"א כסלו - ה' תבת

1. כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור.

לדברי רב שרביא, האופן שבו בשעת עשייה לא היה לו בן ערל שמעכב עליו, ובשעת אכילה היה לו בן ערל שמעכב עליו, הוא, כשיום הקרבת הפסח היה יום שמיני להוצאת ראשו של הוולד מהפרוזדור, שמשעת הוצאת ראשו הוא נחשב ילוד, ואם כן יום זה הוא יום שמיני ללידתו, שהוא זמן מילתו, אלא שבשעת העשייה עדיין לא יצא כל גופו [ולהלך יתכן כיצד חי כד שבעה ימים], ואי אפשר למולו, ולכן אינו מעכב את אביו, ולאחר שעת עשייה יצא כל גופו, ומאחר שאז כבר ניתן למולו, ערלתו מעכבת על אביו מלאכול הפסח.

שבעה ימים כשראשו חוץ לפרוזדור

שנינו במסכת נידה, דרש רבי שמלאי, למה הולד דומה במעי אמו, לפנסק שמקופל ומונח ידיו על שתי צדעיו, שתי אציליו על שתי ארכובותיו, ושני עקביו על שתי עגבותיו, וראשו מונח לו בין ברכיו, ופיו סתום, וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת, ושותה ממה שאמו שותה, ואינו מוציא רעי, שמא יהרוג את אמו, וכיון שיצא לאויר העולם, נפתח [הפה שהיה] הסתום ונסתם [הטבור שהיה] הפתוח, שאלמלא כן, אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת משום שאינו יכול לינוק.

והנה לפי זה, כשיצא ראשו של תינוק מהפרוזדור, מאחר שנחשב ילוד, נסתם הפתוח ונפתח הסתום, ומאחר שלא יצא לגמרי, אי אפשר להאכילו, ומכאן הקשו על רב שרביא, שאמר, שיתכן שיהיה כד שבעה ימים.

ותירצו, שיתכן שיחיה כד שבעה ימים, כשאז חולי אותו או את אמו, שאותו חולי זן אותו. [ובאופן שדיבר רב שרביא, זן אותו חולי אמו, ולא חולי עצמו, שכן אם היה חולה בעצמו, לא היו מלים אותו עד שבעה ימים שאחר החולי, ולא ביום שיצא כולו].

עוד תירצו, שאמנם אם לא היה צועק, היה מת בלא מזון, אבל כשהוא צועק, ויודעים שהוציא ראשו מהפרוזדור, יודעים שנסתם הפתוח ונפתח הסתום, וזנים אותו דרך פיו כמות שהוא במקומו, ואינו מת. [ותוסי גרסו, שיתכן שיחיה כד, כשהטבור עדיין מעורה באמו, שאז ממשיך לחיות ממה שהיא אוכלת].

ערל מקבל הזאה

לדברי רבי יוחנן משום רבי בנאה, ערל שנטמא במת מקבל הזאה, כלומר מזים עליו מי חטאת [=פרה אדומה], ונטהר בהם מטומאת מת, וכשימול אחרי כן, יהיה מותר בקדשים מיד, ולא יהא צריך שיחזרו ויזו עליו מי חטאת פעם נוספת.

וראיה לדבר זה מאבותינו, שנכנסו לארץ בזמן יהושע, שעשו את הפסח באותה שנה, כמו שנאמר "ויבחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח בארבעה עשר יום לחודש בערב בערבנות יריחו" (יהושע ה' י'), ובשעת הקרבת הפסח לא היו ערלים, שכן

כל זכר [בבבוי] וְאִזּוּ יִקְרָב [האב] לְעֵשְׁתּוֹ, לומר לך שאין הכתוב מדבר אלא בבן שראוי למול אותו, שיש למולו תחילה ואחר כך יעשה הפסח, אבל מי שאי אפשר למולו, כי הוא תוך שמונה ימים, לא דיבר בו הכתוב כלל, ואינו מעכב את אביו מעשיית הפסח או מאכילת הפסח.

ולהלן יתבאר בעז"ה אופנים אחרים, שבהם יתכן שבשעת עשייה לא היה לו בן ערל, ובשעת אכילה היה לו בן ערל.

2. שחלצתו חמה.

לדברי רבא [וי"ג רבה], האופן שבו אמרה תורה שאין האב אוכל את הפסח, משום שבשעת אכילה יש לו בן ערל, אף על פי שבשעת עשייה לא היה לו בן ערל, הוא, כשהיה הבן חולה, ונתרפא [ונחלצה ממנו חמה], שאין מלים אותו אלא כשיעברו שבעה ימים שלמים מעת לעת משעת ההבראה, וכגון שהבריא שבעה ימים קודם הפסח אחר שעת בין הערביים, ונמצא שבשעת העשייה עדיין לא הגיע זמן מילתו, ולא נחשב ערל, ובשעת האכילה כבר הגיע זמן מילתו, והרי הוא ערל.

3. דכאיב ליה עיניה לינוקא.

לדברי רב פפא, האופן שבו בשעת עשייה לא היה לו בן ערל, ובשעת אכילה היה לו בן ערל, הוא, כשהיה לתינוק כאב עינים, שאין מלים אותו עד שיבריא מאותו כאב, וכשמבריא מלים אותו מיד, ואין צריכים להמתין שבעה ימים, [שאינו נותנים שבעה ימים אלא למי שחלצתו חמה], וכגון שחלף לתינוק הכאב בערב הפסח אחר שעת בין הערביים, ונמצא שבשעת העשייה עדיין לא הגיע זמן מילתו, ולא נחשב ערל, ובשעת האכילה כבר הגיע זמן מילתו, והרי הוא ערל.

4. כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורים.

לדברי רבא, האופן שבו בשעת עשייה לא היה לו בן ערל שמעכב עליו, ובשעת אכילה היה לו בן ערל שמעכב עליו, הוא, כשבשעת עשייה היו האב והאם חבושים בבית האסורים, ומחמת אונסם לא היו יכולים למול את הבן, ולכן אין הדבר מעכב עליהם את עשיית הפסח, ויכול שלוחם לשחוט עליהם את הפסח, ולאחר מכן יצאו והיו יכולים למול ומעתה יש להם בן ערל המעכב עליהם את אכילת הפסח.

5. כגון טומטום שנקרע.

לדברי רב כהנא בנו של רב נחמיה, האופן שבו בשעת עשייה לא היה לו בן ערל שמעכב עליו, ובשעת אכילה היה לו בן ערל שמעכב עליו, הוא, כשבשעת עשייה היה לו בן טומטום, שאינו חייב לקורעו לראות אם הוא זכר ולמולו, ולאחר מכן נקרע, ונמצא זכר, שאז הוא חייב למולו, ונמצא שבשעת אכילה יש לו בן ערל המעכב עליו את אכילת הפסח.

¹ שכן יש חילוק בין ערילות עצמו לערילות בנו, ערילות עצמו אוסרת אותו בפסח גם כשהוא אנוס מלמול, כגון שמתו אחיו מחמת מילה, וערילות בנו אינה מעכבת אותו, אלא כשבידו למול ואינו מל אותו.

² ויל"ע אם כן הוא הדין שיכול שלוחם למול את בנו. ושמה כוונת הגמרא, שגם בנם עימהם בבית האסורים, ואין להם במה למולו. ורש"י כתב שמצוות מילה מוטלת עליהם ולא על אחרים, ולא ידעתי מה כוונתו בזה. גם מה שנקטו אביו ואמו יל"ע, כי מצוות מילה מוטלת על האב ולא על האם.

ערל אסור בפסח, וגם לא היו טמאים, כמו ששינו בברייתא, מלו, וטבלו, ועשו פסחיהם בטהרה.

והנה כל הנולדים במדבר, לא מלו עצמם במדבר [מטעם שיתבאר בעזה"י בהמשך], ורק כשנכנסו לארץ נימולו, כמו שנאמר, "וַיַּעַשׂ לוֹ יְהוָה חֲרֻבוֹת צָרִים וַיַּמְלֵךְ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל גְּבַעַת הָעֲרָלוֹת ... כִּי מָלִים הָיוּ כָּל הַעַם הַיִּצְאִים וְכָל הַעַם הַיִּלְדִים בְּמִדְבַר בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם לֹא מָלוּ" (יהושע ה' ג-ה), ועל כרחך, מילתם היתה לכל המוקדם ביום אחד עשר בניסן, שהרי נכנסו לארץ בעשרה בניסן, כמו שנאמר "וְהָעָם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בְּעֶשְׂרֵת לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיִּהְיוּ בְּגִלְגָל בְּקֶצֶה מְדָרָה יְרֵחוֹ" (יהושע ד' י"ט), ובו ביום לא מלו משום עייפות הדרך [=חולשא דאורחא], ואם כן אפילו מלו מיד למחרת, מילתם היתה באחד עשר בניסן.

וכל אלו כשהיו במדבר, נטמאו במת, שהרי היו בניהם של יוצאי מצרים, וכל יוצאי מצרים מתו במדבר, ונטמאו להם בניהם. ועל כרחך ההזאה שהיו עליהם להיטהר מטומאתם היתה בעודם ערלים, שכן אפילו דחו את הזאתם עד סמוך לפסח שנכנסו לארץ, על כרחם היתה ההזאה קודם אחד עשר בניסן שמו בו, שכן הבא להיטהר מטומאת מת, מזים עליו מי חטאת ביום שלישי וביום שביעי, כלומר הזאה ראשונה לכל הפחות שלושה ימים אחר טומאתו, והזאה שניה ארבעה ימים אחר כך, ואם איחרו את ההזאה הראשונה, מאחרים גם את ההזאה השניה שתהיה ארבעה ימים אחריה, ואם כן, אפילו היתה הזאה שניה בארבעה עשר בניסן, ביום הקרבת הפסח, הזאה ראשונה היתה בעשרה בניסן, ואם כן היתה קודם מילתם, הרי שהיו עליהם בעודם ערלים, ועלתה להם הזאה זו.

מילה ניתנה לאברהם ופריעה ניתנה בזמן יהושע

שינו במסכת שבת, מל ולא פרע, כאילו לא מל, ללמד, שיש למול ולפרוע. המילה היא, שחותך את הערלה, היא העור המכסה את העטרה, עד שתתגלה העטרה, והפריעה היא, שקורע את הקרום הך שלמטה מהעור, עד שיראה בשר העטרה.

ואמר רבה בר יצחק אמר רב, לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו, שלאברהם אבינו נתנה רק מצוות מילה, ובזמן יהושע נצטוו גם על הפריעה.

שנאמר, "בַּעֲתָה הָיְתָה אִמְרַת ה' אֶל יְהוָה עֲשֵׂה לְךָ חֲרֻבוֹת צָרִים וְשׁוֹב מִלְּךָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית" (יהושע ה' ב'), מהו "וְשׁוֹב", שמשמעותו פעם נוספת? לומר לך, שלא רק אלו שהיו ערלים נימולו, אלא גם אותם שכבר מלו, נימולו שוב, לקיים בהם מצוות פריעה, הרי שרק מאותה שעה נצטוו על הפריעה.

והוסיף הכתוב וקרא את הפריעה בשם מילה שניה, שנאמר בסוף הכתוב "שְׁנִית", ללמדך, שהפריעה שווה למילה, כשם שהמילה, אם לא מל את כל הערלה, הדבר מעכב, כפי שיתבאר בעזה"י להלן, כך הפריעה, אם לא פרע כל

^א ואית דמפרש להו, הזאה משום דכל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר, ולאו מילתא היא, דהא אמר רבי יוחנן בפרק האשה במסכת פסחים, לא שנו אלא ערל עובד כוכבים, אבל ערל ישראל דברי הכל טובל ואוכל מיד את פסחו לערב. ולשון ראשון שמעתי מפי הזקן. [רש"י].

^ב ומכל מקום אברהם פרע מילתן אף על גב דלא נצטווה, כדאמר בבראשית רבה, דאפילו עירוב תבשילין קיים. ואם תאמר, אם לא ניתנה פריעה עד יהושע, היכי גמרינן מיניה, הא כתיב "אלה המצות", שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. ויש לומר דהלכה למשה מסיני הוא, ויהושע אסמיכה אקרא. [תוס'].

הצריך פריעה, הדבר מעכב.

ציצין המעכבים את המילה

נתבאר, שכל שלא מל את כל הערלה, הדבר מעכב, ומבואר במסכת שבת, שהציצין המעכבים את המילה, הם בשר החופה את רוב העטרה.

וביאר רבינא או רב ירמיה בר אבא אמר רב, שלא רק אם הוא חופה את רוב ההיקף של העטרה הוא מעכב, אלא אף אם הוא חופה את רוב הגובה של העטרה, ולא את רוב ההיקף.

וכל שנשתיירו כן מעור הערלה, הרי זה ערל, ואם הוא כהן, אסור הוא בתרומה.

מדוע לא מלו במדבר

נתבאר, שכשהיו ישראל במדבר, לא מלו את הנולדים להם, שנאמר, "וְכָל הָעָם הַיִּלְדִים בְּמִדְבַר בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם לֹא מָלוּ", ונאמרו שני טעמים מדוע לא מלו.

א. משום חולשא דאורחא. כלומר לא היו יכולים למול, כי נחלשו מחמת הדרך, וחששו שימותו הנימולים מחמת חולשתם.

דף ע"ב

ב. משום שלא נשבה להם רוח צפונית, שהיא רוח נוחה לא חמה ולא צוננת וחמה זורחת, ומועילה לרפא את המילה. וכן שינו, כל אותן ארבעים שנה

^א לשון אחר הכי גרסינן, מאי שוב ומאי שנית, אלא לאו לפריעה, ולהאי לישנא גרסינן, ודלמא לאקושי סוף מילה ... ולא לפריעה אתא, אלא לעיכוב מילה עצמה. [רש"י]. הקשה הרי יצחק הלכו, דהכא דריש מ"שנית", ציצין המעכבין את המילה, והתם דריש "המול ימול" לציצין ... ותיריך לו רבינו תם, דהכא ציצין המעכבין את הפריעה קאמר. ולר"י נראה, דאף על גב דנצטווה אברהם על הציצין, דריש להו שפיר מקרא דיהושע, דהא כי פריך נמי דלמא הנך דלא מהול אין שום חדוש בקרא דיהושע אלא מה שכבר נצטווה תחלה. ואם תאמר אם כן "שוב" נמי דאיירי בפריעה, מצי למימר דנצטווה אברהם, והיכי מוכח מינה דלא ניתנה פריעה לאברהם. ויש לומר דאין לנו לומר שנצטווה אלא מאי דכתיב ביה בהדיא, כגון ציצין, דדרשינן מהמול ימול, דמשמע דלציצין אתא, ולא לפריעה, דהמול ימול משמע דבר המעכב גוף המילה. והכי קאמר לא ניתנה פריעה לאברהם, כיון דלא כתיב בהדיא אלא ליהושע. [תוס'].

^א משמע דלא מהול כלל, ובפרקי דרבי אליעזר משמע שמו, דקאמר "מי מנה עפר יעקב" ראה כל המדבר שהיה מלא מערלותיהן של ישראל. ובמגלת סתרים דרבינו נסים נמי משמע שמו ולא פרוע, דכתב בהו, כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היו פורעים, מפני עינוי הדרך. [תוס']. ואם תאמר, ואיך היו אוכלים קדשים, או אפילו בשר כלל, כיון שלא מלו, שלא הותר להם בשר תאווה אלא על ידי שלמים, וערל אסור בקדשים, ואפילו אם מלו ולא פרעו כמו משמע בפרקי דרבי אליעזר ובמגלת סתרים, מכל מקום כיון דנצטוו על הפריעה ולא פרעו, כאילו לא מלו, דאי לאו הכי היאך מדקדק דערל מקבל הזאה מאבותינו. ויש לומר דיוצאי מצרים מלו ופרעו, ואותם אכלו קדשים, אבל הילודים במדבר שלא מלו, לא אכלו קדשים. אבל בבשר תאווה היו מותרים, שלא נאסרה להם, מאחר שאין יכולין לאכול קדשים, מידי דהוה אצבי ואיל, דהיכא דלא אפשר בהקרבנה, שרי בשר תאווה ... [תוס'].

^ב בספרי אומר, דבגנותן של ישראל סיפר הכתוב, שלא עשו אלא פסח אחד בארבעים שנה שהיו במדבר, שלא מצינו שעשו פסח אלא בשנה שניה. ותימה, וכי במוזד היו נמנעים, ואי משום מילת זכרים שהיו מעכבים, וחשיב גנות לפי שגרמו הם דבר זה, והא כיון דלא אפשר, לא היתה מעכבת, כדאמר לעיל, "המול לו" אמר רחמנא, "ואז יקרב". ואמר רבינו יצחק, דעשו פסחים, אבל לא עשו כתקן אלא אחד. [תוס'].

^ג פירוש, בפני עצמה לא נשבה, אבל אין לפרש דלא נשבה כלל, דהא אמר בסוף כל הגט, ארבע רוחות מנשבות בכל יום, ורוח צפונית מנשבת עם כולן, שאלמלא כן אין העולם מתקיים. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו – ה' תבת

שהיו ישראל במדבר, לא נשבה להם רוח צפונית ביום, ולא זרחה חמה עליהם. י"א שהסיבה לכך שלא נשבה להם רוח צפונית ולא זרחה להם חמה, כי ממעשה העגל ואילך היו נזופים, ולא היו ראוים לאור נוגה. וי"א שהסיבה לכך שלא נשבה להם רוח צפונית, כדי שלא יתפזרו ענני כבוד, שהיו מקיפים אותם, ולא היתה חמה יכולה להיכנס.

מילה ביום מעונן או ביום שנושבת בו רוח דרומית

אמר רב פפא, מאחר שנתבאר, שבני ישראל לא מלו משום שלא נשבה להם רוח צפונית המועילה לרפא את המילה, אף אנו אין לנו למול ולא להקזיז דם, לא ביום מעונן, שאין בו חמה לרפא המילה, ולא ביומא דשותא, כלומר ביום שנושבת בו רוח דרומית, שהיא קשה מכל הרוחות.

ועתה שדשו רבים בדבר זה, ואין נמנעים מלמול ומלהקזיז דם בימים אלו, "ש"מ פתאים ה' דלותי ולי יהושיע" (תהלים קט"ז ו).

מתי נשבה רוח צפונית גם כשהיו במדבר

כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה, שהוא עת רצון, כמו שמצינו במכת בכורות, שאז היה עת רצון להרוג בכורות מצרים כמו שנאמר "וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה וַח' הַקָּה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פְּרֵעָה הַיֹּשֵׁב עַל קִסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשִּׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה" (שמות י"ב כ"ט), וכמו כן היה עת רצון בכל יום לנשב בו רוח צפונית.

משוך בערלתו

נחלקו חכמים בדין מהול שנמשכה ערלתו וכיסתה את העטרה.

לדעת רבי יהודה – המשוך אינו צריך לחזור ולמול פעם נוספת, מפני שסכנה היא לו, שמה יעשה כרות שפכה.

ולדעת חכמים – המשוך צריך לחזור ולמול פעם שניה, ואין סכנה שיעשה בכך כרות שפכה. ואמרו חכמים להביא ראיה לדבריהם, ממה שהיה בימי בן כוזיבא, שבאו הנוכרים, ומשכו ערלת ישראלים באונס בכרך ביתר, וגברה יד בן כוזיבא, ונלחם בהם, ונצחם, ומלך על ישראל שתי שנים ומחצה, וכל אותם שמשכו הנוכרים קודם לכן, חזרו בימי בן כוזיבא ומלו, והולידו בנים ובנות, הרי שלא נעשו כרות שפכה. ועוד אמרו חכמים, שכן מבואר מהכתובים, שהמשוך צריך למול, שנאמר, "המול ימול יליד ביתך ומקנת פספס וְהִתְהַה בְּרִיתִי בְּבִשְׂרָכֶם לְבְרִית עוֹלָם" (בראשית י"ז ג), אפילו מאה פעמים, ואף אם הכתוב הזה לא

¹ אמר רבינו יצחק, ממעשה מרגלים, ולא כמו שפירש בקונטרס ממעשה העגל, שהרי מחל להם הקב"ה, ואמר להם "סלחתי", שאחר כך נעשה משכן, והשרה שכינתו ביניהם. [תוס'].

² לא משום דתקיפה, דנוחה היא, וטוב לנחבלים, אלא שמפזרת העננים, והעת יפה, כדאמר, בעיא שמעתתא צילותא כיומא דאסתנא, וכתב נמי "מצפון זהב יאתה" זהב לשון אורה, כמו "המריקין זהב", וכן פירש נחום, ואף לפי המדרש כן הוא, דדרשין שמוזלת הזהב, לפי שמפזרת את העננים, והגשמים נעצרים, והתבואה ביוקר, ולכן זההב בול. [תוס'].

³ ואף בשאר זמנים, אין לך יום שרוח צפונית אין מנשבת בו בחצי הלילה, וזה היה סימן לדוד, כנר תלי לו למעלה ממטונו, ונקבע כלפי צפון, כיון שהגיע חצות לילה, רוח צפונית מנשבת בו, ומגן מאליו, והוא נעור. והאי דנקט הכא ארבעים שנה, לומר לך, שאפילו אותן ארבעים שנה דנוזופים היו, ולא נשבה להו בימים, נשבה להו בחצות לילה, משום דעת רצון הוא. [רש"י].

⁴ כן הוא לשון רש"י, ואפשר שהכוונה למהול שנשתייר מעט מערלתו, באופן שאינו מעכב את המילה, ולאחר מכן נמשך עור הערלה, וכיסה את העטרה. ויל"ע בדבר.

מדבר במשוך, אלא בא ללמד על מי שלא מל בפעם הראשונה מילה גמורה ושייר ציצים המעכבים את המילה שיש לו לחזור. מכל מקום נאמר פסוק נוסף, "וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יְמוֹל אֶת בְּשָׁר עֶרְלָתוֹ וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מְעִמָּה אֶת בְּרִיתִי הַפָּר" (בראשית י"ז י"ד) לרבות את המשוך.

- ומתוך שהביאו חכמים פסוקים לחיזוק דבריהם, טעה תלמיד אחד, והיה סבור, שלדעת חכמים מדין תורה המשוך דינו כערל עד שימול.

- אולם רב הונא לימד, שגם חכמים מודים שמדין תורה המשוך אינו נידון כערל ומותר בתרומה, אבל מדבריהם גזרו עליו להיות נידון כערל, מפני שנראה כערל, והפסוקים שהביאו אסמכתא בעלמא הם, ומחמת הגזרה הזו הוא אסור בתרומה.

- ודברי רב הונא לענין תרומה נדחו, כי מבואר בברייתא, שלדעת חכמים המשוך מותר בתרומה, ולא גזרו עליו כלל שיהיה כערל, אלא שצריך למול, כדי שלא יראה כערל.

נולד כשהוא מהול לענין תרומה

מבואר בברייתא, שהנולד מהול, אוכל בתרומה, כמו משוך.

טומטום ואנדרוגינוס בתרומה

כהן טומטום, [שהוא סתום, ואין לו לא זכרות ולא נקבות], אינו אוכל בתרומה, שמה אם היה נקרע, היה נמצא זכר, והרי הוא ערל, וערל אסור בתרומה.

ודווקא הוא אינו אוכל בתרומה, אבל עבדיו ונשיו אוכלים בתרומה, שהרי אפילו ערל גמור עבדיו ונשיו קניינו הם, ואוכלים בתרומה, כפי שנתבאר בתחילת הפרק. [ובהמשך יתבאר בעזה"י היאך תהיה לטומטום אשה להאכילה תרומה, הלא הוא ספק זכר ספק נקיבה].

וכהן אנדרוגינוס [שיש לו זכרות ונקבות], אם הוא מהול, מותר אף לו עצמו לאכול בתרומה, שכן אם הוא זכר, הרי הוא מהול, ואוכל, ואם הוא נקיבה, בת כהן הוא, ואוכל, והוא הדין אם הוא בריה בפני עצמה, זרע כהן הוא ואוכל.

טומטום ואנדרוגינוס בקדשים

כהן טומטום, [שהוא סתום, ואין לו לא זכרות ולא נקבות], אינו אוכל בקדשים כלל, שמה אם היה נקרע, היה נמצא זכר, והרי הוא ערל, וערל אסור בקדשים.

וכהן אנדרוגינוס [שיש לו זכרות ונקבות], אם הוא מהול, מותר לו לאכול קדשים קלים, שכן בין אם הוא זכר ובין אם הוא נקיבה קדשים קלים נאכלים לו.

אבל בקדשי קדשים [כגון חטאת ואשם ושירי מנחות], הוא אסור, כי קדשי קדשים אינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, והוא ספק זכר ספק אינו זכר, ומספק לא יאכל.

¹ והוא דאמר בנגמר הדין, עכן משוך בערלתו היה, ומפיק ליה מקרא, אסמכתא בעלמא היא. והא דאמר בפרק קמא דשבועות, דמשוך ערלה בכרת, היינו שלא מל כלל. [תוס'].

² לישנא אחרינא גרסינן לימא מסייע ליה לרב הונא ... והאי אוכלין דמשוך ונולד מהול מדאורייתא קאמר, וסייעתא דרב הונא, וזו שמעתי, והיא נראית עיקר, מדקאמרינן לקמן לימא כתנאי ... מאי לאו בהא קא מיפלגי, דמר סבר דאורייתא ומר סבר דרבנן, אלמא ליכא למאן דמכשיר לגמרי. [רש"י].

³ אף על גב דצריך שימול מדרבנן מפני שנראה כערל, לא אסורוהו בתרומה. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו – ה' תבת

קידושין בטומטום

נתבאר שהטומטום לא ניכר בו לא זכרות ולא נקבות והוא ספק זכר ספק נקיבה.

ולכן אם קידש אשה, מספק תפסו בה קידושין, שמא הטומטום זכר, ולכן אותה אשה שקידש צריכה גט, ונאסרת בקרוביו.

וכמו כן אם נתקדש הטומטום לאיש, מספק תפסו הקידושין, שמא הטומטום נקיבה, ונאסר המקדש בקרובותיו של טומטום.

היאך הטומטום מאכיל את אשתו

נתבאר שהטומטום, מאחר שהוא ספק זכר ספק נקיבה, תופסים בו קידושין מספק. אמנם מאחר שהם תופסים מספק בלבד, הם תופסים רק לחומרא, לאסור בקרוביו וקרובותיו, אבל להקל אינם תופסים, ולכן אם היה הטומטום כהן, וקידש אשה, אינה אוכלת בתרומה, שמא הוא נקיבה, ואין כאן קידושין.

ונחלקו חכמים בביאור הברייתא הנזכרת לעיל, בה שנינו, שהטומטום מאכיל את נשיו בתרומה.

לדעת אביי, הברייתא מדברת בטומטום שאינו טומטום גמור, כגון שביציו מבחוץ, ורק הגיד סתום, שמאחר שביציו מבחוץ, זכר וודאי הוא שאינו מהול, ולפיכך כשקידש אשה הוא מקודשת לו בוודאי, ומאכילה תרומה.

ולדעת רבא, הברייתא מדברת בטומטום גמור, ואין כוונת הברייתא שהוא מאכיל את אשתו, שהרי אינה אשתו בוודאי, אלא כוונת הברייתא שהוא מאכיל את אמו אחר מות אביו, כדין אשה שיש לה זרע מכהן, והוצרכה הברייתא ללמד זאת, כי היה מקום לומר, שהכתוב "ויליד ביתו הם יאכלו בלחמם" מלמד, שדווקא הראוי להוליד מאכיל את אמו, אבל טומטום שאינו ראוי להוליד, אינו מאכיל את אמו, ולכן שנו בברייתא שאין הדבר כן, אלא גם הטומטום מאכיל את אמו.

מילה שלא בזמנה בלילה

בברייתא מבואר, שכל אלו אף על פי שאין מילתם ביום שמיני ללידתם, מכל מקום טעונים הם מילה. (א) משוך בערלתו, שצריך לחזור ולמולו כשנעשה משוך. (ב) נולד כשהוא מהול, שצריך להטיף ממנו דם ברית.² (ג) גר שנתגייר כשהוא מהול, כגון ערבי וגבועני שמלים עצמם בגיורתם, כשמתגייר צריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית. (ד) קטן שעבר זמנו, יש למולו אחר זמנו. (ה) מי שיש לו שתי ערלות, צריך למול את שתי הערלות.

לדעת תנא קמא – כל אלו מילתם ביום בלבד ולא בלילה.

ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון – רק הנימול בזמנו, כלומר ליום שמיני, מילתו

¹ ואם תאמר אכתי היאך מאכיל את אשתו, דכיון דאינו בן ביאה, לא הוי חופתו חופה, כמו פחותה מבת שלוש לעיל... ויש לומר דכיון דראוי לקרוע הוי בר חופה. [תוס'].

² ר"ל אינו גורס "נולד כשהוא מהול", כי הוא, הטפת דם בריתו ביום שמיני, ואינו כשאר הנוכרים כאן, שמילתם אינה ביום שמיני.

³ הקשה הר"ר אפרים, דאמאי איצטריך פרק קמא דקידושין, "אותו" ולא אותה, דאשה לא מחייבא למול את בנה, תיפוק לי דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, ביום ולא בלילה, דמהאי טעמא פטרינן אשה מציעית. ויש לומר דלרבי אלעזר ברבי שמעון איצטריך. והא דנימול לשמונה לא חשיב זמן גרמא, כיון דמשמונה ואילך כל שעתא זמנו הוא. [תוס'].

ביום ולא בלילה, אבל הנימולים אחר זמנם, כלומר שאינם נימולים ביום שמיני, נימולים ביום או בלילה.

ונאמרו שני אופנים בביאור מחלוקתם.

א. נחלקו אם משוך הוא ערל מהתורה או מדברי חכמים.

מתחילה רצו לומר, שלדברי הכל, אין מילה כשרה מהתורה אלא ביום. ובדבר זה נחלקו לענין משוך, אם נימול ביום או גם בלילה.

לדעת תנא קמא משוך דינו כערל גמור מהתורה, ומאחר שכן, הוא טעון מילה כשרה מהתורה, ולכן נימול ביום בלבד ולא בלילה.

ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון, משוך אינו נחשב כערל אלא מדברי חכמים, ומאחר שהוא טעון מילה מדברי חכמים בלבד, הקלו בו שיהא נימול גם בלילה.

ולפי זה דברי רב הונא לעיל שמשוך אינו טעון מילה אלא מדברי חכמים היא מחלוקת תנאים.

אולם דחו ביאור זה, שכן אם לדברי הכל אין מילה כשרה מהתורה אלא ביום, מדוע לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון, קטן הנימול אחר זמנו נימול בלילה, הלא הכל מודים בו שהוא חייב מילה מהתורה.

ב. נחלקו בדרשת הכתוב "וביום השמיני".

מסקנת הסוגיה, שנחלקו חכמים בדרשת הכתוב המלמד שהמילה תהא ביום, "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ויקרא י"ב ג).

לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון – מהכתוב הזה יש ללמוד, שדווקא כשהמילה ביום השמיני, היא ביום בלבד ולא בלילה, אבל לאחר יום שמיני, המילה כשרה גם בלילה.

ולדעת תנא קמא – מתוך כך שלא נאמר "ביום השמיני" אלא "וביום השמיני" [=יתור וי"ו], יש ללמוד, שגם מילה שלא בזמנה, כשרה ביום בלבד ולא בלילה, [וכן מבואר להלן בקושיית רבי אלעזר בן פדת לרבי יוחנן].

זמן שריפת נותר

בשר קדשים שנתר לאחר זמן אכילתו טעון שריפה, שנאמר, "והנותר מבשר הַזֶּבֶח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָאֵשׁ יִשָּׂרֵף" (ויקרא ז' י"ז).

ורבי יוחנן היה יושב ודורש, שכשהנותר נשרף בזמנו, כלומר ביום שנעשה נותר, אינו נשרף אלא ביום, שנאמר "בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָאֵשׁ יִשָּׂרֵף", אבל אם שהו שריפתו אחר היום שנעשה בו נותר, מעתה הוא נשרף בין ביום ובין בלילה.

הקשה לו רבי אלעזר [בן פדת שהיה אמורא], אין לי אלא נימול לשמיני, שאין נימול אלא ביום, מנין לרבות לתשעה, לעשרה, לאחד עשר, לשנים עשר, שכל

¹ אף על גב דמדכתיב "שמונה ימים" דרשינן ולא לילות, "וביום" דרשינן אפילו בשבת, מכל מקום שפיר דריש מו"ו דוביום לרובי כל הני דאין נימולים אלא ביום. [תוס'].

² ואף על גב דמשוך מהכא לא מיתרבי, דהא מדרבנן הוא, ובתר הכי תקון, כיון דקטן שעברה זמנו מתרבי, ואף על גב דשלא בזמנו הוא, האי נמי תקנה רבנן כעין דאורייתא. [רש"י].

³ כדקתני בפרק רבי אליעזר במסכת שבת, נולד בין השמשות נימול לתשעה, בין השמשות של ערב שבת נימול לעשרה, חל יום טוב לאחר השבת נימול ליום טוב, שני יום טוב של ראש השנה נימול ליום טוב.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-ד
כ"א כסלו – ה' טבת

וכן שנינו ברייתא כדעת רבי אלעזר, ערל שהזה הזאתו כשרה, ומעשה היה, והכשירו חכמים הזאתו.

ויש ברייתא אחרת, בה מבואר, שהערל שקידש מי פרה, [כלומר שעירב את המים עם האפר], פסל אותם. ואמר רב יוסף, שאותה ברייתא היא כדעת רבי עקיבא, האומר, שהערל דינו כטמא לכל דבר, [שכן לדעתו איסור ערל בתרומה למד מריבוי "איש איש" האמור בטומאה, כפי שנתבאר בתחילת הפרק, ומשם יש ללמוד, שלכל דבר הערל דינו כטמא]. אבל לדעת החולקים על רבי עקיבא, ערל שקידש או היזה מי פרה, הקידוש וההזאה כשרים. ורובא הקשה על דברי רב יוסף, ואמר, שטעם הברייתא הזו אינה משום שהערל כטמא, אלא שלענין פרה בלבד החמירו שהערל לא יקדש ולא יזה, שלא כדברי רבי אלעזר, אבל את התרומה אינו מטמא גם לדעת רבי עקיבא.

טומטום שקידש מי חטאת

שנינו בברייתא, שטומטום שקידש מי חטאת, כלומר עירב המים עם האפר כדי להזות על הטמא, קידושו פסול, מפני שהוא ספק ערל, וערל פסול לקידוש. לדברי רב יוסף, ברייתא זו היא כדעת רבי עקיבא, האומר, שערל דינו כטמא לכל דבר.

ולדברי רבא, לא אמר רבי עקיבא שלכל דבר ערל כטמא, ואין טעם הברייתא משום שערל כטמא, אלא שלענין פרה בלבד, מחמת מעלתה, החמירו לפסול את הערל, וברייתא זו היא כדברי הכל, ולא רק כדברי רבי עקיבא.

במה ערל נידון כטמא

נתבאר, שלדברי רב יוסף, דעת רבי עקיבא, שהערל נחשב כטמא לכל דבר ומגעו מטמא כמגע טמאים. ולדברי רבא, לא אמר רבי עקיבא שהערל כטמא, אלא לענין זה שהוא אסור לאכול תרומה כמו טמא, אבל לשאר דינים אין בערל טומאה.

ואמר רבא, שדברי רב יוסף הוקשו לו, שכן אם כדבריו, שלכל דבר דעת רבי עקיבא שערל כטמא ומגעו טמא, היאך זה שלא מצינו שום משנה וברייתא, המשווה נגיעת ערל לנגיעת טמא, ונעמיד אותה כדעת רבי עקיבא.

ומה שמצינו שלענין ראייה הושוו, כמו ששנינו, שהערל והטמא פטורים מראיה, אין מכאן ראייה שהערל נחשב כטמא, כי אף אם אינו מטמא, דין הוא שיהיה פטור מראיה, משום שהוא מאוס להיראות בעזרה.

הכשרים לקידוש מי חטאת

לדעת תנא קמא – כל הטהורים כשרים לקדש מי חטאת, ואפילו אשה ואנדרוניוס [מהול, כי אף אם הוא אשה, היא אשה כשרה]. אבל חרש שוטה וקטן פסולים, [והוא הדין לטמא, ולענין ערל, י"א שנחלקו בו חכמים אם הוא כשר או פסול, וי"א שלדברי הכל פסול, משום מעלת פרה, כפי שנתבאר לעיל, וכן טומטום שהוא ספק ערל כפי שנתבאר לעיל]. שכן לאחר הציווי על איסוף אפר הפרה,

¹ ואפילו רבנן מודו התם דפטור. ואם תאמר בפרק קמא דחגיגה, למה לן "זכור" למעוטי טומטום ואנדרוניוס כשביצוי מבחוץ, תיפוק לי דערל הוא דפטור. ויש לומר דטומטום כיון דלא אפשר למול, לא מאיס, ולא מיפטר מטעם ערל. א"י הכי פירושו משום דמאיס, וחשיב התם לרבי עקיבא ערל כי טמא, אבל לרבנן לא, ולרבנן איצטרך זכור למעוטי טומטום. [תוס'].

אלו נימולים ביום, תלמוד לומר "ויביום השמיני", וי"ו יתירה לרבות כל אלו. ואפילו רבי אלעזר ברבי שמעון החולק לענין מילה, ואומר, שאין לדרוש זאת מיתור וי"ו, מודה הוא לענין שריפת נותר, שיש בה יתור וא"ו וה"א, "והנותר", שיש לדרוש זאת, לומר, לא רק ביום שנעשה נותר שריפתו ביום ולא בלילה, אלא גם לאחר הזמן הזה שריפתו ביום ולא בלילה.

וכששמע רבי יוחנן את דברי רבי אלעזר [בן פדת], שתק, ולא עמד על דעתו הראשונה, לומר, שלאחר זמנו הנותר נשרף ביום או בלילה.

רבי יוחנן לומד תורת כהנים

לאחר שיצא רבי אלעזר בן פדת מלפני רבי יוחנן, אמר רבי יוחנן לריש לקיש, ראיתי לבן פדת שיושב ודורש כמשה מפי הגבורה, שדרש את המקראות הנ"ל בענין מילה, בלשון תנאים, כמשה מפי הגבורה. אמר לו ריש לקיש, אין אלו דברי עצמו, אלא ברייתא היא. שאל רבי יוחנן, היכן ברייתא זו שנויה. והשיב ריש לקיש, בתורת כהנים.

יצא רבי יוחנן, ושנה תורת כהנים בשלושה ימים, ולמד סברת הברייתא הזו בשלושה חודשים.

ערל שהזה הזאתו כשרה

לדברי רבי אלעזר, ערל שהזה מי פרה על הטמא, הזאתו כשרה, והטמא נטהר על ידו.

ומתחילה היה נראה, שרבי אלעזר למד זאת בבנין אב, ממה שמצינו בטבול יום, שאף על פי שהוא אסור לאכול תרומה [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ע"ד], הוא כשר בפרה, ומותר להזות מי פרה על הטמא, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ואם כן הוא הדין לערל, אף על פי שאסור לאכול תרומה, כשר בפרה, ומטהר טמאים.

והקשו, הלא ערל חמור מטבול יום, שהערל אסור לאכול מעשר שני, וטבול יום מותר, ואם כן הוא הדין לענין הזאה, אף שטבול יום מותר בה, הערל יהיה אסור.

ותירצו שאם היינו באים לדון לענין אכילה, אכן טבול יום חמור מערל, ואין ערל למד ממנו, אבל אין אנו באים לדון לענין אכילה, אלא לענין נגיעה, האם ערל הנוגע במי פרה פוסל אותם או לא. ולענין מגע אדרבה טבול יום חמור מערל, שטבול יום פוסל את התרומה ואת הקדשים במגעו, וערל אינו פוסל אותם. ומעתה יש לך ללמוד בקל וחומר, אם טבול יום שפוסל תרומה וקדשים אינו פוסל מי פרה, וכשר להזות, קל וחומר לערל, שאינו פוסל תרומה וקדשים, שאינו פוסל מי פרה וכשר להזות.

[רש"י].

² רבי אלעזר בן פדת לאו תנא היה, ואמורא היה תלמידו של רבי יוחנן, והוא רבי אלעזר סתם דמייירי בכל הש"ס בגמרא, ורבי אלעזר סתמא דמשנה וברייתא, הוא רבי אלעזר בן שמוע. [רש"י].

³ קא משמע לן דליגמר איניש והדר ליסבר. [חידושי הגריעבי"ן].

⁴ איצטרך לאשמועינן דהזאה כשרה, אף על גב דאסור בתרומה וקדשים כי טמא. [תוס'].

⁵ ואם תאמר מחוסר כפרה יוכיח, שמותר בתרומה ואסור בפרה. ויש לומר דמה למחוסר כפרה שכן אסור בנגיעת קדשים, ואיכא למיעבד קל וחומר מתרייהו, מה טבול יום שאסור בנגיעת תרומה וקדשים מותר בפרה, ערל שמותר בנגיעת תרומה וקדשים ... דתו ליכא מחוסר כפרה יוכיח. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ
כ"א כסלו - ה' תבת

וטמא אסור בחטאת, ומתוך כך שנאמר "הטהור", ודאי הכוונה אף לטהור
במקצת וזהו טבול יום, שנקרא טהור בכתוב "וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר".

ערל במעשר שני

נתבאר בתחילת הפרק, שלדעת רבי אליעזר, יש ללמוד בגזרה שווה שיש בין
פרשת פסח ופרשת תרומה, שכשם שערל אסור לאכול פסח, כך הוא אסור
לאכול תרומה.

והנה מצינו שפרשת פסח הושוותה גם לפרשת מעשר שני, שכן ענין זה שאונן
אסור בפסח, למד ממה שהוא אסור במעשר שני.

ושאלו את רב ששת, האם כשם שדין פסח למד מדין מעשר שני, להיות אונן
אסור בפסח כמו שהוא אסור במעשר שני, כך יהא דין מעשר שני למד מדין
פסח, להיות הערל אסור במעשר שני, כמו שהוא אסור בפסח. או שדווקא פסח
החמור למד ממעשר הקל, בקל וחומר, שכן אם מעשר הקל אסור לאונן, כל
שכן שהפסח החמור אסור לאונן, אבל קל אינו למד מחמור, ואף אם מצינו
שהפסח החמור אסור לערל, עדיין יתכן שמעשר שני הקל מותר לערל.

ולחלן יתבאר בעזה"י, שרב ששת הביא ראייה לכך שהערל אסור במעשר שני,
אולם ראייתו נדחית. ובדף ע"ד יתבארו בעזה"י ראיות נוספות לדין זה.
ומסקנת הגמרא בדף ע"ד, שלדעת רבי עקיבא, האומר שערל דינו כטמא, ערל
אסור במעשר שני, ולדעת חכמים, ערל מותר במעשר שני. ועוד יתבאר שם
בעזה"י, שגם דעת רבי יצחק, שערל אסור במעשר שני, מגזרה שווה מפסח.

דברים שנאמרו בתרומה וביכורים ולא במעשר שני

הביכורים דינם כתרומה, שגם הם קרויים תרומה, כמו שנאמר, "וְתִרְוַמֶת
יִדְדָךְ" (דברים י"ב י"ז) ואמרו חכמים שהכוונה לביכורים. ובמסכת ביכורים נשנו
דברים שנאמרו בתרומה וביכורים ולא במעשר.

א. חיוב מיתה.

כהן טמא שאוכל תרומה או ביכורים במזיד, מתחייב על כך מיתה בידי
שמים, שנאמר בתרומה, "וְמוֹתוֹ בּוֹ כִּי יַחֲלֶהוּ" (ויקרא כ"ב ט), לומר, שטמא
שאוכל תרומה חייב מיתה. אבל מעשר שני אין בו חיוב מיתה לאוכלו בטומאה.¹

ב. חומש.

זר שאוכל תרומה או ביכורים בשוגג, משלם קרן וחומש, שנאמר "וְאִישׁ כִּי

¹ ואם תאמר מהיכא תיסק אדעתיה לפסול, דאי משום דחטאת קרייה רחמנא, הא לא דמי הזאה
לשאר עבודה, שהרי הזר כשר בה. ויש לומר מדקפיד קרא אהנחה במקום טהור. [] ואם תאמר
והיכי ילפינן מהזאה להכשיר טבול יום בשאר עבודות, דפרכינן מה הזאה שכן זר כשר בה. ויש
לומר דאפילו הכי, כיון דעיקר טהרה בהזאה אתיא, ואכשר בה רחמנא טבול יום, כל שכן בשאר
עבודות. [] ואם תאמר ואימא לרבות מחוסר כפורים שהעריב שמשו, דלא מחסר אלא כפרה
לחודה, אבל טבול יום לא. ואמר ר"י, דמוקמא קרא בטומאה דכתיבא בהאי פרשה, כגון טומאת
מת דלא שייך כפרה ... [תוס'].

² ואם תאמר, מאי מיבעיא ליה, פשיטא דהיכי נילף קל מחמור. ויש לומר דמספקא להו הא דיליף
פסח ממעשר אי בגזרה שווה דממנו יליף ילפינן נמי מעשר מפסח אף על גב דהוי קל מחמור, או
בקל וחומר יליף ולא בגזרה שווה. א"נ מספקא ליה אי גזרה שווה מופנה או אינו מופנה. [תוס'].

³ תימה כיון דלקמן ילפינן בכורים ממעשר דאסורין לאונן, מדאיתקוש למעשר שני, נילף נמי
מעשר מביכורים שיתחייב מיתה האוכלו בטומאת הגוף. ולענין איסור זרות ניחא דבהדיא שריא
רחמנא לזרים. ויש לומר דדרשינן "ומתו בו כי יחללוהו", בו ולא במעשר ... [תוס'].

"וְאִסַּף אִישׁ טָהוֹר אֶת אֶפְרַח הַפָּרֶה וְהָיִיתָ מְחוּץ לַמִּחְנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהִיִּתָּה לְעֵדוּת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמַרְתָּ לְמִי נִדְּהָ חֲטָאת הוּא" (במדבר י"ט ט), נאמר הצינוי על הקידוש, "וְלִקְחוּ
לְטָמְא מִעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחֲטָאת וְנָתַן עָלָיו מִיַּם חַיִּים אֶל פְּלִי" (במדבר י"ט י"ז), ומזה
יש ללמוד, שהכשרים באסיפה, כשרים בקידוש, והפסולים באסיפה, פסולים
בקידוש, ובאסיפה נאמר "אִישׁ" ולא קטן, [והוא הדין לחרש ושוטה שאינם בני
דעת], "טָהוֹר" לרבות את האשה, [ומכאן שגם אנדרוגינוס כשר, אף על פי שהוא
ספק אשה].

ולדעת רבי יהודה – קטן כשר לקידוש מי חטאת, שכן באסיפה נאמר "וְאִסַּף"
בלשון יחיד, ובקידוש נאמר "וְלִקְחוּ" בלשון רבים, לומר לך, שבקידוש יש
נוספים שכשרים, ומכאן שהקטן, אף שהוא פסול לאסיפה, כשר לקידוש. **אבל
אשה פסולה,** שנאמר בקידוש "וְנָתַן" ולא "ונתנה", לומר, האיש כשר ולא
האשה, והוא הדין לאנדרוגינוס שהוא ספק אשה.

"וְלִקְחוּ ... וְנָתַן"

בקידוש מי חטאת נאמר "וְלִקְחוּ לְטָמְא מִעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחֲטָאת וְנָתַן עָלָיו מִיַּם חַיִּים אֶל
פְּלִי" (במדבר י"ט י"ז), פתח בלשון רבים וסיים בלשון יחיד.

ונתבאר, **שלדעת רבי יהודה,** פתח בלשון רבים, "וְלִקְחוּ", **ללמד על הקטן
שכשר בקידוש,** וסיים בלשון יחיד "וְנָתַן", **ללמד על האשה, שפסולה
לקידוש.**

ולדעת חכמים, אם היו שניהם בלשון יחיד, "ולקח ... ונתן", היינו אומרים,
שדווקא אחד נותן האפר ואחד נותן מים. ואם היו שניהם בלשון רבים,
"ולקחו ... ונתנו", היינו אומרים, שדווקא שנים נותנים האפר ושנים נותנים
מים. אבל עכשיו שנאמר "וְלִקְחוּ ... וְנָתַן", למדנו, **שאף אם שנים נותנים את
העפר ואחד נותן את המים, הקידוש כשר.**

דף ע"ג

טבול יום כשר בפרה

אף על פי שטמא אינו ראוי להזות מי חטאת, לטהר טמא אחר, מי שהיה
טמא, וטבל, אף על פי שעדיין לא העריב שמשו [=טבול יום], ואינו טהור גמור,
[שהרי הוא אסור בתרומה וקדשים], **כשר הוא להזות מי חטאת לטהר טמאים.**

שנאמר, "וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא" (במדבר י"ט ט), ועל כרחך אין הכוונה לטהור
גמור, אלא לטבול יום שהוא טהור במקצת וטמא במקום אחר, שכן אם
הכוונה לטהור גמור, לא היה צריך לכותבו כלל, שהרי פרה קרויה "חטאת",

⁴ כן פירש הקונטרס, דדרשינן "ואסף איש" ולא קטן, ואי אפשר לומר כן, דברק טרף בקלפי
דריש בהדיא "איש" להכשיר זר, "טהור" להכשיר האשה, "והניח" מי שיש בו דעת להניח, פרט
לחרש שוטה וקטן. [תוס'].

² וליכא למדרש איפכא, "איש" ולא אשה, "טהור" ואפילו קטן, דאמר בפרק טרף בקלפי, כל
הפרשה כולה משמע מוציא מיד משמע, ועל כרחך סוגיא דשמעתתא הכי איתא התם. [רש"י].

³ ולכאורה היא הדין לחרש ושוטה. אולם התוס' כתבו, שמכשיר טפי בקטן, משום דאתי לכלל
איש, ואם כן דווקא קטן, ולא חרש ושוטה.

⁷ קרא יתירא קדריש, ולא דריש מדכתב "ונתן" ולא ונתנה, שהרי כל התורה בלשון זכר נאמרה.
[תוס'].

⁸ פירושו, אותו שנותן האפר בתוך מי חטאת, הוא עצמו יערב המים והאפר יחד. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' תבת

1. טעון רחיצת ידים.

התרומה והביכורים טעונים נטילת ידים אף לפירות, כי סתם ידים שניות הן לטומאה מדברי חכמים, ושני לטומאה פוסל את התרומה. אבל מעשר שני אינו טעונים נטילת ידים לפירות כמו שאמרו הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח.¹

2. הערב שמש.

טמא שנטמא טומאה מהתורה, כגון שנגע בשרץ, אף אם טבל, עדיין אסור בתרומה וביכורים עד שיעריב שמשו, כלומר עד צאת הכוכבים. אבל במעשר שני מותר מיד אחר שטבל.

ואמר רב ששת, שממשה זה יש להביא ראיה, שהערל אסור במעשר שני, כי אם הערל מותר במעשר שני, היה צריך לשנות במשנה זו גם דבר זה, שהערל אסור בתרומה וביכורים ומותר במעשר.

ודחו ראיה זו, כי אמרו, שלא הזכירה משנה זו את כל החילוקים שיש בין תרומה וביכורים לבין מעשר, ויש דברים שלא הזכירה. כמו שמצינו בסיפא של המשנה הזו, שהזכירה את החילוקים שבין מעשר וביכורים לבין תרומה, ולא הזכירה את כולם, כמו שיתבאר בעזה"י בסמוך. והוא הדין ברישא, כשהזכירה את החילוקים בין תרומה וביכורים לבין מעשר, לא הזכירה את החילוק הזה, שערל אסור בתרומה וביכורים ומותר במעשר שני, ואף שלא הזכירה חילוק אמת הוא.

ורב אשי אמר, שעל כרחך שייך התנא חילוקים נוספים בין תרומה וביכורים לבין מעשר שני, שהרי יש לכל הפחות עוד שני חילוקים שלא הזכיר. והם:

3. נוהגים בשאר שני שבוע.

תרומה וביכורים נוהגים כל השנים שבין שמיטה לשמיטה. ומעשר שני אינו נוהג בשנה שלישית ובשנה ששית.

4. אין להם פדיון.

תרומה וביכורים קדושתם לעולם ואין להם פדיון לחלל קדושתם על המעות. ומעשר שני מתחלל על המעות לצאת לחולין.

ואם כן אפשר שיש חילוק נוסף בין תרומה וביכורים למעשר שלא הזכירו התנא והוא:

5. הערל אסור בהם.

תרומה וביכורים אסורים לערל. אבל מעשר שני מותר לערל.

דברים שנאמרו במעשר שני וביכורים ולא בתרומה

יש דברים שבהם מעשר שני וביכורים שווים, ותרומה אינה כמותם, והם שניים במסכת ביכורים.

יאכל קדש בשקנה ויסוף ממשיתו עליו ונתן לכהן את הקדש" (ויקרא כ"ב י"ד). אבל מעשר שני מותר לזרים.²

6. אסור לזרים.

התרומה והביכורים אסורים באכילה לזרים: באיסור לא תעשה, שנאמר בתרומה "וְיָקַל זֶר לֹא יֵאָכֵל קֹדֶשׁ" (ויקרא כ"ב י"ז). אבל מעשר שני מותר לזרים.

7. נכסי כהן.

התרומה והביכורים הניתנים לכהן, נעשים שלו לכל דבר כשאר נכסים שלו, ומקדש בה אשה, וקונה בדמיה עבדים וקרקעות ובהמה טמאה. אבל מעשר שני אינו שייך לבעליו כשאר נכסי הדיוט לקנות בו עבדים וקרקעות, שלא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה ואין אשה מתקדשת בו.³

8. עולה באחד ומאה.

התרומה שנתערבה בחולין, אף על פי שהחולין מרובים מהתרומה, אין התרומה בטלה בהם, והכל נידון כתרומה, ואסור לזרים, אלא אם כן היו החולין מאה חלקים כנגד התרומה [=עולה באחד ומאה]. אבל מעשר שני בטל ברוב גילול.⁴

¹ ואף שגם במעשר שני יש חומש שמוסיף בפדיונו, לא איירי בחומש הכא כי האי גוונא, דאין בתרומה פדיון.

² ואם תאמר, כיון דתנא דחייבין חומש, אמאי איצטריך תו למתני ואסורים לזרים. ואין לומר משום דבעי למתני מה שאין כן במעשר, דשרי לזרים, דהא במסכת חלה קתני (התרומה והביכורים) חייבין עליהן מיתה וחומש ואסור לזרים, אף על גב דלא מסיים התם מהשאין כן במעשר. ותירץ בערוך ערך טען, דאסור לזרים איצטריך לחצי שיעור, דאסור למאן דאמר מדרבנן, ולמאן דאמר מדאורייתא. עוד פירש לשון אחר, ואסור לזרים אפילו על יד פדיון. ואין נראה פירוש זה, דאין להם פדיון אמרינן לקמן דשייר. [תוס'].

³ ומיהו קשה דנילף בכורים ממעשר לענין דלא ליהוי נכסי כהן, דהיינו לחומרא, ולא מתרומה לקולא, ואם מעשר גופיה הוי מדרבנן, הא דאין לוקחין בהמה טמאה ועבדים וקרקעות הוה ניחא, אבל אי אפשר לומר כן ... [תוס'].

⁴ וסתם משנה רבי מאיר, דאמר מעשר ממון גבוה הוא, ואף על גב דקולא הוא לגבי תרומה וביכורים, אפילו הכי חשיב ליה, והכי נמי אמרינן בבבא מציעא פרק הזהב דקולא הוא. [רש"י]. בפרק הזרוע והלחיים מפרש למה אמרו בכורים נכסי כהן, ליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, מה שאין כן במעשר שני, כדתנן במסכת מעשר שני, ומייתי לה בקידושין בפרק שני, אין לוקחין בהמה טמאה עבדים וקרקעות ממעות מעשר שני. ולכאורה משמע דדוקא הני הוא דאסורי, אבל ליקח מהן מלבושין שרי, וכן תנן במסכת מעשר שני ומייתין לקמן, לא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכין, משמע הא לחי דומיא דמת נתתי, דהיינו מלבושים, דהכי דייק לקמן גבי סיכה. וקשה, דבירושלמי אמר בהדיא, לא נתתי ממנו למת, מה אגן קיימינן, אם להביא ארון ותכריכין, דבר זה אסור לחי ולמת, משמע דאסור לקנות מלבושים לחי. ובכמה מקומות תנן במסכת מעשר שני דאסור לעשות שום סחורה במעשר, ולא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה. [א] ואומר ר"י, דמצי למימר, דהנהו משניות דאסורי אתו כרבי מאיר דאמר ממון גבוה הוא, והנך כרבי יהודה דשרי דאמר ממון הדיוט הוא. והא דמשמע בפרק שני דקידושין, דליכא אלא חד סתמא כרבי יהודה, אף על גב דההיא דשרי מלבושים אתיא כוותיה, מכל מקום יש יותר סתמות כרבי מאיר. [ב] עוד נראה לר"י, דהמשניות אין חולקין זו על זו, ומן התורה לא אסורי אלא עבדים וקרקע ובהמה טמאה, אבל מלבושים שרו, ומדרבנן אסורו אפילו מלבושים. והא דדריש בירושלמי לא נתתי למת, [אין] ליקח לו ארון ותכריכין לחי נמי אסור, אסמכתא בעלמא היא. ואכילת בהמה דשרי במעשר שני בשעת דישא למאן דאמר ממון הדיוט הוא, נראה דבשלא בשעת דישא אסור מיהא מדרבנן, ולמאן דאמר ממון גבוה, נראה דאסור מן התורה להאכיל לבהמה. [תוס'].

⁵ והא דמעשר שני בטל ברוב היכא דאין לו מתירין, ולא ילפינן מבכורים דעולים באחד ומאה, משום דבכורים גופיהו בטלים ברוב מדאורייתא, והא דדרשין בספרי מאת מקדשו ממנו אסמכתא בעלמא היא ... [תוס'].

¹ ואם תאמר, והיכי קתני לענין רחיצת ידים מה שאין כן במעשר, והתניא בפרק שני דחולין, כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים אסור בתרומה ומותר בחולין ובמעשר דברי רבי מאיר, וחכמים אוסרים במעשר. ואומר ר"י, דהתם לאכילה והכא לנגיעה. [תוס'].

² ואם תאמר וליתני חלה, דבכורים ותרומה פטור מן החלה, ומעשר חייב. ויש לומר דהא תנן במסכת חלה, מעשר שני והקדש שנפדו חייבים בחלה, נפדו אין לא נפדו לא. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' תבת

א. הבאת מקום

הביכורים ומעשר שני צריך להעלות אותם לירושלים ולאכול שם. אבל התרומה נאכלת בכל ארץ ישראל.^א

ב. וידוי

המביא ביכורים, מתוודה, וקורא פרשת "אָרְמֵי אֲבָד אָבִי" (דברים כ"ו ה"ג-ה"א), והמביא מעשר שני, מתוודה פרשת וידוי מעשרות "בְּעֲרַתִּי הַקֶּדֶשׁ מִן הַבַּיִת" (דברים כ"ו י"ג-ט"ו). אבל בתרומה אין וידוי.^ב

ג. אסור לאונן

לדעת תנא קמא, הביכורים ומעשר שני אסורים לאונן, אבל התרומה מותרת לאונן. ורבי שמעון חולק, ומתיר ביכורים לאונן. וטעמי מחלוקתם יתבאר בעזה"י להלן שלדעת תנא קמא ביכורים הוקשו למעשר שני ולדעת רבי שמעון ביכורים דינם כתרומה כי נקראו תרומה.

ד. חייבים בביעור

לדעת תנא קמא, הביכורים ומעשר שני חייבים בביעור, אבל התרומה אינה מתבערת. ורבי שמעון חולק, ואומר שביכורים גם כן אינם מתבערים. וטעמי מחלוקתם יתבאר בעזה"י להלן שלדעת תנא קמא ביכורים הוקשו למעשר שני ולדעת רבי שמעון ביכורים דינם כתרומה כי נקראו תרומה.

ומלבד החילוקים הללו ששנה התנא במסכת ביכורים, יש חילוקים נוספים בין ביכורים ומעשר שני לבין תרומה, ששייר התנא, ולא שנה. ואלו הם:

ה. אסור לבער בטומאה

לדעת תנא קמא, המקיש ביכורים למעשר שני, הביכורים ומעשר שני שווים שאסור לבער מהם בטומאה, כלומר, שאם נטמאו, אסור להדליק בהם ולהנות מהם בהבערתם, כמו שנאמר במעשר שני "וְלֹא בְּעֲרַתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמְאִי", שאין טומאתם מתירתה אותם בכך, ואין בהם היתר אלא אכילה ושתייה וסיכה כשהם טהורים. אבל התרומה, טומאתה מתירה אותה בהבערה, כפי שיתבאר בעזה"י להלן. ורבי שמעון חולק, ומתיר לבער ביכורים בטומאה כדין תרומה.

ו. האוכלם בטומאת עצמן לוקה

לדעת תנא קמא, המקיש ביכורים למעשר שני, הביכורים ומעשר שני שווים,

^א אף על גב דתרומה נמי ילפא מבכורים, כדמוכח בהעור והרוטב, שמא לענין שתהא טעונה הבאת מקום אין ללמוד. [תוס']

^ב אף על גב דדרשינן בפרק בתרא דמעשר שני, וגם נתתיו ללוי, זו תרומה. אומר ר"י, דלא היה מתודה על התרומה אלא אנב מעשר, אבל אם אבד המעשר לא היה מתודה עליה בפני עצמה. [תוס']

^ג בשנה השלישית, שאם שהה מעשרותיו שנה ראשונה ושניה, מוליכן בשלישית לירושלים, ומתודה, "בערתי הקדש מן הבית", ואם לא הוליכן, מתבערין בכל מקום שהן. [רש"י]. [א] פירש ריב"ן, דביעור מעשר לאו כביעור בכורים, דביעור מעשר בשנה רביעית, וביעור בכורים לאחר החג, כדאמר במכות, הפריש בכורים קודם החג, ועבר עליהן החג, ירקבו. ואין נראה לר"י, דאין זה ביעור, והתם טעמא דירקבו לפי שנראו לקריאה ונדחו. [ב] וביעור בכורים הוי כשל מעשר, דכי נתנן לכהן קודם החג או הפרישן לאחר החג יכול לשומרן עד שנה רביעית. ואם תאמר תרומה נמי טעונה ביעור, כדתנן במסכת מעשר שני, כיצד היה הביעור, תרומה ותרומת מעשר לבעלים. ויש לומר דתרומה אין צריך ליה רק ליתנה לכהן, והכהן יכול לשומרה כל זמן שירצה, אבל מעשר שני ובכורים צריך לבערם מן העולם בכל מקום שהן. ורבי שמעון דפטר בבכורים, היינו שאין הכהן צריך לבערם, אבל ישראל צריך ליתנם לכהן כתרומה ... [תוס']

שטהור שאכלם כשהם טמאים לוקה על כך, כפי שיתבאר בעזה"י להלן. אבל התרומה, לא מצינו בה אזהרה על אכילת טומאה אלא בטומאת הגוף, כלומר שהאדם האוכל טמא, אבל כשהתרומה טמאה, אין בה אלא איסור עשה^א. ורבי שמעון חולק, ואומר שהביכורים דינם כדין תרומה.

ביכורים לאונן

הכל מודים שאונן אסור לאכול מעשר שני, שנאמר בו "לֹא אֶכְלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ" (דברים כ"ו י"ד). וכמו כן הכל מודים, שכהן אונן מותר לאכול תרומה, שנאמר, "וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֶדֶשׁ", דווקא זר אסור, אבל אונן מותר [כמבואר לעיל בדף ע"ג]. אבל נחלקו חכמים, אם אונן מותר לאכול ביכורים.

לדעת תנא קמא – הביכורים הוקשו למעשר שני, שנאמר, "לֹא תֹכַל לְאָכַל בְּשִׁעְרֶיךָ מֵעֵשֶׂר דְּגַנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ [=זה מעשר שני] וּבְכֹרֶת בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ וְכָל בְּדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדְר וְנִדְבֹתֶיךָ וְתִרְוּמֹתֶיךָ" (דברים י"ב י"ז), "וְתִרְוּמֹתֶיךָ דְּדָד" האמורה בכתוב הזה אלו ביכורים, ומכאן שכשם שמעשר שני אסור לאונן כך הביכורים אסורים לאונן.

ולדעת רבי שמעון – הביכורים דינם כתרומה שכן נקראו "וְתִרְוּמֹתֶיךָ", ומכאן, שכשם שהתרומה מותרת לאונן, כך הביכורים מותרים לאונן.

ביעור בביכורים

הכל מודים שמעשר שני טעון ביעור, ותרומה אינה טעונה ביעור, ונחלקו לענין ביכורים.

לדעת תנא קמא – ביכורים הוקשו למעשר שני, ולכן הם טעונים ביעור.

ולדעת רבי שמעון – הביכורים קרויים תרומה, ולכן אינם טעונים ביעור.

האוכל מעשר שני בטומאה לוקה

מתוך כך שנאמר בביעור מעשר שני "לֹא אֶכְלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בְּעֲרַתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמְאִי וְלֹא נִתְתִּי מִמֶּנּוּ לְמֹת שְׂמֵעֲתִי בְּקוֹל ה' אֶלְקֵי עֲשִׂיתִי כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתֵנִי" (דברים כ"ו י"ד), משמע שלא ביערו בין כשגופם טמא ובין כשמעשר שני טמא, ורצונו לומר, שגם בזמן טומאה, שאין לו היתר אכילה, מכל מקום לא נהנה ממנו בשעת ביעורו, הרי שיש בו איסור אכילה בטומאה. ולהלן יתבאר בעזה"י, מהיכן למדנו איסור אכילה בטומאה במעשר שני.

א. בטומאת הגוף

ענין זה, שמי שגופו טמא אסור במעשר שני, מבואר בכתוב, "נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בּוֹ וְטָמְאָה עַד הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן הַקֶּדֶשׁ שִׂים כִּי אִם רִחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם" (ויקרא כ"ב ו'), שהכתוב הזה מדבר במעשר שני הנאכל לטבול יום, כפי שיתבאר בעזה"י בדף

^א תימא לר"י, דאמאי לא לקי נמי בתרומה, דנילף מבכורים, ולעיל בדף ע"ג כתבתי. [תוס']

^ב הטעונים הבאת מקום, כדכתיב "ושמת בטנא והלכת", והתם אשמעינן עשה, והכא אשמעינן אזהרת לאו, לאוכלן בגבולין, דאילו תרומה ממש, קדשי הגבול היא, ולא בעיא חומה. [רש"י].

^ג שטאמר בהן "ייד" "ולקח הכהן הטנא מידך". [תוס']

^ד תימא לר"י, דהכא משמע דמ"לא בערתי" לא נפקא לן אזהרה לאכילה, ובפרק כל שעה אמרינן, "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" אם אינו ענין לגופו, דנפקא לן ממעשר הקל, דכתיב "לא בערתי ממנו בטמא", וכי תימא אין מזהירין מן הדין, היקישא הוא, דכתב "לא תוכל לאכול בשעריך וגו'", משמע דאי מזהירין מן הדין, ידעינן שפיר לאו מלא בערתי. [תוס']

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח"א
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' טבת

ע"ד, ומבואר בו שהטמא שלא טבל אסור לאוכלו.

ב. בטומאת מעשר שני.

ענין זה, שאסור לאכול מעשר שני שנטמא, למד מהכתוב האמור במעשר שני,
"לא תוכל ללָאֵכַל בְּשַׁעֲרֶיךָ", שהכוונה גם לענין איסור אכילתו בטומאה, שכן
לענין פסולי המוקדשים שנפדו נאמר, "בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטְּמֵא וְהַטְּהוֹר יִתְּדוּ
פְּצָבֵי וְקֶאֱלִי" (דברים ט"ו כ"ב), לומר לך, אף שמתחילה היו קדשים האסורים
בטומאה, מאחר שנפסלו ונפדו, נאכלים בטומאה כחולין, ומעתה כשנאמר
במעשר שני "לא תוכל ללָאֵכַל בְּשַׁעֲרֶיךָ", הכוונה לכך שאסור לאכול מעשר שני
אכילה האמורה בשעריך, בכתוב "בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ", ששם הותר לאכול גם
כשנטמא, אבל מעשר שני אסור לאוכלו כשנטמא.

תרומה מותר לבערה בטומאה

לדברי רבי אבהו אמר רבי יוחנן, שמן של תרומה שנטמא, אף שנאסר [מעתה גם
לכהנים] באכילה וסיכה, מותר [לכהנים] להדליק בו את הנר, להנות ממנו בשעת
שריפתו, שנאמר במעשר שני, "וְלֹא בְּעֶרְתֵי מִמֶּנּוּ בְּטָמְא", לומר, ממנו אי אתה
מבעיר בטומאה, אבל אתה מבעיר שמן של תרומה שנטמא.

קדשים שנטמאו אסור לבערם בטומאה

דווקא שמן של תרומה שנטמא מותר להנות ממנו בשעה שמבערים אותו, אבל
שמן קדשים שנטמא [כגון שמן שהוקדש למנחות ונטמא], אסור לבערו בטומאה,
שכן יש ללמוד בקל וחומר, אם מעשר שני הקל אסור לבערו בטומאה, כל שכן
שקדשים חמורים אסור לבערם בטומאה.

קדשים ותרומה איזה מהם מסתבר לאיסור

נתבאר שהמיעוט "וְלֹא בְּעֶרְתֵי מִמֶּנּוּ בְּטָמְא", מלמד שדווקא מעשר שני אינו
מתבער בטומאה, אבל תרומה מתבערת בטומאה. ומקל וחומר יש ללמוד,
שכשם שמעשר שני אינו מתבער בטומאה, כך קדשים אינם מתבערים
בטומאה.

והנה באמת לא נתפרש בכתוב שהמיעוט "וְלֹא בְּעֶרְתֵי מִמֶּנּוּ בְּטָמְא" בא להתיר
תרומה, והקל וחומר בא לאסור קדשים. והיה מקום להחליף ביניהם, ולומר,
שהמיעוט "וְלֹא בְּעֶרְתֵי מִמֶּנּוּ בְּטָמְא" בא להתיר קדשים, והקל וחומר בא
לאסור תרומה, שגם היא חמורה ממעשר.

ונאמרו שני טעמים, מדוע העמדנו את האיסור בקדשים ואת ההיתר
בתרומה.

א. הנך נפישן.

סיבה ראשונה לכך, שמסתבר להעמיד את האיסור בקדשים, ואת ההיתר
בתרומה, כי בקדשים מצינו דברים רבים יותר שהם חמורים מתרומה, שיש

שה דברים שהקדשים חמורים מתרומה, ורק ארבעה דברים שבהם
התרומה חמורה מקדשים, ומאחר שרוב דברים הקדשים חמורים מתרומה,
מסתבר שגם לענין ביעור בטומאה, הקדשים חמורים מתרומה.

ואלו הם ששת הדברים שבהם הקדשים חמורים מהתרומה וסימנם פנ"ק
עכ"ס:

א. פיגול – הקריב את הקרבן על מנת לאכול לאחר הזמן הראוי לאכילה,
נתפגל הקרבן, והאוכלו חייב כרת.

ב. נותר – קרב הקרבן בהכשר, אבל נותר מבשרו לאחר הזמן הראוי לאכילה,
נעשה נותר, והאוכלו חייב כרת.

ג. קרבן – קדשים קרויים קרבן להביאם לפני העזרה.

ד. מעילה – קדשים יש בהם מעילה לנהנה מהם בשוגג.

ה. כרת – טמא שאכל קדשים כשרים, חייב על כך כרת.

ו. אסור לאונן – אונן, כל זמן שלא נקבר מתו, אסור באכילת קדשים.

ואלו הם ארבעת הדברים שבהם התרומה חמורה מהקדשים וסימנם מחפ"ז:

א. מיתה – כהן טמא האוכל תרומה במזיד חייב מיתה בידי שמים.

ב. חומש – זר האוכל תרומה בשגגה משלם קרן וחומש. אבל קודש, משעה שיש
היתר לכהנים כתרומה, ויצא מידי מעילה, שוב אין בו מעילה ולא חומש בשגגת
אכילתו.

ג. פדיון – תרומה אין לה פדיון להוציאה לחולין. אבל קדש, פעמים הוא נפדה כל
זמן שלא קדש בכלי.

ד. זרים – התרומה אסורה לזרים לעולם. אבל קדשים קלים, כגון מעשר בהמה
ותודה ושלמים, מותרים לזרים לאחר זריקת דמים.

ב. כרת חמור ממיתה בידי שמים.

סיבה נוספת לכך שקדשים נחשבים חמורים מתרומה, שבדבר שיש בשניהם,
הקדשים חמורים מתרומה, והוא העונש על האכילה אסורה. שכן טמא
שאוכל תרומה, עונשו מיתה בידי שמים. אבל טמא שאכל קדשים כשרים
עונשו כרת, שהוא חמור ממיתה בידי שמים.

איסור טומאה בתרומה

כבר נתבאר, שכהן טמא שאכל תרומה לוקה, על כך, כי עבר באיסור לא
תעשה "איש איש מִזְרַע אֶהְרֹן (הוא צָרוּעַ או זָב בְּקִדְשִׁים [=תרומה]) לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר
יִטְהַר וְהִנֵּעַ בְּכָל טָמְא נֶפֶשׁ או איש אֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת זָרַע" (ויקרא כ"ב ד').

² מחוסר כפורים לא חשיב, משום דמהאי טעמא גופיה נפקא לן לקמן. אבל תימה דליחשוב (א)
רביעי בקדש. (ב) וחיתת הקדש דמכשרת. (ג) וחזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק. (ד) וכלי
מצרף לקדש ולא לתרומה. (ה) ומומרת דפוסלת בקדש וכו'. (ו) וטומאה עושה כיוצא בה לקדש
ולא לתרומה למאן דאמר בפרק קמא דפסחים. (ז) וישנו לפני הדבור, כגון פסח ותמיד למאן דאמר
עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי. [תוס'].

³ ואם תאמר דמיעקרא אלימא ליה כרת, ולבסוף אלימא ליה מיתה. ויש לומר דהשתא לאו מאוכל
בטומאת הגוף פריד, אלא מזר האוכלה, מה שאין כן בקדש, בדקדש יש שמותר לזרים, כגון
שלמים, ואפילו קדשים שאין נאכלים אלא לכהונה, ליכא מיתה בזר אלא אזהרה, ואפילו קדש
דבר מעילה ליכא מיתה לרבנן, דאמרי הויד במעילה באזהרה. [תוס'].

⁴ אין להקשות, כיון שיש אזהרה לטומאת עצמן, למה לן אזהרה לאוכל בטומאת הגוף, דנפקא
מינה דהיכא שתחב לו חבירו בבית הבליעה, אי נמי בשלא הוכשר, אבל קשה דמהאי קרא גופיה
דנפקא לן טומאת עצמן, תיפוק ליה טומאת הגוף, דההוא דאמר לך בשעריך תאכלנו בין טומאת
הגוף בין טומאת עצמן הכא לא תוכל לאכול. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ ע"ה**
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ
כ"א כסלו - ה' תבת

אסור במעשר שני.

ודחו ראה זו **ואמרו**, שמעשר דגן האמור כאן הוא **מעשר ראשון**, וכדעת רבי מאיר,
שמעשר ראשון אסור לזרים, אבל מעשר שני המותר לזרים, מותר גם לערלים.

אונן טבול יום ומחוסר כיפורים – במעשר תרומה ופרה

שנינו בברייתא, שאונן, טבול יום, ומחוסר כיפורים, כל אחד מאלו, אסור
באחד משלושת הדברים הבאים, מעשר שני, תרומה, ופרה, ומותר בשנים
האחרים.

א. **האונן**. אסור במעשר, שנאמר, "לא אֶכְלְתִי בְאֲנִי מִמֶּנּוּ", כפי שנתבאר בדף
ע"ג. אבל הוא מותר בתרומה, שנאמר, "וְכֹל זֶר לֹא יֵאָכֵל קִדְשִׁי", דווקא זר
אסור בתרומה, אבל אונן מותר בה, כפי שנתבאר בדף ע"ו. **וכמו כן הוא מותר
בפרה**, שאינה קדשי מזבח, אלא קדשי בדק הבית, ואפילו טבול יום מותר בה,
וכל שכן אונן.

ב. **טבול יום** שאינו צריך להביא קרבן לגמר טהרתו, מאחר שטבל, אינו אסור
אלא בתרומה, שנאמר "וְבָא הַשְּׂמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֵאָכֵל מִן הַקִּדְשִׁים כִּי לְחֻמוֹ
הוא" (ויקרא כ"ב ז), ללמד שעד שיעריב שמשו הוא אסור בתרומה. **אבל במעשר
שני הוא מותר** מיד, שנאמר "וְלֹא יֵאָכֵל מִן הַקִּדְשִׁים כִּי אִם רִחַץ בְּשָׂרוֹ בְמֵי־
ויקרא כ"ב ו), לומר מיד אחר טבילה הוא מותר בהם, כפי שנתבאר בדף ע"ג.
וכמו כן הוא מותר בפרה, שנאמר "וְהִזָּה הַטָּהַר עַל הַטָּמֵא" (במדבר יט י"ט), כפי
שנתבאר בדף ע"ג.

ג. **מחוסר כיפורים** הוא זה שטבל לטהרתו, והעריב שמשו, אבל צריך להביא
קרבן לגמר הטהרה, אסור הוא בפרה שלא הותרה אלא לטבול יום. **אבל מותר
הוא בתרומה ובמעשר**.

מעשר	תרומה	פרה
אסור	מותר	מותר
מותר	אסור	מותר
מותר	מותר	אסור

ומברייתא זו יש ללמוד, שהערל אסור במעשר שני, כי אם גם הערל אסור רק
באחד משלושת הדברים הללו, ומותר בשנים האחרים, היה לנו לשנותו
בברייתא זו, ולומר, הערל אסור בתרומה ומותר במעשר ובפרה.

ואמרו, שאמנם כן, יש ללמוד מברייתא זו, שערל אסור במעשר שני, **אולם
ברייתא זו אינה כדברי הכל, אלא כדעת רבי עקיבא**, האומר, שהערל דינו
כטמא לכל דבר, [שכן לדעתו איסור ערל בתרומה למד מריבוי "איש איש" האמור
בטומאה, כפי שנתבאר בתחילת הפרק, ומשם יש ללמוד, שלכל דבר הערל דינו כטמא],
ולכן לדעתו, ערל אסור במעשר שני. **וחכמים אחרים חולקים על רבי עקיבא,
ואומרים, שערל אינו נידון כטמא לכל דבר, ואינו נאסר במעשר שני**.

ושנינו ברייתא, שנחלקה על הברייתא הנ"ל לענין מחוסר כיפורים, ובה

אבל כהן טהור שאכל תרומה טמאה, אינו לוקה, כי אין בדבר איסור לא
תעשה, ומכל מקום הדבר אסור באיסור עשה, שנאמר בענין פסולי
המוקדשים שניפדו, "בְּשִׁעְרֵיךָ תֵּאָכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יִחַדּוּ כַּצִּבִי וְכַאֲלִי",
לומר, דווקא הם נאכלים טמא וטהור יחדיו, אף על פי שהטהור אוכל מאכל
טמא, אבל תרומה אינה נאכלת כשהיא טמאה.

דף ע"ד

דברים שהערל אינו אוכל בהם

שנינו בברייתא, שכל שנשתיירו בערלתו ציצין המעכבים את המילה, מאחר
שהוא ערל, אסור הוא בכל הדברים שערל אסור בהם. והם (א) תרומה. (ב)
פסח. (ג) קדשים. (ד) מעשר.

ולכאורה המעשר הנזכר בברייתא הוא מעשר שני, ואם כן, מברייתא זו יש
ללמוד, שערל אסור במעשר שני.

ומתחילה רצו לדחות ראה זו, ולומר, שהמעשר הנזכר בברייתא אינו מעשר
שני, אלא מעשר בהמה. ודווקא במעשר בהמה ערל אסור כי הוא מכלל
הקדשים אבל במעשר שני הערל מותר.

אולם אי אפשר לומר שהמעשר הנזכר בברייתא הוא מעשר בהמה, כי כבר
נזכר בברייתא שהערל אסור בקדשים, ולמה יזכיר התנא מעשר בהמה לעצמו.
ואף שהזכיר פסח לעצמו, הסיבה לכך, כי דין זה שהערל אסור בקדשים נכתב
בקרבן פסח, ואם היה כתוב קדשים בלבד, היה מקום לטעות שהכוונה לפסח,
ולא לשאר קדשים. וכן אם היה כתוב פסח לבד, היה מקום לטעות ולומר שרק
בפסח הערל אסור, ולכן נכתב פסח וקדשים, לומר שכל הקדשים דינם כפסח,
והערל אסור בהם, אבל אין שום טעם לכתוב גם מעשר בהמה בפני עצמו.

**ומכל מקום מסקנת הגמרא לדחות ראה זו, ולומר, שהמעשר הנזכר בברייתא
אינו מעשר שני, אלא מעשר ראשון**, וכדעת רבי מאיר, האומר, שמעשר ראשון
אסור לזרים, [ואינו מותר אלא לכהנים וללוויים], ומאחר שהוא אסור לזרים, הוא
אסור גם לערלים, אבל מעשר שני, המותר לזרים, מותר גם לערלים.

ערל אסור בשתי מעשרות

רבי חייא בר רב מדפתי שנה ברייתא בה מבואר שהערל אסור בשתי מעשרות.
ולכאורה הכוונה למעשר בהמה שהוא מכלל הקדשים **ולמעשר שני**. ומכאן
ראה שערל אסור במעשר שני.

ודחו ראה זו **ואמרו**, ששתי המעשרות הן **מעשר בהמה ומעשר ראשון**, וכדעת
רבי מאיר, שמעשר ראשון אסור לזרים, אבל מעשר שני המותר לזרים, מותר
גם לערלים.

הדין הנ"ל נכתב לפי גרסת הגמרא לפנינו, אולם לפי מה שהגיהו בגמרא, יש לכתוב
באופן הבא:

ערל אסור בשתי מעשרות

רבי חייא בר רב מדפתי שנה ברייתא בה מבואר שהערל אסור בשתי מעשרות, **מעשר
דגן ומעשר בהמה**. ולכאורה מעשר דגן האמור כאן הוא מעשר שני. ומכאן ראה שערל

^א דלא גרע מטבול יום. ואף על גב דאונן אסור במעשר, וטבול יום מותר, היינו לאכילה, אבל
לנגיעה תרוייהו שרי. [תוס'].

^ב והעירוני, שאפשר שאף אם הברייתא כדעת רבי עקיבא, אין ללמוד מכאן שהערל אסור במעשר
שני, כי אם הוא מותר בו, לא נשנה ערל בברייתא, משום שמלבד מה שהוא אסור בתרומה הוא
אסור גם בפרה, ולא שנו בברייתא אלא מי שאסור בדבר אחד בלבד.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח"א
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' טבת

מבואר, שלדעת תנא קמא, מחוסר כיפורים כשר בפרה, ויוסף הבבלי חולק עליו ופוסל, [כדעת הברייתא הנ"ל, ונמצא שדעת הברייתא הנ"ל דעה יחידית היא, וטעם הפוסל, משום שמחוסר כפורים מחוסר מעשה הוא, ולכן נחשב כטמא יותר מטבול יום, שנטהר בהערב שמש, וכשר בפרה].

ואפשר, שכשם שנחלק תנא קמא של ברייתא אחרונה לענין מחוסר כפורים בפרה, שהוא מכשירו, כך נחלק לענין ערל במעשר שני, ולדעתו ערל מותר במעשר שני.

דעת רבי יצחק בענין ערל במעשר שני

נתבאר בדף ע"ג, שנסתפקו חכמים, אם ערל מותר לאכול מעשר שני או לא.

ומבואר, שלדעת רבי יצחק, ערל אסור לאכול מעשר שני, שכן יש ללמוד בגזרה שווה, שכן בפרשת פסח נאמר "ולא תותירו מִמֶּנּוּ" (שמות י"ב י), וכן נאמר בפרשת מעשר שני, "לא אֶכְלְתִּי מִמֶּנּוּ" (דברים כ"ו י"ד), ומעתה, כשם שהפסח אסור לאונן, כך מעשר שני אסור לאונן.

ולהלן יתבאר בעזה"י, שגזרה שווה זו מופנית משני צדדים, שאם לא כן, יש להשיב עליה, הלא פסח חמור ממעשר שני, שהפסח הוא קדשים, ויש בו פיגול נותר וטמא, מה שאין כן במעשר שני.

שלוש מִמֶּנּוּ האמורים בפסח

שלוש פעמים נאמר בפסח "מִמֶּנּוּ", "אל תאכלו מִמֶּנּוּ נֶא וְבָשֵׁל מִבְּשֵׁל בְּמַיִם כִּי אִם צֹלֵי אֵשׁ רָאשׁוֹ עַל קִרְעוֹ וְעַל קִרְבוֹ. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהִתֵּר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ" (שמות י"ב ט). בפעם הראשונה נכתב "מִמֶּנּוּ", ללמד שהדינים האמורים בכתוב מדברים בפסח. אולם מאחר שנכתב פעם אחת "מִמֶּנּוּ", לא היה צריך לכתוב עוד שתי פעמים "מִמֶּנּוּ".

וביאר רבא אמר רבי יצחק, שאמנם הכתוב הראשון "אל תאכלו מִמֶּנּוּ נֶא וְבָשֵׁל מִבְּשֵׁל בְּמַיִם" נכתב לגופו, ושני הכתובים האחרים נכתבו ללמד שני דברים נוספים.

הכתוב "ולא תותירו מִמֶּנּוּ עד בקר" נכתב, ללמד גזרה שווה ממעשר שני, לומר שהפסח ומעשר שני שווים הם, שניהם אסורים לאונן כמבואר בכתוב בענין מעשר שני, ושניהם אסורים לערל, כמבואר בכתוב בענין פסח. [נבבאן למדנו שגזרה שווה זו מופנית מצד פסח, ולהלן יתבאר בעזה"י, שהיא מופנית גם מצד מעשר שני].

והכתוב "והיתר מִמֶּנּוּ עד בקר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ", בא ללמד דין נוסף. י"א שהכתוב הזה בא לתת עשה אחר לא תעשה, לומר שאין לוקים עליו, שאם היה כתוב רק,

^א כן פירש בקונטרס. וקשה לר"י, דמה ענין זה אצל זה, דמשום דמכשר במחוסר כפורים, לא יכשיר בערל. ועוד דלייתי מברייתא דלעיל, דמכשרא בהדיא ערל. או מדברי אליעזר בריש פירקין דלא מרבה ערל כי טמא. ולספרים דגרסי הכא שרפת ערל ומחוסר כפורים פסולה, יוסף הבבלי אומר ערל כשרה מחוסר כפורים פסולה, וגרסין יוסף הבבלי היא, הוה ניחא, דמיייתי מהכא ולא מההיא דלעיל, דניחא ליה לאיתויי שם התנא דמכשר בהדיא. אבל אמר ר"י דאי אפשר לגרוס כן, דברק שני דזבחים מוכח, דיוסף הבבלי ורבנן פליגי במחוסר כפורים, וגרסין נמי אונן במקום ערל. ואומר ר"י, דאי הוה גרסין כגירסת הקונטרס הוה גרסין כאן וזבחים ערל בהדי אונן, הוה ניחא. [תוס'].
^ב הוה מצי למימר מה לפסח שכן פנקע"ס. [תוס'].
^ג דאי לא כתב "ממנו", ה"א דאמצות ומרורים דכתב לעיל קאי. [תוס'].

"ולא תותירו מִמֶּנּוּ עד בקר", המותר מהפסח עד הבקר היה לוקה, כדין עובר על מצוות לא תעשה, אבל עכשיו שנאמר גם "והיתר מִמֶּנּוּ עד בקר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ", הרי מלמד, שהעובר על האיסור יש לו תקנה לשרוף הבשר, ומעתה אינו לוקה על האיסור כדין לאו הניתק לעשה. וי"א שהכתוב הזה בא ללמד, שאין שורפים את הנותר ביום טוב, שכן מאחר שנאמר "ולא תותירו מִמֶּנּוּ עד בקר", אם שריפתו באותו בוקר, די היה לכתוב "והיתר מִמֶּנּוּ [ ] בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ", אבל עכשיו שנאמר "והיתר מִמֶּנּוּ [עד בקר] בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ", הרי זה מלמד, ששריפתו בבוקר שני, ולא בבקר של יום טוב של פסח, [שהוא בקר ראשון שהפסח נעשה בו נותר]. ומכל מקום, בין לדעה ראשונה, ובין לדעה שנייה, מאחר שהיה צורך לכתוב את הכתוב הזה, נכתב בו גם "מִמֶּנּוּ", אף שלזה לא היה צריך.

שלוש מִמֶּנּוּ האמורים במעשר שני

שלוש פעמים נאמר "מִמֶּנּוּ" במעשר שני, "לא אֶכְלְתִּי מִמֶּנּוּ וְלֹא בְעֲרִיתִי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נִתְתִּי מִמֶּנּוּ לְמַת שְׂמֵעַתִּי בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִּי" (דברים כ"ו י"ד).

א. בפעם הראשונה נכתב "לא אֶכְלְתִּי מִמֶּנּוּ", לגופו, ללמד שהדינים האמורים בכתוב מדברים במעשר שני.

אולם מאחר שנכתב פעם אחת "מִמֶּנּוּ", לא היה צריך לכתוב עוד שתי פעמים "מִמֶּנּוּ". ולהלן יתבאר בעזה"י למה נכתב "מִמֶּנּוּ" עוד שתי פעמים.

ב. פעם שנייה נאמר "ולא בְעֲרִיתִי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא" ללמד, שדווקא מעשר שני אינו מתבאר בטומאה, אבל תרומה טמאה מתבערת בטומאה, כמאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן בדף ע"ג.

וזה יתכן כדעת האומרים שגזרה שווה מופנית מצד אחד, אין משיבים עליה, אבל לדעת האומרים משיבים עליה, צריכים אנו לכתוב הזה לגזרה שווה מעשר ופסח, ללמוד ממנה שהפסח אסור לאונן, ומעשר שני אסור לערל.

ולדעתם, דין זה שתרומה טמאה מתבערת בטומאה, למד מפסוק אחר, כמאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא "וְיִדְבַר ה' אֶל אֶהֱרֹן וְאֶנִּי הִנֵּה נִתְתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמַרְתְּ תְּרוּמָתִי" (במדבר י"ח), בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה, ואחת תרומה טמאה, ואמר רחמנא "נִתְתִּי לְךָ" לומר שגם הטמאה נתונה לאהרן להסקה תחת תבשילו.

ג. ופעם שלישית נאמר "ולא נִתְתִּי מִמֶּנּוּ לְמַת", ללמד שמעשר שני שנטמא מותר לסוך בו גופו. שכן דרש ריש לקיש את הכתוב "ולא נִתְתִּי מִמֶּנּוּ לְמַת", כלומר ממעשר שני טמא שדיבר בו הכתוב, לא נתתי למת ומשמע דווקא למת לא נתתי אבל לחי נתתי והדבר שראוי לחי ולמת הוא הסיכה ומכאן שמותר לסוך במעשר שני שנטמא.

ואין לומר שהדבר שאסר הכתוב במת והתיר בחי הוא לקנות בו ארון ובגדים,

^א אף על גב דברק כל פסולי המוקדשים מוקי לה בתרומה תלויה, דבעיא שימור, במסקנא לא קאי התם הכי. א"נ התם דריש מ"משמרת", דלא קאי אטמאה, אבל "לך" קאי אכולהו תרומות. [תוס'].

^ב דסלקא דעתך דאסור משום שמבער בטומאה. [תוס'].

^ג אף על גב דבהדיא דרשין ליה להכי במסכת מעשר שני, הכא פריך דלמא דוקא להכי הוא דאתא,

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו – ה' תבת

אבל הסיכה בו כשהוא טמא אסורה. כי מאחר שנאמר "מִמְנוּ", משמע שהדבר שמוותר לחי ולא למת הוא דבר שמשמשים במעשר שני עצמו, ולא בדמיו, וזו הסיכה. אי"נ מתוך שנאמר "לא אֶכְלְתִּי ... וְלֹא תִתֵּינִי", יש ללמוד שהנתינה האסורה במת בטומאה, היא במה שנאסרה האכילה, ואם כן הכוונה לגוף מעשר שני, ולא לדברים שקונה בו.

כהן טמא אסור לאכול תרומה

כהן טמא בכל אחד ממיני מהטומאות, אסור לו לאכול תרומה. ואמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, שדין זה מבואר בכתוב, "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֱהָרֹן הוּא צְרוּעַ אוֹ זָב בְּקַדְשִׁים לֹא יֵאָכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר וְהִנֵּגַע בְּכֹל טָמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תִּצְאָ מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ זָרַע" (ויקרא כ"ב ד), שכן הכתוב הזה מדבר בקדשים שכל זרע אהרן שווה בהם, ומבואר בו, שהם אסורים לטמאים, ואין קדשים ששוים בכל זרע אהרן, אלא תרומה, ומכאן שטמאים אסורים בתרומה.

שכן קדשי קדשים נאכלים לזכרי כהונה בלבד, ולא לנקבות, שנאמר, "כָּל זָכָר בְּכֹהֲנִים יֵאָכְלֶנּוּ בְּמִקּוֹם קָדוֹשׁ וְיֵאָכֵל קֹדֶשׁ קְדָשִׁים הוּא" (ויקרא ז' ו').

וחזה ושוק הניתנים לכהנים מהשלמים, אף שנאכלים גם לנקבות, כמו שנאמר, "וְאֵת הַזֶּה הִתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹאכְלוּ בְּמִקּוֹם טְהוֹר אֲתָה וּבְנֵיךָ וּבְנֵיכָהֶן אֲתָה כִּי חֵקֶךָ וְחֵק בְּנֵיךָ נִתְּנוּ מִזֵּבְחֵי שְׁלָמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא י" יד), מכל מקום לא כל זרע אהרן שווה בו שכן בת כהן שנישאה לזר ויצאה ממנו אינה חוזרת לאכול חזה ושוק כפי שנתבאר בדף ס"ח.

והדבר היחידי שכל זרע אהרן שווה בו, אף הנשים, ואף החוזרות מנישואי זר, הוא תרומה. ואף שהחללה מזרע אהרן אסורה בתרומה, מאחר שנתחללה אינה נחשבת זרע אהרן, אבל הנחשבים זרע אהרן שווים כולם בתרומה, ואם כן, הכתוב הנ"ל המדבר בדבר שכל זרע אהרן שווה בו מדבר בתרומה, ומבואר בו שהתרומה אסורה לטמאים.

ודוקא הכהנים הטמאים עצמם אסורים באכילת תרומה, אבל נשיהם ועבדיהם הטהורים מותרים לאכול תרומה, שכן מחמת הטומאה לא יצאו מכלל הכהנים, אלא שצריכים תקנה לעצמם, אבל נשיהם ועבדיהם, שאינם מחוסרים תקנה, יאכלו תרומה.

חילוקי הטהרה

הטמאים אסורים לאכול, מעשר שני, ותרומה, וקדשים. והנה יש טמאים שיש בטהרתם שני שלבים עד גמר טהרתם, ויש טמאים שיש שלושה שלבים עד גמר טהרתם.

א. כל הטמאים, מיד כשהם טובלים, הם נקראים טובלי יום, ומותרים לאכול מעשר שני, אבל עדיין אסורים לאכול תרומה וקדשים.

ב. העריב יום [=צאת הכוכבים] שאחר הטבילה, מותרים אף בתרומה, [כשהם כהנים].

יש טמאים שאין בהם אלא שני שלבים טהרה אלו, טבילה והערב שמש, ולפיכך, בלילה שאחר יום הטבילה, הם טהורים לגמרי, אף לאכילת קדשים.

^א אבל סיכה אסורה, לפי שמבערו בטומאה, ומשני דממו מגופו דמשמע נמי סיכה. [תוס'].

^ב ואם תאמר תרומה נמי, כשיש לה בין אינה בחזרת. ויש לומר דאם מת חוזרת. [תוס'].

ג. ויש טמאים שאינם טהורים לגמרי, אלא אם כן הביאו קרבן לאחר יום טבילתם, [והם זב וזבה ויולדת ומצורע], וכל זמן שלא הביאו את קרבנם, [אף שכבר טבלו, והעריב היום], עדיין הם אסורים באכילת קדשים, והם קרויים מחוסרי כיפורים, [כלומר שמחוסרים הם הבאת הקרבן המכפר], ורק כשיקריבו את קרבנם, הם מותרים באכילת קדשים.

ולהלן יתבאר בעזה"י, מנין למדו חכמים את הדינים הללו.

לימוד ראשון שבהערב שמש נטהר לתרומה

מתחילה רצו לומר, שענין זה שלתרומה הכהן נטהר בהערב יום בלבד, בלא הבאת קרבן, למד מהכתוב האמור בתרומה, "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֱהָרֹן הוּא צְרוּעַ אוֹ זָב בְּקַדְשִׁים לֹא יֵאָכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר וְהִנֵּגַע בְּכֹל טָמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תִּצְאָ מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ זָרַע" (ויקרא כ"ב ד). שכן בכתוב הזה נזכרו טומאת צרוע וזב, וטומאת מת ובעל קרי, והנה טמא מת או בעל קרי, לעולם אינם מביאים קרבן לטהרתם, ואם כן כשנאמר בהם "בְּקַדְשִׁים לֹא יֵאָכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר", הכוונה לכל היותר להערב שמש שאחר יום הטבילה, ומאחר שנזכרו בכתוב הזה גם מצורע וזב, אף שפעמים יש בהם קרבן, כגון מצורע מוחלט, וזב שראה שלוש ראיות, מאחר שנזכרו עימם טמא מת ובעל קרי שאין בהם קרבן, על כרחך גם מצורע וזב האמורים כאן הם מצורע מוסגר וזב שראה שתי ראיות, שטהרתם בהערב שמש בלא קרבן, [כן דרש תנא דבי רבי ישמעאל], ומתוך כך שאמר הכתוב שהם טהורים לתרומה בהערב שמש, ולא חילק בין מצורע וזב שיש בהם קרבן למצורע וזב שאין בהם קרבן, יש ללמוד שכל המצורעים והזבים שווים, וגם אלו שיש בהם קרבן, טהורים לתרומה בהערב שמש שאחר הטבילה, אף על פי שעדיין עליהם להביא קרבן.

אולם דחו זאת, ואמרו שמא דווקא מצורע וזב שאין בהם קרבן נטהרים לתרומה בהערב שמש, אבל מצורע וזב שיש בהם קרבן, אינם נטהרים לתרומה אלא בהבאת קרבנם.

דרשת רב חסדא לחלק בין מעשר תרומה וקדשים

לדברי רבא אמר רב חסדא, ענין זה, שמעשר ותרומה וקדשים חלוקים זה מזה, שלמעשר נטהרים בטבילה, ולתרומה בהערב שמש, ולקדשים בהבאת הקרבן, יש ללמוד זאת מסתירת הכתובים, שכן מצונו שלושה כתובים המדברים בטהרת הטמאים.

א. כתוב אחד אומר, "נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בוֹ וְטָמְאָה עַד הָעֶרֶב וְלֹא יֵאָכֵל מִן הַקֹּדְשִׁים כִּי אִם רִחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם" (ויקרא כ"ב ו'), ומשמע שברחיצה לבדה נטהר אף על פי שלא היה הערב שמש.

ב. וכתוב שני אומר, "וּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְיִטְהַר וְאַחַר יֵאָכֵל מִן הַקֹּדְשִׁים כִּי לַחְמוֹ הוּא" (ויקרא כ"ב ז'), ומבואר שאינו נטהר אלא בהערב שמש.

^א לאו בר קרבן הוא, כדתניא במסכת מגילה, מנה הכתוב שתיים, וקראו טמא, שלש, וקראו טמא, הא כיצד, שתיים לטומאה ושלוש לקרבן. ומצורע מוסגר נמי לאו בר קרבן הוא, כדתנן התם, אין בין מצורע טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים, וכיון דתגלחת ליכא, קרבן נמי ליכא, דבהדי דתגלחת כתיב קרבן. [רש"י].

^ב ואף על גב דבהווא קרא כתיב "וטמאה עד הערב", איכא למימר דקאי אתרומה וקדשים, ומכל מקום משמע הא רחץ טהור. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' תבת

ואף על פי שמעשר שני חמור מתרומה בדברים רבים יותר, משני טעמים יש להעמיד את הכתוב הקל יותר במעשר שני, ואת הכתוב המחמיר יותר בתרומה.

טעם אחד הוא, שאף שיש דברים רבים יותר שמעשר שני חמור מתרומה, מכל מקום תרומה חמורה יותר, כי בתרומה יש עונש מיתה לכהן טמא או לזר שאוכל אותה, ובמעשר שני אין שום עונש מיתה.

ורבא אמר נוסף, מדוע על כרחך הכתוב הקל, מדבר במעשר שני, כי נאמר בו "נָפֵשׁ אֲשֶׁר תִּגְעוּ בוֹ וְטָמְאָה עַד הָעֶרֶב וְלֹא יֵאָכַל מִן הַקֹּדְשִׁים כִּי אִם רָחַץ בְּשֵׁי מַיִם", ואם כן, על כרחך הכתוב הזה מדבר במעשר שני, שהוא שווה לכל נפש, ולא בתרומה, המותרת לכהנים בלבד.

דרשת אביי שגם מחוסר כפרה נטהר לתרומה בהערב שמש

לדברי אביי, ענין זה, שטמא שטבל והעריב שמשו מותר בתרומה, גם כשעליו להביא קרבן, מבואר בענין טומאת יולדת, שהיא טעונה קרבן לטהרתה, שכן שני כתובים נאמרו בה בענין טהרתה.

כתוב אחד אומר, "וְיִשְׁלְשִׁים יוֹם וְשִׁלְשֵׁת יָמִים תִּשָּׁב בְּדַמֵי טְהָרָה בְּכֹל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד מְלֵאתָ יָמֵי טְהָרָה" (ויקרא י"ב ד), לומר כיון שמלאו ימיה הרי היא טהורה, כלומר אף על פי שבמלאת ימיה עדיין לא הביאה קרבן נשאין זמנו אלא למחר, ואם כן היא נחשבת כטמא שטבל והעריב שמשו, הכתוב קורא אותה טהורה. וכתוב שני אומר "וְכִפֶּר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרְהָ", הרי שרק בהבאת הקרבנות היא קרויה טהורה.

וכדי שלא יהיו הכתובים סותרים זה את זה, על כרחך הכתוב הראשון מדבר לענין תרומה, ומלמד שמשעה עריב שמשו היא טהורה לתרומה. והכתוב השני מדבר לענין קדשים, שאינה טהורה לקדשים אלא אחר שתביא קרבנותיה.

ומכל מקום למדנו מכאן, שגם זו שטעונה קרבן לטהרתה, נטהרת לתרומה בהערב שמש בלא קרבן.

ולהלן יתבאר בעזה"י, מנין לנו להעמיד את הכתובים כן, שתרומה היא הקלה, וקדשים חמורים ממנה.

קדשים או תרומה איזה מהם מסתבר להחמיר בו

נתבאר, שלדעת אביי, הכתוב המטהר את היולדת בהערב שמש, מטהר אותה לתרומה, והכתוב המטהרה אחר הבאת הקרבנות, מטהר אותה לקדשים.

והנה באמת לא נתפרש בכתובים הללו שזה מדבר בתרומה וזה בקדשים. והיה מקום להחליף ביניהם, ולומר, שלקדשים היא טהורה בהערב שמש, ולתרומה היא טהורה רק אחר הבאת הקרבנותיה.

ג. וכתוב שלישי (בענין טומאת יולדת) אומר, "וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִים או שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶחָד לַעֲלָה וְאֶחָד לַחֲסֹאת וְכִפֶּר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרְהָ" (ויקרא י"ב ח), ומבואר שאינה נטהרת אלא אחר הבאת קרבנותיה.

וכדי שלא תהא סתירה בין הכתובים, על כרחך כל אחד מהם אמור בדבר אחר, הכתוב הראשון מדבר במעשר שני, הכתוב השני מדבר בתרומה, והכתוב השלישי מדבר בקדשים, ומכאן שטבול יום מותר במעשר שני, העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא כפרתו מותר בקדשים.

ולהלן יתבאר בעזה"י, מנין לנו להעמיד את הכתובים כן, שמעשר שני הוא הקל, והתרומה חמורה ממנו, וקדשים חמורים מתרומה.

אמנם גם על דברי רבא אמר רב חסדא הקשו, מנין שזה שהעריב שמשו מותר בתרומה, גם כשצריך להביא קרבן, שמה לא הותר בתרומה בהערב שמש אלא זה שאינו צריך להביא קרבן.

תרומה ומעשר איזה מהם מסתבר לאיסור

נתבאר, שלדברי רבא אמר רב חסדא, נאמרו שלושה כתובים לענין הטהרה, והכתוב המלמד שטבול יום טהור, מדבר במעשר שני, והכתוב המלמד שצריך הערב שמש, מדבר בתרומה. ולהלן יתבאר בעזה"י, מנין לנו להעמיד את הכתובים הללו כן, ותהא תרומה חמורה ממעשר שני, ולא נעמיד את הכתובים הללו באופן שונה, ויהיה מעשר שני חמור מהתרומה.

והנה אם נמנה את הדברים שבהם זה חמור מזה, נמצא שמעשר שני חמור מתרומה בחמישה דברים, ותרומה חמורה ממעשר שני בארבעה דברים בלבד.

ואלו הם ארבעת הדברים שתרומה חמורה בהם ממעשר שני, וסימנם מחפ"ז:

א. מיתה – כהן טמא האוכל תרומה במזיד חייב מיתה בידי שמים. אבל במעשר שני אין עונש מיתה לאוכלו בטומאה.

ב. חומש – זר האוכל תרומה בשגגה משלם קרן וחומש. אבל מעשר שני מותר לזרים.

ג. פדיון – תרומה אין לה פדיון להוציאה לחולין. אבל מעשר שני יש לו פדיון.

ד. זרים – התרומה אסורה לזרים לעולם. אבל מעשר שני מותר לזרים.

ואלו הם חמשת הדברים שמעשר שני חמור בהם מתרומה, וסימנם הדסט"ב:

א. הבאת מקום – מעשר שני יש להביאו לירושלים לאוכלו שם. והתרומה נאכלת בכל מקום.

ב. וידוי – מעשר שני טעון וידוי מעשרות. ובתרומה אין וידוי.

ג. אסור לאונן – מעשר שני אסור לאונן. ותרומה מותרת לאונן.

ד. אוכלו בטומאת עצמו לוקה – האוכל מעשר שני טמא לוקה. והאוכל תרומה טמאה אינו לוקה.

ה. אסור לבער ממנו בטומאה – מעשר שני אסור לבער ממנו בטומאה. ותרומה מותרת.

ה' אחרונה פריך, אבל מעשר, כיון דסגי בטבילה בלא הערב שמש, ולא בעי שיטהר למרי, הוא הדין במידי דבר כפרה הוא. [תוס'].

² אף על גב דקדשים קלים שוים בכל נפש, מסתברא קדשים דחמירי לא מישתרי בהו עד דמייתי כפרה. [תוס'].

³ דמשעת טבילה לסוף שבעה לזכר, ושבויעם לנקבה, עד אור הבאת קרבנותיה ליום מחר, היא נקראת טבולת יום ארוך במסכת נדה, דומיא דכל מחוסרי כפרה הנקראים טבולי יום ארוך משעת טבילתם עד הערב שמש דליל הבאת קרבנותיהם למחרת. [רש"י].

⁴ וליכא למימר כאן למעשר בהערב שמש, דהא אמרן לעיל הא רחץ טהור, דלא בעי הערב שמש, ולענין טבול יום מה לי בר כפרה מה לי לאו בר כפרה. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' טבת

ונאמרו שני טעמים, מדוע העמדנו את הכתוב המחמיר בקדשים, ואת הכתוב המיקל בתרומה.

א. הנך נפיש.

סיבה ראשונה לכך, שמסתבר להחמיר בקדשים ולהקל בתרומה, כי בקדשים מצינו דברים רבים יותר שהם חמורים מתרומה, כפי שנתבאר בדף ע"ג, שקדשים חמורים מתרומה בששה דברים, שסימנם פני"ק עכ"ס, ותרומה חמורה מקדשים בארבעה דברים בלבד, שסימנם מחפ"ז.

ב. אינה מותרת בקדשים אלא כשטורה לגמרי.

ורבא אמר טעם נוסף, מדוע על כרחך הכתוב האחרון "וּכְפַר עֲלֶיךָ הַכֶּהֱן וְטָהַרְהוּ", מדבר בקדשים, שכן נאמר בו "וְטָהַרְהוּ", כלומר עד עכשיו עדיין היתה בה טומאה מסוימת שעכשיו נטהרה ממנה, ואם כן, על כרחך עד עכשיו היתה אסורה בקדשים, שהרי בקדשים נאמר "וְהִבְשֵׁר אֶשֶׁר יִגַע בְּכָל טָמְאָה לֹא יֵאָכַל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְהִבְשֵׁר כָּל טָהוֹר יֵאָכַל בְּשָׂרָה" (ויקרא ז' י"ט), ללמד, שכל שיש בו איזושהי טומאה, אסור בקדשים, ואם כן טהרה אחרונה שאחר הבאת הקרבנות, היא טהרה לקדשים, וטהרה ראשונה שאחר הערב שמש, שאינה טהרה גמורה, היא טהרה לתרומה.

האשה הנטמאת טומאת לידה

בתחילת פרשת טומאת לידה נאמר, "דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרַע וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַע יָמִים כַּמִּי נְדַת דָּוָתָה תִּטְמָא" (ויקרא י"ב ב), והיה מקום לומר שאין הפרשה מדברת אלא בבני ישראל, אבל גיורת ושפחה משוחררת אינן מטמאות בלידה, ולכן נאמר הריבוי "אִשָּׁה כִּי תִזְרַע", ללמד שגם גיורת ושפחה משוחררת מטמאות טומאת לידה.

ואף שלענין טומאת לידה, הפרשה מדברת גם בשפחה ומשוחררת, יש דברים בפרשה שנאמרו רק לבנות ישראל.

כגון מה שנאמר בה "עַד מְלֵאת יְמֵי טָהָרָה", והעמדנו לענין אכילת תרומה, שהיא מותרת בהערב שמש, שאין הדין הזה אמור אלא בבנות ישראל המותרות לכהנים, ועל ידי זה ראויות לאכול תרומה, ולא בגיורת ומשוחררת.

וכן לענין מה שנאמר בפרשה, "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַע", ודרשו זאת במסכת מכות, לרבות התרומה, שאסורה בה כל ימי טוהר, ואין הדין הזה אמור אלא בבנות

^א הוי מצי למימר כרת עדיפא. [תוס'].

^ב תימה לר"י, דהוי ליה למימר, איקרי כאן "וטומאתו עליו ונכרתה" דבטומאת הגוף קיימין. ויש לומר דלרבנותא נקטיה דאפילו טומאת בשר איכא. [תוס'].

^ג אית ספרים דגרסי משוחררת, וכן נראה, מדפריך גיורת ושפחה בנות מיכל תרומה ניהו, ואי כשאין משוחררת, בת מיכל תרומה היא אם היא של כהן. ומיהו שאינה משוחררת נמי טמאה לידה, דאמר בפרק רבי אליעזר דמילה ... ומיהו תימה היכי מתרביא שפחה מקרא דאשה, כיון דאיצטרך לגיורת ומשוחררת, ונראה דשאינה משוחררת איתא לה לה מאשה, כדמשמע בכריתות. [תוס'].

^ד הך סוגיא דלא כרבי שמעון, דשרי לעיל בפרק הבא על יבמתו גיורת פחותה מבת שלוש לכהן. [תוס'].

^ה אף על גב דגיורת ומשוחררת בנות מגע תרומה ניהו, האי "לא תגע" באכילה איירי, כדאמר בסמוך, דלא תגע אזהרה לאוכל. ותימה דלמה לי קרא, הא אזהרה דתרומה נפקא לן מאיש איש מזרע אהרן. ומיהו מצינו למימר דאיצטרך למכתב נמי גבי יולדת, משום דהותרה מכללה כדאמר

ישראל המותרות לכהנים, ועל ידי זה ראויות לאכול תרומה, ולא בגיורת ומשוחררת.

דף ע"ה

שלושה כתובים לענין טהרה לתרומה

לפי המבואר בדף ע"ד נמצא ששלושה כתובים נאמרו לענין טהרה לתרומה.

א. "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֶהְרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוּ זָב בְּקִדְשִׁים לֹא יֵאָכַל עַד אֲשֶׁר יִטָּהַר וְהִנְגַע בְּכָל טָמְאָה נֶפֶשׁ אוּ אִישׁ אֶשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע" (ויקרא כ"ב ד). ופסוק זה אמור בתרומה, שהיא דבר השווה בזרעו של אהרן, כפי שנתבאר בדף ע"ד.

ב. "וּבָא הַשְּׂמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֵאָכַל מִן הַקֹּדְשִׁים כִּי לָחֲמוּ הוּא" (ויקרא כ"ב ז). ופסוק זה אמור בתרומה, שכן יש ללמוד מסתירת הפסוקים כפי שדרש רבא אמר רב חסדא.

ג. "וּשְׁלֵשִׁים יוֹם וְשִׁלְשַׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדַמֵּי טָהָרָה בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד מְלֵאת יְמֵי טָהָרָה" (ויקרא י"ב ד). ופסוק זה אמור בתרומה, שכן יש ללמוד מסתירת הפסוקים כפי שדרש אב"י.

וצריכים אנו לכל שלושת הפסוקים הללו, שכן כל אחד מלמד דבר שאין האחרים מלמדים.

הפסוק הראשון "בְּקִדְשִׁים לֹא יֵאָכַל עַד אֲשֶׁר יִטָּהַר" מלמד, שאין הכהן נטהר בהערב שמש בלא טבילה, אלא תחילה צריך לעשות מעשה טהרה של טבילה.

והפסוק השני "וּבָא הַשְּׂמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֵאָכַל מִן הַקֹּדְשִׁים" מלמד, שגם אם טבל, רק בהערב שמשו הוא אוכל בתרומה, ולא מיד אחר הטבילה.

והפסוק השלישי "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד מְלֵאת יְמֵי טָהָרָה" מלמד, שאפילו מחוסר כיפורים, שצריך להביא קרבן, בהערב שמשו הוא מותר בתרומה, אף על פי שעדיין לא הביא כפרתו.

שני כתובים לענין טהרה לקדשים

עד עתה נתבאר, שהכתוב, "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֶהְרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוּ זָב בְּקִדְשִׁים לֹא יֵאָכַל עַד אֲשֶׁר יִטָּהַר וְהִנְגַע בְּכָל טָמְאָה נֶפֶשׁ אוּ אִישׁ אֶשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע" (ויקרא כ"ב ד), מדבר בזב שראה שתי ראיות, ובמצורע מוסגר, שאינם טעונים קרבן. אכן זו דעת תנא דבי רבי ישמעאל, אולם יש חולקים עליו, ואומרים, שהכתוב מדבר בזב שראה שלוש ראיות, ובמצורע מוחלט, שהם טעונים קרבן.

ולדעת האומרים, שהכתוב מדבר בזב ומצורע הטעונים קרבן, על כרחך הכתוב הזה מדבר בטהרה לקדשים. ונמצא שלדעה זו, שני כתובים מלמדים שמחוסרי כפרה אסורים בקדשים עד שיביאו כפרתם.

א. "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֶהְרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוּ זָב בְּקִדְשִׁים לֹא יֵאָכַל עַד אֲשֶׁר יִטָּהַר".

ב. "וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָה דִּי שָׁה וְלִקְחָה שְׁתֵּי תְרִים אוּ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחִטָּאת וְכִפֵּר עֲלֶיךָ הַכֶּהֱן וְטָהַרְהוּ" (ויקרא י"ב ח).

וצריכים אנו לשני הפסוקים הללו, כי כל אחד מלמד דבר שאין ללמוד

בסמוך. אבל קשה דהך דרשא לא איתא לא כריש לקיש ולא כרבי יוחנן ... [תוס'].

¹ דהא כתיב קרא אחרינא "יובא השמש וטהרה", דמוקמת ליה בתרומה. [רש"י]. ולא זכיתי להבין כוונתו.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' תבת

מחבירו.

הפסוק הראשון "צָרוּעַ אוּ זָב בְּקִדְשִׁים לֹא יֵאָכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר" מלמד, שלא רק בטומאה מרובה כטומאת יולדת [שהיא טמאה שמונים יום לתרומה וקדשים], המחוסר כפרה אסור בקדשים עד שיביא כפרתו, אלא אף בטומאה מועטה של יום אחד הדין כן

והפסוק השני "וְכִפֹּר עָלֶיךָ הַפֶּה וְיִטְהַר" מלמד, שגם בטומאת יולדת שהקלה בה תורה להתירה את האשה לבעלה, אף על פי שרואה דם, [ובכך הותרה מכללה], לענין קדשים לא הקלה בה, ואסורה בהם עד שתביא כפרתה.

טבול יום פוסל את התרומה

לעיל נתבאר, שטבול יום מותר לאכול מעשר שני, ואסור לאכול תרומה. ומבואר בגמרא, שלא רק באכילה חלוק דינו בין מעשר שני לתרומה אלא אף בנגיעה, שטבול יום הנוגע במעשר שני אינו פוסל אותו וטבול יום הנוגע בתרומה פוסל אותה.

יש אומרים, שדין נגיעת טבול יום בתרומה למד מהכתוב, "וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מִמָּהם יִטְמָא מִכָּל פְּלִי עֵץ אוּ בָגָד אוּ עוֹר אוּ שֶׁק כָּל פְּלִי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִלֶּאכָה בָּהֶם בַּיָּמִים יוֹבֵא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְיִטְהַר" (ויקרא י"א ל"ב), שכן בכתוב הזה מבואר, שאין הטמא נטהר עד הערב שמש, ואם כן על כרחך הכתוב מדבר בתרומה, שהטהרה לה הוא בהערב שמש.

וביאר רבי זירא, שאין הכתוב הזה נצרך ללמד על טבול יום שאסור באכילת תרומה עד שיעריב שמשו, כי איסור אכילת תרומה לטבול יום כבר נתבאר בכתוב "וְיִבֵּא הַשֶּׁמֶשׁ וְיִטְהַר", אלא הכתוב הזה בא ללמד על טבול יום, שכל זמן שלא העריב שמשו, הוא מטמא את התרומה במגעו.

וכן מבואר בברייתא, שדין זה למד מהפסוק הזה, שמתוך כך שנאמר, "בַּיָּמִים יוֹבֵא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב", משמע שגם אחר הטבילה עדיין יש בו טומאה עד הערב, ומתוך כך שנאמר "וְיִטְהַר" ולא נאמר "ויטהר", משמע שכבר היה טהור קודם הערב, ויישוב הסתירה הזו הוא, שקודם הערב שמש היה טהור למעשר וטמא לתרומה, ומכאן שטבול פוסל את התרומה.

ואין לומר להיפוך, שעד הערב הטבול יום טמא למעשר וטהור לתרומה, כי מסתבר שכשם שהתרומה חמורה ממעשר לענין אכילה של טבול יום, כך התרומה חמורה מהמעשר גם לענין נגיעת טבול יום.

יש אומרים שענין זה שטבול יום פוסל את התרומה במגעו, למד מהכתוב "בְּכָל קִדְשׁ לֹא תִגַּע" האמור לענין טמאת לידה בזמן שהיא נידונית כטבולת יום, ועיקרו של הכתוב הזה בא ללמד עליה שהיא אסורה לאכול תרומה, שכן נסמך לו האיסור "וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תֵבֵא", ויש לך ללמוד, שכשם שאיסור ביאת מקדש הוא איסור שיש בו עונש של נטילת נשמה, שהנכנס למקדש בטומאה חייב כרת, כך האיסור של מגע קדש, הוא איסור שיש בו עונש נטילת נשמה, ואם כן הכוונה לאיסור אכילת תרומה, שטמא שאכל תרומה חייב

^א דקרא ד"ובא השמש וטהר" באכילה משתעי, כדכתיב "ואחר יאכל מן הקדשים", והאי קרא "במים יובא וטמא עד הערב וטהר" בכלים משתעי, דנגיעה בעלמא היא, ואשמעינן כלי, והוא הדין לאדם טבול יום, לא יגע בתרומה. [רש"י].

מיתה בידי שמים. ומכל מקום, מתוך כך שנאמר האיסור בלשון נגיעה, למדנו, שמלבד איסור אכילה שיש לה, גם נגיעתה אסורה, ומכאן שמגע טבול יום פוסל את התרומה.

כהן פצוע דכא או כרות שפכה באכילת תרומה

כהן שהוא פצוע דכא או כרות שפכה, אף על פי שאסור לבוא בקהל, עדיין כהונתו עליו, ומותר לאכול בתרומה.

וכשם שהוא עצמו מותר לאכול בתרומה, כך עבדיו אוכלים בתרומה, כי הם קניינו, וקניין כהן אוכל בתרומה.

וכמו כן אשתו של כהן פצוע דכא וכרות שפכה שהיתה נשואה לו קודם שהיה פצוע דכא וכרות שפכה, מאחר שהיא קניינו, אוכלת בתרומה. ובתנאי שלא ידעה [=בא עליה] כשהוא פצוע דכא וכרות שפכה. אבל אם בא עליה, נעשית חלה בביאה זו, שהרי נבעלה לפסול לה, ולפיכך היא נאסרת באכילת תרומה.

דיני שלושה אלו, [דין כהן פצוע דכא עצמו. ודין עבדו. ודין אשתו], מבוארים במשנתנו. ונחלקו חכמים בדין אשת כהן פצוע דכא האמור במשנתנו, אם הוא כדברי הכל.

לדעת רבי אלעזר [בן פדת האמורא], משנתנו המתירה לאשת כהן פצוע דכא לאכול בתרומה, היא כדעת רבי אלעזר [בן שמוע התנא] ורבי שמעון. אבל רבי מאיר חולק עליהם, כי לדעתו, כל המשתמרת לביאה פסולה, אסורה בתרומה, אף על פי שעוד לא נבעלה, כפי שנתבאר בדף נ"ו.

ולדעת רבי יוחנן, לא אסר רבי מאיר את המשתמרת לביאה פסולה, אלא כשמתחילת קניינה היתה משתמרת לביאה פסולה, כגון שכשנתארסה לו כבר היה פצוע דכא, אבל אם כשנשאה היה כשר, והחלה לאכול בתרומה, מעתה גם כשנעשה פצוע דכא, היא אוכלת בתרומה [=שאני הכא שכבר אכלה], ובתנאי שלא תיבעל לו.

ורבי אלעזר אמר, שכל מקום שהיא אסורה, אין להתיר לה מטעם שכבר אכלה, שאם לא כן, בת ישראל שנישאת לכהן, ומת בעלה, גם כן תאכל בתרומה, שהרי כבר אכלה בחייו. ורבי יוחנן אמר, שאין הנידון דומה לראיה, שכשמת כהן בעלה של בת ישראל, פקע קניינו באשתו, ובטל עיקר ההיתר שלה באכילת תרומה, אבל כשהכהן חי ונעשה פצוע דכא, עדיין היא קניינו, ולא בטל עיקר ההיתר שלה לאכול בתרומה.

פצוע דכא אסור בישראל

פצוע דכא אסור לשאת ישראלית, שנאמר, "לֹא יָבֵא פְּצוּעַ דִּכְא וְכֹרֵת שִׁפְכָה בְּקִהְל ה'" (דברים כ"ג ב').

ומבואר במשנתנו, שכל שנפצעו הביצים שלו [פצע של מכת חרב או סכין], ואפילו אחת מהן, הרי זה פצוע דכא. ובברייתא הוסיפו, שכן הדין אם ניקבה אחת הביצים, או נמוקה, [שמחמת מכה נמקה והוקטנה], או חסרה כל שהוא.

² תימה לר"י, כיון דמהכא נפקא, אם כן תקשה לן כדמעיקרא, "במים יובא וטמא עד הערב וטהר" למה לי. ועוד דברק אלו הן הלוקין משמע, דהך ברייתא דמוקמינן הכא לנגיעת תרומה דבקודש מיירי, דמיייתי מינה סייעתא לריש לקיש, דמוקי האי קרא דבכל קדש לא תגע לאכילה דקדש ונגיעה דקדש. ונראה לר"י, דהכי נמי בקדשים מיתוקמא, ואתא לשנויי דלא נימא ואיפוך אנא, דכי היכי דגבי קדש החמיר בנגיעה כבאכילה, הכי נמי גבי תרומה. [תוס'].
^א דקרא ד"ובא השמש וטהר" באכילה משתעי, כדכתיב "ואחר יאכל מן הקדשים", והאי קרא "במים יובא וטמא עד הערב וטהר" בכלים משתעי, דנגיעה בעלמא היא, ואשמעינן כלי, והוא הדין לאדם טבול יום, לא יגע בתרומה. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-ד
כ"א כסלו - ה' תבת

אדם.

כרות שפכה אסור בישראל

כרות שפכה אסור לשאת ישראלית, שנאמר, "לא יבא פצוע דָּבָא וְכָרוּת שְׁפָכָה בְּקֶהֱל הַיָּי" (דברים כ"ג ב). ומבואר במשנתנו, שכל שנכרת הגיד, הרי זה כרות שפכה.

מי שאין לו אלא ביצה אחת

אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה, כל שאין לו אלא ביצה אחת, אינו אלא כסריס חמה, [שנסתרס בידי שמים מחמת חוליו], וכשר², [שלא אסרה תורה אלא פצוע ודך וכרות].

ניקב לא מוליד

נתבאר שמי שנקבו אפילו אחת מביציו הרי זה כרות שפכה ואינו מוליד. ומעשה באחד שעלה בדקל, ונקבו קוץ בביציו, ויצא מאותו נקב שכבת זרע כמין ליחה, ולאחר מכן ילדה אשתו. וכששלח שמואל מעשה זה לפני רב, להורות בו, אמר לו רב, צא וחזר על בניו מאין הם, כלומר זינתה אשתו ואינם בניו.

פצוע דכא בידי שמים כשר

אמר רב יהודה אמר שמואל, פצוע דכא בידי שמים, כגון על ידי רעמים וברד, או שכך נוצר במעי אמו, כשר.

ואמר רבא, שכן יש ללמוד ממה שנאמר "פצוע דָּבָא", ולא נאמר "הפצוע", שאם היה כתוב "הפצוע", היה משמע הפצוע מעיקרו, שכך נוצר במעי אמו, אבל עכשיו שנאמר "פצוע", הכוונה לפצע, ולא לזה שהיה כך מעיקרו.

וכן דרשו בברייתא שפצוע דכא הוא פצוע בידי אדם ולא בידי שמים שכן שני כתובים אלו נסמכו זה לזה "לא יבא פצוע דָּבָא וְכָרוּת שְׁפָכָה בְּקֶהֱל הַיָּי" לא יבא מְזוּר בְּקֶהֱל הַיָּי גם דור עֲשִׂירִי לא יבא לו בְּקֶהֱל הַיָּי (דברים כ"ג ב-ג), ומעתה יש ללמוד, שכשם שהמזור האמור כאן הוא בידי אדם, כך פצוע דכא האמור כאן הוא בידי

¹ תימה לר"י, דאמאי נקט פציעה בביצים, וכריתה בגיד, הא אמרינן בגמרא, פצוע בכלן, דכא בכלן, כרות בכלן. ואמר ר"י, דמשום גיד על ידי כריתה שופך, דבלא כריתה מקלח, נקט כרות שפכה בגיד. [תוס'].

² היא ישיבת חכמים ביבנה, ונקראת כרם, על שם שהיו יושבים שורות שורות, ככרם הנוטע שורות שורות. [רש"י].

³ תימה, דהא אמר מר, כל שנפצעו ביציו, ואפילו אחת מהן. וליכא למימר דהכא בידי שמים, דאם כן אפילו שניהן נמי, כדאמרינן בסמוך גבי פצוע, דכשר בידי שמים, ומסתמא הוא הדין כרות. ועוד דבידי אדם נמי, הא חזינן כמה בני אדם שכורתין מהן ביצה אחת, ומולידין, ולא מסתבר לומר צא וחזר על בניהם מאין הם. ואמר רבינו תם, דיש לחלק בין ניטלה הביצה, לפציעה, דכשניטלה לגמרי מוליד, מידי דהוה אניטול הטחול דכשרה, וניקב בסומכיה טריפה. והא דאמר לקמן בין שנכרתו ביצים בין חוטי ביצים היינו דוקא שניהן, אבל נכרת אחת מן הביצים כשר. ואף אם תמצוי לומר דרבי ישמעאל לפלוגי אתנא קמא אתי, הלכתא כוותיה, כיון ששמע מפי חכמים בכרם ביבנה ... ובירושלמי נמי משמע דהלכה דכשר, אבל משמע דאין מוליד ... ואמר נמי שמואל התם, אם יבא לפני בעל ביצה אחת אני מכשירו, אמר רבי יודן בר חנינא ובלבד שלימין. אומר ר"י שיש לפרש בתרי גווני, כלומר דוקא שנטלה האחת, והאחת שלימה, כשר, אבל נפצעה אפילו אחת, גרע טפי ... אבל יותר נראה לר"י לפרש, שהם שתי תיבות, ובלבד בשל ימין, וחומרא גדולה. וטוב להזהיר לרופאים לחתוך של שמאל אם אפשר. ומסיים דעובדא הוה קמיה דרבי אמי, אמר לו אין כרתי את שריי ליה אלא הוי ידעה דלא מוליד, משמע דלכולהו הלכה כרבי ישמעאל דמכשר, ומשמע התם מתוך המסקנא דאירי בידי אדם. [תוס'].

פצוע בכלום דך בכלום כרות בכלום

לעיל נתבאר, שמי שנפצעו ביציו הוא פצוע דכא, ומי שנכרת גידו הוא כרות שפכה.

אכן לדברי רבא, לא רק באופנים הללו נאסר לבוא בקהל, אלא כל שארע לו אחד מהדברים הבאים, כריתה או פציעה או דיכה, באחת מהמקומות הללו, ביצים או גיד או חוטי ביצים [שהביצים תלויים בהם], הרי זה אסור לבוא בקהל. שנאמר, "פצוע דָּבָא וְכָרוּת" לסמיכות, לומר, פצוע בכלום, או דך בכלום, כרות בכלום.

פצוע בכלום, בין שנפצע הגיד, בין שנפצעו ביצים, בין שנפצעו חוטי ביצים.

דך בכלום, בין שנידך הגיד, בין שנידכו ביצים, בין שנידכו חוטי ביצים.

כרות בכלום, בין שנכרת הגיד, בין שנכרתו ביצים, בין שנכרתו חוטי ביצים.

מנין שפצוע דכא באותו מקום

שאל אחד החכמים את רבא, מנין לנו, שכשאמר הכתוב "פצוע דָּבָא", הכוונה לפצוע באותו מקום [=ביצים גיד וחוטי ביצים], ולא לפצוע בראשו.

ומתחילה השיב לו רבא, שיש ללמוד זאת, מתוך כך שלא הזכיר הכתוב באיסור זה דורות. שכן לענין ממזר ועמוני ומואבי אמר "גם דור עֲשִׂירִי לא יבא", ולענין מצרי ואדומי אמר "דור עֲשִׂירִי יבא לָהֶם", ובפצוע דכא לא הזכיר דורות, ולמה לא הזכיר? כי אין לו דורות, ומכאן שפצוע דכא הוא הפצוע באותו מקום, שאינו מוליד ואין לו דורות, ולא פצוע בשאר מקומות, שראוי להוליד.

והקשו על דברי רבא אלו, שמא באמת פצוע דכא הוא הפצוע בראשו, וראוי הוא להוליד, והסיבה שלא אמר הכתוב דורות באיסורו, כי לא נאסרו דורותיו, אלא הוא לבדו.

ומסקנת הגמרא, שענין זה שפצוע דכא הוא הפצוע באותו מקום, יש ללמוד ממה שנאמר יחד שני איסורים אלו "פצוע דָּבָא וְכָרוּת שְׁפָכָה", שכן איסור כרות שפכה הוא באותו מקום, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך, ואם כן גם איסור פצוע דכא האמור עמו, הוא באותו מקום.

ובברייתא דרשו ענין זה, שפצוע דכא באותו מקום, מסמיכות הכתובים, "לא יבא פצוע דָּבָא וְכָרוּת שְׁפָכָה בְּקֶהֱל הַיָּי" לא יבא מְזוּר בְּקֶהֱל הַיָּי גם דור עֲשִׂירִי לא יבא לו בְּקֶהֱל הַיָּי (דברים כ"ג ב-ג), שמאחר שנסמכו יש לנו ללמוד שכשם שממזר באותו מקום כך פצוע דכא באותו מקום.

מנין שכרות שפכה באותו מקום

נתבאר, שכשאמר הכתוב "וְכָרוּת שְׁפָכָה", הכוונה לכרות באותו מקום [=ביצים גיד וחוטי ביצים].

והקשו מנין לנו שאין הכוונה לכרות במקום אחר ששופך כגון בשפתיו ששופכים רוק.

ותירצו שהרוק אינו נשפך אלא נזרק למרחוק ואין לקרוא לכרות בשפתיו

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו – ה' תבת

כרות שפכה.

וחזרו והקשו שמא הכוונה לכרות בחטמו שהוא מקום ששופך ליחת האף.

ותירצו, שאם היה כתוב "כרות בשפוך", היה מקום לומר, שהכוונה לאף, שמתחילה גם כן היה שופך ועכשיו נכרת, אבל כשאמר הכתוב "וכרות שפכה", משמע שהוא מקום שעל ידי הכריתה נעשה שופך, וזה אותו מקום, שקודם כריתה היה יורה, ועכשיו שופך [=שותת].

ומהברייתא משמע שיש לדרוש ענין זה, שכרות שפכה באותו מקום, מסמיכות הכתובים, "לא יבא פצוע דבא וכרות שפכה בקהל ה'". לא יבא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה' (דברים כ"ג ב-ג), שמאחר שנשמכו זה לזה יש לנו ללמוד, שכשם שממזר באותו מקום, כך כרות שפכה באותו מקום.

נקב למטה מעטרה

העטרה היא שורת הבשר המקיפה את ראש הגיד במקום המילה, ומשפעת מכל צד, ויורדת.

ובהמשך יתבאר בעזה"י, שאין כרות שפכה, אלא מי שנכרת הגיד מעל העטרה, אבל אם נכרת מעטרה ולמטה, באופן שנשתייר כל הגיד, ומקצת מהעטרה, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], אין זה כרות שפכה.

ומאחר שכריתה בעטרה אינה פוסלת, היה רבי חייא בר אבא סבור, שכן הדין אם ניקב נקב למטה מעטרה [לצד סוף העטרה], אפילו הולך באלכסון, ויוצא מכנגדו למעלה מעטרה [כלומר בגיד], כשר הוא.

אולם רבי אסי אמר לו משמו של רבי יהושע בן לוי, שכל שהנקב מצד לצד, אפילו בעטרה עצמה, מעכב את התולדה ופסול.

כרות בעטרה

כבר נתבאר, שלא נקרא "כרות שפכה", אלא מי שנכרת הגיד שלו, אבל אם נשתייר כל הגיד ומקצת מהעטרה, ואפילו נשתייר רק כחוט השערה מהעטרה, אף על פי שנכרת רוב העטרה, הרי זה כשר, שהעטרה אינה אלא בשר בעלמא, ואינה מהגיד.

ורבינא נסתפק, האם צריך שישאר מהעטרה כחוט השערה על פני כולה, או די שישתייר מעטרה כחוט השערה על פני רובה. ורבה תוספאה אמר לו, שדי שישאר מהעטרה מלא החוט על פני רובה, ובלבד שיהא אותו רוב היקף לצד העליון של הגיד, ולא לצד התחתון של הגיד [=מלא החוט על פני רובה וכלפי רישא²].

¹ כן נראה ביאור הסוגיה מפירוש רש"י. ואומר ר"י, דעל גב גיד [כלומר בצד העליון] העטרה מארכת, ובתחתונה של גיד הולכת ומתקצרת לראש הגויה, וקאמר, ניקב למטה מן העטרה בעליונו של גיד, והנקב מפולש, והוי בתחתונה של גיד למעלה מן העטרה, לפי שמתקצרת שם. וקאמר, סבר רבי חייא לאכשורי, כיון דמצד אחד דהיינו בעליונו הוי למטה מעטרה. ומסיק, דעטרה כל שהוא מעכבת, ופסול כיון שמצד אחד הוא למעלה מן העטרה. ונראה דנקב מפולש בעינו, דאין לומר אפילו לא ניקב אלא עד חלל הגיד, ואפילו למטה מעטרה פסול, כיון שאם היה נקב מעבר אל עבר היה בצד אחד למעלה מעטרה, דהא מכשרין בסמוך כקולמוס וכמרזב, וכיון דאפילו נחתך לגמרי כשר, כל שכן ניקב. [תוס'].

² לצד גופו נשתייר מלא השער על פני רוב הקיפה, אבל אם נחתכה כלפי הגוף, ונשתייר מלא החוט מן העטרה על פני היקף כל הגיד בצדה כלפי קרקע, פסול. [רש"י].

נחתך הגיד כקולמוס

לא נתקצר הגיד באורכו, אבל נחתך ברחבו, כצורת קולמוס, שנעשה צר בראשו, נחלקו בו חכמים.

לדעת רב הונא – אף על פי שנעשה צר בראשו, מאחר שהוא אטום מכל צד, ואין האויר נכנס לתוכו, הזרע מתבשל בו כראוי, ואם כן הוא מוליד, וכשר לבוא בקהל. ואמר רבא שכן מסתבר.

ולדעת רב חסדא – מאחר שנעשה צר בראשו ונחסר מעוביו, אינו נוגע בכותלי הרחם, ואינו מתחמם כל כך, ואין נמשך מתוך הגוף בקילוח אלא שותת, ואם כן אינו מוליד, ופסול לבוא בקהל. ואמר על כך רבא, שאין זו סיבה שלא יתחמם, כי אף אם בראשו הוא צר, בסופו הוא מרחיב, ואם כן יתחמם על ידי נגיעת סופו, כמו ברז של חבית, שהוא צר ודק מלפניו, ואינו נוגע בכותלי נקב החבית בפניו, וכשהוא תוחבו ובא עד עביו, נוגע.

נחקק הגיד כמרזב

נחקק בגיד חקיקה כמרזב, שנעשית בו תעלה כמין צינור לאורכו, נחלקו בו חכמים.

לדעת רב הונא – מאחר שנחקק בו מקום חלול, האויר נכנס לתוך הדפנות, ועל ידי זה הגיד מתקרר לתוכו, ואין הזרע מתבשל, ואם כן אינו מוליד, ופסול לבוא בקהל. ואמר רבא שכן מסתבר.

ולדעת רב חסדא – מאחר שלא נחסר מעוביו החיצון, בשעת תשמיש הוא נוגע בצידי הרחם [=גריד²], ומתחמם, ומוציא ויורה כחץ, ואם כן הוא מוליד, וכשר לבוא בקהל.

פסק ההלכה בדינים הנ"ל

ואמר רבינא אמר מר זוטרא משמו של רב פפא, שההלכה היא, שבין אם נחתך כקולמוס, ובין אם נחקק כמרזב, כשר.

ומעשה היה במתא מחסיא, באחד שנחקק גידו כמרזב, ולא הכשירו מר בר רב אשי כמות שהוא, אלא חתך הבשר סביב המרזב, ועשה הגיד צר כקולמוס, ורק כך הכשירו, לדעת רב הונא, הפוסל מרזב ומכשיר קולמוס.

רבינא בודק את מרימר

נתבאר שלדברי רבינא, רב פפא אמר, שבין אם נחתך הגיד כקולמוס, ובין אם נחקק כמרזב כשר.

וביקש רבינא לבדוק את מרימר, לדעת אם מחודד הוא ומבין, ושאל אותו, האם מה שאמרו שבשני האופנים הללו כשר, הכוונה כשנחתך כך בגיד עצמו, או רק כשנחתך כך בעטרה.

והתשובה לכך היא, שבשני האופנים הללו, כשר גם כשנחתך בגיד עצמו, אבל אם נחתך בעטרה, אפילו נחתכה לגמרי, ונשתייר כמלא החוט, גם כן כשר.

נסתם נקב קנה של שכבת זרע

שני נקבים יש באדם בגיד, באחד מוציא שתן, ובאחד מוציא שכבת זרע,

¹ אית דאמרי כקולמוס גריד שכבת זרע ממעי אשה, ומוציאו, ואין נקלט. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' טבת

וביניהם כקליפת השום.

ומעשה היה בפומבדיתא, באחד שנסתם בו הנקב של שכבת זרע, והיה מוציא קרי דרך נקב של מי רגלים, והיה רב ביבי בר אביי סבור להכשירו, שהרי אין כאן לא פצוע ולא דך ולא כרות.

דף ע"ו

אולם רב פפא אמר על כך, משום שבאתם ממולאי [=ממשפחה אומללה, היא משפחת בית עלי שבא ממנה^א], אמרתם דברים מוליתא [=דברים יתרים שאינם נכונים], שכן שכבת זרע, במקומה מבשלה, ונגמרת להוליד ולעשות פרי, ושלא במקומה לא מבשלה.

ניקב בעטרה עצמה ונסתם

נקב שיש למטה מהעטרה, לצד ראש הגיד אינו פוסל, שהרי אפילו נכרת המקום הזה לגמרי, גם כן כשר.

אבל כשיש נקב בעטרה עצמה, במקום המעכב את ההכשר, [כלומר סמוך לגיד, כמלא החוט על פני רובה], הנקב הזה פוסל, כי שכבת זרע יוצאת דרכו ואינו מוליד.

ואם נסתם הנקב הזה, יש חילוק, אם כשרואה קרי, שכבת זרע מתאספת, ודוחקת בנקב, וקורעת סתימתו, ויוצאת משם, פסול. ואם לאו, כשר.

בדיקת הנקב אם נקרע על ידי שכבת זרע

נתבאר, שמי שניקב בעטרה עצמה, וניסתם, יש לדעת אם כשרואה קרי הנקב נפתח שוב או לא.

ורבא בנו של רבה שלח לשאול מרב יוסף, כיצד מביאים אותו לידי ראיית קרי, כדי לבדוק זאת.

השיב לו רב יוסף, מביאים פת חמה של שעורים, ומניחים לו על בית פוקרי [=נקב בית הרעל], ומחמת חמימותו הוא רואה קרי.

הקשה אביי, וכי הכל הם כיעקב אבינו, שאמר, "רְאוּבֵן בְּכִי אֵתָהּ כְּחִי וְרָאשִׁית אוֹנִי יָתֵר שְׂאֵת יָתֵר עָז" (בראשית מ"ט ג), לומר שראובן נולד מטפית קרי ראשונה שיצאה מיעקב, וקודם לכן לא ראה קרי מימיו, הלא שאר בני אדם אינם כן וגם בלא טורח גדול נוכל להביאם לידי ראיית קרי.

ולפיכך אמר אביי, שהאופן שביארו אותו לידי ראיית קרי הוא, שיעבירו לפניו בגדי צבעונים של אשה, ועל ידי זה יהרהר באשה ויראה קרי.

ורבא הקשה על דברי אביי, וכי הכל הם כברזילי הגלעדי שהיה שטוף בזימה, ובנקל יבואו לראיית קרי על ידי ראיית בגדי צבעונים של אשה.

ולפיכך אמר רבא שיש לעשות כפי שהורה רב יוסף, שבכך יביא לידי קרי גם את מי שאינו שטוף בזימה.

גיד שניקב

שנינו בברייתא, ניקב פסול, מפני שהוא שותת, שמחמימות התאוה יוצא דרך הנקב ואין יורה כחץ, וקיימא לן, כל שכבת זרע שאין יורה כחץ אינו מזריע. נסתם כשר, מפני שהוא מוליד. וזהו פסול שחוזר להכשירו.

פסול שאינו חוזר להכשירו

נתבאר שנקב בגיד הוא פסול שחוזר להכשירו על ידי סתימה, ומתוך כך ששנינו בברייתא, "וזהו פסול שחוזר להכשירו", משמע שיש פסול אחר, שאף על פי שנראה שנתקן, אינו חוזר להכשירו.

ואמרו שהפסול שאינו חוזר להכשירו, הוא קרום שעלה מחמת מכה בריאה, שאינו נחשב קרום. שכן בהמה שניקבה בה הריאה, הרי היא טריפה. ואם עלה קרום על מקום הנקב, והיה הקרום מחמת מכה, אינו מכשיר אותה, כי סופו להיסתר.

סתימת נקב בגיד

נתבאר שגיד שניקב הוא פסול החוזר להכשירו, כי יכול להיסתם.

ורב אידי בר אבין שלח לשאול מאביי, כיצד עושים זאת, כלומר כיצד סותמים חור שיש בגיד.

והשיב לו אביי, שמביאים שעורה, ומסרטים בה את הבשר שסביבות הנקב, עד שיגליע ויוציא דם, שבכך הוא חוזר ומעלה ארוכה ובשר עולה. ומביאים חלב ומורחים שם. ומביאים נמלה גדולה, ומניחים את ראשה שם על מקום הנקב, כדי שתנשוך את הנקב, ויסגר בנשיכתה. וחותכים את ראשה, כדי שישאר הנקב סתום על ידי פי הנמלה. וכל זמן שראש הנמלה בלה, הבשר עולה תחתיו ומתחבר.

ודווקא בשעורה יש לסרט תחילה אבל אם יעשו כן בברזל יעשה חבורה או נפיחה [=מזריף זריף] ולא רפואה.

והפעולה הנ"ל מועילה לסתום נקב קטן אבל נקב גדול לא יסתם בכך כי לאחר שיעלה ארוכה חוזר ונקלף ונסתר.

המטיל מים משתי מקומות

אמר רבה בר רב הונא, המטיל מים משני מקומות פסול. ואמר רבא, שאין הלכה כמותו.

נשים המסוללות זו בזו

אמר רב הונא, נשים המסוללות זו בזו [דרך תשמיש זכר ונקבה, שמשפשות נקבתן זו לזו^א] פסולות לכהונה, [משום זנות].

^א והיינו הנך סירכי דריאה דמיטרפא בהו חיותא. [רש"י].

^ב פירש ריב"ן, מטילות שכבת זרע שקבלו מבעליהן. ולא יתכן, דבפרק במה אשה אמרין, שמואל לא שביק להו לבנתיה דגנין גבי הדדי, משום דרב הונא דאמר נשים המסוללות ... ומשמע דלא היו נשואות, שהיו עדיין בבית שמואל. ולא יתכן נמי הא דפירש בקונטרס התם דפסולות לכהן גדול, נשואות.

^א דאמרין בפרק קמא דראש השנה, אביי ורבא מדבית עלי קאתו. [רש"י]. פירש בקונטרס, ממולאי, מקוטעים, משפחה אומללה. וקשה, דהוה ליה למימר משום דאתון מולאי. ויש לפרש שהוא שם מקום, כדאמרין בבראשית רבה, רבי מאיר אזל לממלא, חזנהו דהו שחורי ראש, אמר להו מדבית עלי אתון, דכתיב "כל מרבית ביתך וגו'". [תוס'].

^ב ולמעלה מעטרה ליכא לאוקומי, דהתם ודאי לא מקרע, שאין הזרע דוחה ומתאסף אלא אצל נקב יציאתו. [רש"י].

^ג ונתעברה לאה מביאה ראשונה, שמיעכה באצבעה, כדאמרין בתמר בפרק ארבעה אחין. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' תבת

והוא הדין לכהן פצוע דכא, מאחר שהוא פצוע דכא הוא מתחלל מקדושתו,
ומותר לשאת גיורת ומשוחררת.

**אולם רבא אמר, שבאמת מדין תורה ישראל כשר מותר לשאת גיורת נתינה,
כי הכתוב "ולא תתחתן בם" אינו מדבר בעמי כנען שנתגיירו, אלא בעמי כנען
בגיורתם, ואוסר להתחתן עימהם שלא ילדו בן לעבודת כוכבים. וכל זה בעודם
נוכרים, אבל משנתגיירו, לא אסרה תורה להתחתן בהם.**

**וחכמים הם שאסרו להתחתן עם הנתינים מטעם שיתבאר בעזה"י בדף ע"ח.
ולא אסרו אלא את הראויים להוליד, אבל את פצוע דכא לא אסרו.**

**ואם כן, אין ללמוד מכאן שפצוע דכא מתחלל מקדושת ישראל, כי דברים
שנאסרו לישראל מהתורה, עדיין הוא אסור בהם, ולא הותר אלא בגיורת
נתינה, שנאסרה מדברי חכמים, ולו לא אסרה.**

והוא הדין לכהן פצוע דכא, אף על פי שהוא פצוע דכא לא נתחלל מקדושתו,
ואסור לשאת גיורת ומשוחררת.

**והקשו על דברי רבא, אם מדין תורה ישראל מותרים בגרים נתינים,
וחכמים הם שאסרום בכל הראויים להוליד, אם כן גם ממזרים יהיו אסורים
בגרים נתינים, ובמסכת קידושין מבואר, שממזרים ונתינים מותרים זה בזה.**

**ולפיכך אמר רבא, שלא על כל הראויים להוליד אסרו חכמים את הגרים
הנתינים, אלא על הכשרים שבהם בלבד, אבל על הפסולים, כגון ממזרים, אף
על פי שראויים להוליד, לא אסרום.**

**אמנם לבסוף חזר בו רבא, והודה לדברי רב ששת, שמדין תורה גרים נתינים
אסורים לישראל, והכתוב "ולא תתחתן בם" מדבר בעמי כנען שנתגיירו, שכן
בגיורתם אין בהם חתנות, ולא שייך לומר עליהם "ולא תתחתן".**

**ואם כן ראייתו של רב ששת ראייה נכונה, שכן אם הנתינים האסורים
בישראל מהתורה, מותרים בפצוע דכא, על כרחך פצוע דכא מחולל מקדושת
ישראל.**

**והוא הדין לפצוע דכא כהן, שהוא מחולל מקדושת כהן, ומותר בגיורת
ומשוחררת.**

חתונת שלמה עם בת פרעה

נתבאר לעיל, שנוכרי וישראל אין להם חתנות זה עם זה.

והקשה רב יוסף, ממה שמצינו חתונה בישראל ונוכרית, שנאמר, "ולתחתן
שלמה את פרעה מלך מצרים ויקח את בת פרעה ויביאה אל עיר דוד עד פלתו לבנות את
ביתו ואת בית ה' ואת חומת ירושלים קביב" (מלכים א' ג' א').

^א משום דמילתא דלא שכיחא היא. א"י שלא היתה זו גזירה משום איסור, אלא לפי שלא היו
רחמנים, אמר דוד אין ראוי להתערב ישראל בהן, לכך לא אסר את הפסולים. [רש"י].

^ב והא דפריך בפרק אין מעמידן, בנותיהן דאורייתא ניהו, דכתיב "לא תחתן בם", אסיפא
דקרא סמך, דכתיב "בתו לא תקח לבנך". וכן בשילהי האומר בקדושין, לא גרסינן התם "לא יהא
לך חיתון בהם" דלשון זה משמע דמ"לא תחתן דריש", ורבינו תם הגיה, "לא יהא לך ליקוחין
בהן", דמ"לא תקח" דריש, כדפרישית, ואיירי בנכריות, כדדרשינן "כי יסיר" לרבות כל
המסירים, דלא שייך בגירות. [תוס'].

**ואמר רבא שאין הלכה כן, שאפילו לרבי אלעזר, שאמר פנוי הבא על הפנויה
שלא לשם אישות עשאה זונה, אין זה אלא באיש הבא על האשה, אבל אשה
הבאה על האשה פריצות בעלמא היא ולא זנות ואינה נפסלת לכהונה.**

פצוע דכא וכרות שפכה מותרים בגיורת ובמשוחררת

נתבאר לעיל, שפצוע דכא וכרות שפכה אסורים לשאת ישראל, שנאמר, "לא
יבא פצוע דכא ויכרות שפכה בקהל ה'" (דברים כ"ג ב). ודווקא בישראלית הם
אסורים, [והוא הדין בלוייה ובכהנת, שכל אלו קרויים קהל]. אבל מותרים הם
בגיורת ובמשוחררת, כי גרים ומשוחררים אינם קרויים קהל.

כהן פצוע דכא

כהן כשר אסור לשאת גיורת ומשוחררת, כי היא נחשבת זונה, משום שנבעלה
כשהיתה נוכרית או שפחה, וכהן כשר אסור בזונה.

ושאלו מרב ששת, מה דינו של כהן פצוע דכא, שמחמת היותו פצוע דכא נאסר
לשאת ישראלית, האם בכך שנעשה פצוע דכא נתחלל גם מקדושת כהונתו,
ומותר בגיורת ומשוחררת, או שעדיין הוא בקדושת כהונתו, ואסור בגיורת
ומשוחררת.

**ורב ששת השיב, שמהברייתא להלן, בה מבואר שפצוע דכא מותר בנתינה,
משמע שהוא מתחלל מקדושתו, והוא הדין לכהן פצוע דכא, שהוא מתחלל
מקדושתו, ואם כן הוא מותר בגיורת ומשוחררת. ומתחילה רבא רצה לדחות
ראייתו אולם לבסוף חזר בו כפי שיתבאר בעזה"י להלן.**

ורבינא אמר להביא ראייה ממשנתנו, שפצוע דכא אסור בנתינה, שהרי לא
הזכירה משנתנו אלא שמותר בגיורת ומשוחררת, ומתוך שלא נאמר שהוא
מותר בנתינה, משמע שהוא אסור בה.

אולם רב אשי אמר לו, שאם כן, יביא ראייה מסוף המשנה, שפצוע דכא מותר
בנתינה, שהרי בסוף המשנה אמרו, שאינו אסור אלא בקהל, ואם כן בנתינה
הוא מותר.

ומאחר שמתחילת המשנה משמע שהוא אסור בנתינה, ומסוף המשנה משמע
שהוא מותר בנתינה, אין ללמוד מהמשנה לא איסור ולא היתר.

פצוע דכא בנתינה

הנתינים הם אחד מעמי כנען, והם הגבעונים הכתובים במקרא, ומבואר
בברייתא, שפצוע דכא [ישראל] מותר לשאת גיורת נתינה.

**ולדעת רב ששת, מדין תורה ישראל כשר אסור לשאת גיורת נתינה, שנאמר,
"ולא תתחתן בם בדת לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך" (דברים ז' ג').**

**ואם כן מהברייתא הנ"ל בה מבואר שפצוע דכא נושא גיורת נתינה למדנו,
שפצוע דכא מתחלל מקדושתו, שמאחר שהוא פצוע דכא, אינו נידון כישראל,
ומותר בנתינה.**

דאף על גב דכהן גדול לא הוה בימי שמואל, מכל מקום מכוון הדבר, כיון שנפסלות בכך לכהן
גדול. דהכא משמע דפסולות אף לכהן הדיוט משום זונה, מדקאמר אפילו לרבי אלעזר דאמר פנוי
... מכלל דרב הונא משום זונה פסיל להו. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ
כ"א כסלו - ה' תבת

ומתחילה תירצו, ששלמה לא נשא את בת פרעה בגיורתה, אלא גיירה, ומאחר שגיירה, היה לו חתנות בה.

וחזרו והקשו, הלא אפילו אם גיירה, מאחר שהיא מצרית, היתה אסורה לו, שנאמר, "בָּנִים אֲשֶׁר יִנְלְדוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקֶהֱל ה'" (דברים כ"ג ט) דווקא דור שלישי, ולא דור שני או ראשון, ואם היתה גיורת מצרית, מצרית ראשונה היא, ואם כן היאך נתחתן עמה.

ותירץ רב פפא, ששלמה לא התחתן עמה, אלא היתה עמו בזנות, שכן נאמר בו, "מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תִבְאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא יָבֹאוּ בְכֶם אֲכַן יָטוּ אֶת לְבַבְכֶם אַחֲרֵי אֱלֹקֵיהֶם כְּהֵם דְּבַק שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה" (מלכים א' י"א ב) לאהבה, ולא לאישות. ומה שנאמר בו "וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת פְּרָעָה מְלֶכֶת מִצְרָיִם", לא היתה חתונה ממש, אלא מתוך אהבה יתירה שאהבה, מעלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה.

קבלת גרים בימי שלמה

כבר נתבאר בפרק ראשון שלא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה כי באותה שעה היו ישראל בגדולה ואין כוונת הגרים לשם שמים אלא לשם גדולה.

ומכל מקום, דווקא שאר גרים לא קבלו, אבל את בת פרעה ושכמותה, היה יכול שלמה לגייר, שהרי בת פרעה היתה בעצמה בת מלכים, ולא היה לה צורך להתגייר לשם גדולה, ואם באה להתגייר, כוונתה לשמים, ומקבלים אותה.

מצרים בזמן שלמה ובזמן חז"ל

מבואר בסוגייתנו, שגם אחרי שטבעו מצרים בים, אין אומרים שמצרים ראשונים הלכו להם, ובני ארץ מצרים אינם המצרים הראשונים, אלא עדיין בני ארץ מצרים, מצרים הם, ועליהם נאמר, "בָּנִים אֲשֶׁר יִנְלְדוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקֶהֱל ה'", דור שלישי, ולא דור שני או ראשון.

ולכן, אם בת פרעה היתה גיורת, היתה אסורה לשלמה, כי היא מצרית ראשונה. שגם בזמן שלמה, היו המצרים בחזקת אותם שנאמר בהם האיסור.

וכן אמר רבי יהודה, שהיה לו חבר מתלמידי רבי עקיבא גר מצרי ששמו מנימין, ואמר, אני מצרי ראשון, ונשאתי מצרית ראשונה, אשיא לבני מצרית שניה, כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל. הרי שגם בזמן חז"ל היו בחזקת אותם שנאמר בהם האיסור.

^א רש"י פירש שהקושיה היא מאחר שאסורה לו היאך נאמר "ויתחתן". וקשה, דפשיטא דשייך בה חתנות, דהא תפסי בה קידושין. ונראה דפריך דהיאך נשאה שלמה, הא מצרית ראשונה הוא, ואסורה בקהל. [תוס'].

^ב י"ע אם רצונו לומר שגם לא גיירה, ולכן אין כאן איסור מצרית ראשונה. או שמודה הוא שגיירה, אבל אין האיסור אלא בנישואין, והוא לא נשאה.

^ג ופשוט לו דמנימין בא מארץ מצרים, דאי מן המצריים שנתיישבו בשאר ארצות, לא היה קורחו גר מצרי, שלא היו ידועים בשאר ארצות. [תוס'].

^ד שאם אשיאנו מצרית ראשונה, יהא בנה שני לה, דאמרינן בפירקין, הלך אחר פסולן. [רש"י].

^ה **ואם תאמר, ולמה לא היה מותר לבא בקהל, והלא אין מצריים במקומן, שכבר עלה סנחריב ובלבל כל העולם.** ומטעם זה התיר רבי יהושע את יהודה גר העמוני במסכת ידים ... **ובסוטה פירש בקונטרס, דתניא בתוספתא, שאמר לו רבי עקיבא, מנימין טעית, שכבר עלה סנחריב ובלבל כל העולם.** ובה"ג תירץ, דמצריים שבו למקומן, דנתן להם הכתוב קצבה, כדכתיב "מקץ

עמוני ומואבי אסורים בקהל

גר עמוני וגר מואבי אסורים לשאת ישראלית, הם ובניהם ובני בניהם עד סוף כל הדורות, שנאמר, "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא לָהֶם בְּקֶהֱל ה' עד עולם" (דברים כ"ג ד).

ומבואר במשנתנו, שדווקא הזכרים אסורים בבנות ישראל, אבל הנקבות מותרות בישראלים מיד, ואפילו אותן עצמן שנתגיירו. ובהמשך יתבאר בעזה"י, מנין למדו זאת, ואם הכל מודים לדין זה.

שאלת שאול על דוד

כשיצא דוד להילחם בגלית, שאל עליו שאול מי הוא, כמו שנאמר, "וַיִּכְרְאוֹת שְׂאוּל אֶת דָּוִד לַקְרָאת הַפְּלִשְׁתִּי אֲמַר אֶל אֲבִנָּה שֶׁר הַצְּבָא בֶן מִי זֶה הַנְּעָר אֲבִנָּה וַיֹּאמֶר אֲבִנָּה חִי נִפְשָׁךְ הַמְּלֶכֶךְ אִם נְדַעְתִּי" (שמואל א' י"ז נ"ה).

והנה בוודאי אין להבין הדבר כפשוטו, שלא ידע שאול מי הוא, שהרי כבר קודם לכן ידעו, והיה שרוי אצלו תדיר, כמו שנאמר, "וַיָּבֵא דָוִד אֶל שְׂאוּל וַיַּעֲמֵד לְפָנָיו וַיִּצְאֵהוּ מֵאֵד וַיְהִי לוֹ נָשָׂא כְלָיִם" (שמואל א' ט"ז כ"א).

וכמו כן אין לומר ששאלת שאול היתה על אביו של דוד, מי הוא אביו, שהרי ישי אבי דוד היה מפורסם באותו זמן, כמו שנאמר, "וַדָּוִד בֶּן אִישׁ אֲפְרָתִי הַזֶּה מִבֵּית לָהֶם וַהֲדָד וַשְּׁמוֹ יִשִׁי וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָּנִים וְהָאִישׁ בְּיָמָיו שְׂאוּל זָקֵן בָּא בְּאַנְשֵׁים" (שמואל א' י"ז י"ב), ואמר רב או רבי אבא, שאיש זה הוא ישי אבי דוד, שהיה שר על ששים ריבוא והיה נכנס באוכלוסא [=ששים ריבוא] ויצא באוכלוסא.

ואמר רבי יוחנן, ששאלת שאול היתה על יחוסו של דוד, שכן שאול היה גבוה מכל העם, כמו שנאמר, "וְלוֹ הָיָה בֶן וַשְּׁמוֹ שְׂאוּל בְּחוֹר וְטוֹב וְאִין אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מִשְׁכָּמוֹ וְנִמְעָלָה גְבוּהַ מִכָּל הָעָם" (שמואל א' ט"ב), ואף על פי כן כשהלבישו את בגדי שאול לדוד, הלמו אותו, כמו שנאמר, "וַיִּלְבַּשׁ שְׂאוּל אֶת דָּוִד מִדְּיוֹ וַתֵּן קוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל רֹאשׁוֹ וַיִּלְבַּשׁ אֹתוֹ שְׂרָיוֹ" (שמואל א' י"ז ל"ח), לומר שהיו כמדתו. וכשראה

ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן הגוים אשר נפצו שם". ואף על גב דגבי עמון כתיב "ואחר כן אשיב את שבות בני עמון", לא נתן להם קצבה ... והכי תניא בתוספתא דמסכת ידים בטר עובדא דיהודה גר העמוני שהודה רבן גמליאל לרבי יהושע, והותר לבא בקהל. אמר ליה רבן גמליאל גר מצרי כיוצא בזה. אמר ליה למצרים נתן להם קצבה, ורבי עקיבא לא אסיק אדעתיה שנתן להם קצבה. [ו] וקשה לר"י על ההיא דברכות ומסכת ידים, דמשמע דסנחריב בלבד עמון, דהא כתיב בירמיה בעמון גבי חורבן שהחריבן נבוכדנצר "מדוע ירש מלכם את גד ועמו בערוי ישב וגוי הלילי חשבון כי שודדה וגוי" הרי משמע שבאותה שעה היו יושבים במקומם, ובאותה פרשה כתיב "ואחר כן אשיב את שבות בני עמון" אם כן לא בלבס סנחריב, ואם בלבס חזרו קודם שהחריבם נבוכדנצר, וכן משמע נמי בחלק, שבמקומם היו בימי נבוכדנצר, דאמר התם עמון ומואב שכני ביש דישאל הוה שלחו לנבוכדנצר תא עליהו. ונראה לר"י דגבי יהודה גר עמוני אחרוב דנבוכדנצר סמיך, דנבוכדנצר נמי בלבס, אף על גב דאין מזכיר בסוטה אלא סנחריב, דקאמר עלה סנחריב ולא בלבס, נבוכדנצר ולא החריבה, היינו משום דסנחריב לא היה מחריב אלא מעביר אותם לערים הגלות שלומים, ולכן לא הזכיר בו חורבן, אבל נבוכדנצר בלבד והחריב, ואינו תולה הבלבול בסנחריב בברכות ובמסכת ידים, אלא משום שהתחיל הבלבול, ומשום דבלבל כל העולם כתיב סתם "ואסיר גבולות עמים" דמשמע בכל האומות, ועיקר מילתא אנבוכדנצר סמיך. [ו] ואם תאמר הא דאמר במגילה דאמרו לו סנהדרין לאחשורוש זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו, דכתיב שאנן מואב וגוי, והלא כבר החריבן נבוכדנצר שהיה הרבה קודם אחשורוש. ויש לומר במילתא בעלמא הוא דאוקמוהו, כי לא מואבים היו אותם שנתיישבו שם אלא שאר אומות, ושמה גם ממואב היו מעורב בהם, והיו קורין להם מואבים כמו בימי חכמים, שהיו קורין ליהודה גר עמוני. ועוד שלא היה הדבר ברור אם שבו ואם לא שבו, ואף על פי שהגלם נבוכדנצר, מכל מקום לפי שלא גלו בימי סנחריב כשאר אומות, אמרו לאחשורוש שעמד טעמם בס. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-ט
כ"א כסלו - ה' תבת

זאת שאול, היה ירא מדוד, שמא עתיד לתפוס את מלכותו, ולפיכך שאל עליו
אם ראוי הוא למלכות, וזו היתה שאלתו, **האם הוא מזרע פרוץ או מזרע זרח,**
שם מזרעו של פרוץ הוא, עתיד הוא למלוך, שהמלך פורץ לעשות דרך- ואין
ממחים בידו, **ואם מזרעו של זרח הוא, יהא חשוב, אבל מלך לא יהיה.**

תשובת דואג האדומי

כששאל שאול את אבנר על יחוסו של דוד, לדעת אם ראוי הוא למלכות אם
לא. השיב לו דואג האדומי, **עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם**
לא, שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו, שכן הוא בא מרות המואביה,
ונאמר, **"לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'".**

משא ומתן של דואג ואבנר בענין היתר מואבית בקהל

כשאמר דואג לשאול, שדוד אינו ראוי לבוא בקהל, משום שהוא מואבי. **טען**
כנגדו אבנר שתי טענות, לומר שרק מואבים נאסרו, ולא מואביות, ואם כן רות
הותרה לבוא בקהל, והוא הדין לדוד, **ודחה דואג את הטענות הללו.**

טענה א. "מואבי" ולא מואבית.

מתחילה אמר אבנר, הלא על הכתוב **"לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'"** שנינו,
"עמוני" ולא עמונית, ו"מואבי" ולא מואבית, לומר, שרק הזכרים אסורים,
אבל הנקבות מותרות. [ובדף ע"ז מבואר, שכן למד רבי יהודה בברייתא].

והקשה על כך דואג אם אתה דורש **"עמוני ומואבי"** ולא עמונית ומואביה, גם
ממזרת תהא מותרת, שנאמר **"לא יבא ממוזר בקהל ה'"** (דברים כ"ג ג) ונדרוש
"ממוזר" ולא ממזרת.

ואמר לו אבנר, לענין ממזר אין לדרוש כן, כי המילה **"ממוזר"** אין משמעותה
זכר דווקא, אלא היא נוטריקון **"מום זר"**, וכל שיש בו מום זרות, בין זכר ובין
נקיבה, בכלל.

וחזר דואג והקשה, מכל מקום אם אתה מתיר עמונית ומואבית, גם מצרית
תהא מותרת, שנאמר **"לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. בנים אשר יולדו**
להם דור שלישי יבא להם בקהל ה'" (דברים כ"ג ו-ט) ולא דור שני וראשון,
ונדרוש **"מצרי" ולא מצרית.**

טענה ב. על הנשים לא הקפיד כי אין דרך אשה לצאת.

חזר אבנר ואמר טעם נוסף, מדוע עמונית ומואביה מותרות בקהל, והוא, כי
הכתוב מפרש את הסיבה למה נאסרו עמונים ומואבים, **"על דבר אשר לא קדמו**
אתכם בלחם ובמים בדרך צאתכם ממצרים ואשר שבר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם
נחלים לקלעך" (דברים כ"ג ה), וסיבה זו ישנה באנשים בלבד, ולא בנשים, שהאיש
דרכו לקדם, ואין דרכה של אשה לקדם, ומאחר שסיבה זו ישנה באנשים
בלבד, רק האנשים נאסרו. [ובדף ע"ז מבואר, שכן למד רבי שמעון בברייתא].

והקשה על כך דואג, ואמר, שגם על הנשים יש להקפיד, על שלא קדמו את

^א פורץ גדרות של אחרים לעשות לו דרך קצר מביתו לפרדסו או לכרמו. [רש"י].

^ב ואם תאמר לרבי יהודה הדרש כן עמוני ולא עמונית, תקשי ליה מצרי ולא מצרית. ואמר ר"י,
דגבי עמוני ומואבי היה לו לקצר, ולכתוב עמוני ומואבי, הלכך מדכתוב עמוני ומואבי אית לן
למדרש דלמעט עמונית ומואבית קאתי, אבל מצרי אם היה כותב מצרים היה מאריך יותר. והא
דכתיב אדומי ולא כתיב אדום, אגב מצרי כתיב אדומי. [תוס'].

סוף המעשה בענין היתר דוד בקהל

כשאמר אבנר לשאול, שאינו יודע להשיב על שאלתו, אם דוד ראוי למלכות, או
אינו ראוי לבוא בקהל. מיד, **ויאמר המלך ושאול אתה בן מי זה העלם** (שמואל
א י"ז י"ז), לא נאמר **"בן מי זה הנער"**, כמו בשאלתו הראשונה, אלא **"בן מי זה**
העלם", שכן **אמר לו שאול לאבנר, הלכה נתעלמה ממך, צא ושאל בבית**
המדרש.

שאל בביתך המדרש, ואמרו לו, **"עמוני" ולא עמונית,** ו"מואבי" ולא מואבית,
ואם כן דוד מותר לבוא בקהל.

דף ע"ז

חזר דואג והקשה להם את הקושיות הנ"ל, ונשתתקו, כי גם להם לא היתה
תשובה על קושייתו, **ורצו להכריז על דוד שהוא אסור בקהל.**

מיד חגר יתרא [בעלה של אביגיל אחות דוד] **חרבו, כישמעאלי, ואמר, כל מי**
שאינו שומע הלכה זו, ידקר בחרב, כך מקובלני מבית דינו של שמואל
הרמתי, "עמוני" ולא עמונית, "מואבי" ולא מואבית.

וענין זה, דרשוהו מסתירת הכתובים, שבספר שמואל נאמר, **"ואת עמשה שם**
אבשלם תחת יואב על הצבא ועמשה בן איש וישמו ותרא ה' אשר יאמר אל אביגיל בת נחש
אחות צרויה אם יואב" (שמואל ב' י"ז כ"ה), ובדברי הימים נאמר **"ואביגיל ילדה את עמשה**
ואבי עמשה ותרא ה' אשר יאמר אל אביגיל" (דה"א ב' י"ז), ללמד שחגר חרבו כישמעאלי, להתיר
את דוד בישראל.

המורה הלכה אחר מעשה

לדברי רבי אבא אמר רב, **כל תלמיד חכם שאמר הלכה חדשה בשם רבו, אם**
אמרה קודם שבא מעשה כזה לידו, שומעים לו ומקבלים דבריו, אבל אם אמר
את ההלכה רק אחר שבא מעשה לידו, אין שומעים לו, שמא מחמת המעשה
הוא אומר, ובאמת לא קיבל כן מרבו.

וכל זה **כשאין רבו קיים,** אבל אם רבו קיים, מאחר שאפשר לברר הדבר, וודאי
אינו משקר, ולכן גם כשאמר זאת לראשונה אחר שבא מעשה לידו, שומעים

^א י"מ כי נשות ישראל לא היו יוצאות כלל ולכן לא היה לבנות מואב לצאת.

^ב **אומר רבינו תם, דהיינו דוקא היכא דהוא עצמו נוגע בדבר,** כגון [יתרא] שהיה צריך לאותה
הוראה, שהרי בת ישי נשא, כדכתיב **"אשר בא אל אביגיל בת נחש" ואמרינו,** בת מי שמת בעטיו
של נחש. וכן בפרק נושאין על האנוסה, גבי גר שהעיד על אשתו ושבעה בניו, ובפרק עשרה יוחסין,
גבי עובדא דרב יהודה, בכל דוכתא דמייטי לה היו הן צריכין לאותה הוראה. אבל אם אין צריכין
לאותה הוראה, שומעין לו אף על פי שלא אמרה עד שעת מעשה. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ** ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח"א
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו – ה' תבת

לו.

ומהטעם הזה קבלו את דברי יתרא, שאמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי, "עמוני" ולא עמונית, ו"מואבי" ולא מואבית, אף על פי שהורה הוראתו זו רק אחר שבא מעשה לידו, שהרי שמואל ובית דינו קיימים היו באותה שעה, וניתן לברר הדבר.

"פתיחת למוסרי"

דוד המלך אמר, "אנה ה' כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך פתיחת למוסרי" (תהלים קט"ז ט"ז), וביאר רבא, שכך אמר דוד לפני הקב"ה, רבונו של עולם, **שני מוסרות** [=רצועות שקושרים בהם העול] **שהיו עלי, פתחתם והתרתם**, והן רות המואבית זקנתו של דוד, ונעמה העמונית אמו של רחבעם בן שלמה, שמשתייהן יצאו מלכי בית דוד.

"נפלאותיך ומחשבתך אלינו"

דוד המלך אמר, "רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבתך אלינו אין ערך אליך אגידה ונדברה עצמו מספר" (תהלים מ"ו), וביאר רבא, שלא אמר דוד "נפלאותיך ומחשבתך אלי", אלא "נפלאותיך ומחשבתך אלינו", **מלמד שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד, אמר לו, עלי ועליך נאמרו שתי מקראות הללו**, [שהותרו נקיבות עמון ומואב].

"אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר פתוב עלי"

דוד המלך אמר, "אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר פתוב עלי" (תהלים מ"ח), וביאר רבא שכך אמר דוד, "אז אמרתי הנה באתי" כלומר **מתחילה אמרתי, שרק עתה כשנמשחתי, באתי לגדולה**, ומקורב פסקו לי גדולה זו, **ולא ידעתי ש"במגלת ספר פתוב עלי"**, כלומר **שכבר מימי אברהם נכתבה עלי במגילת ספר גדולה זו**.

שבענין הצלת בנות לוט בספר בראשית, נאמר לשון מציאה, "ויקמו השחר עליה ויצאו המלאכים בלוט לאמר קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאות בך תספח בעון העיר" (בראשית י"ט ט"ו), ורמזו הכתוב לדוד, שיצא מבתו של לוט, וגם בדוד מצינו לשון מציאה, "מציאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתי" (תהלים פ"ט כ"א).

בת גרים לכהונה

לדעת רבי יהודה – בת גר זכר, דינה כבת חלל זכר, ולכן, אף על פי שהיא נולדה בכשרות, **דינה כחללה, ואסורה לכהונה**. אבל בת גיורת כשרה לכהונה.

ולדעת רבי יוסי – אפילו בת גר וגיורת כשרה לכהונה.

בת גר עמוני וגיורת עמונית לכהונה

אמר עולא אמר רבי יוחנן, בת גר עמוני כשרה לכהונה, [ומתחילה היה נראה, שהכוונה לעמוני ועמונית שנתגיירו יחד, ולאחר מכן נולדה להם בת, והורתה ולידתה בקדושה].

אמר לו רבא בר עולא לעולא, כדעת מי אמר רבי יוחנן, שבת של גר עמוני כשרה לכהונה.

^א אף על פי שדוד עצמו אמרה, ברוח הקודש אמרו. [תוס']

ודאי לא אמר זאת כדעת רבי יהודה, שהרי **לדעת רבי יהודה** אף בת גר משאר אומות דינה כבת חלל, **ופסולה** לכהונה, ואם כן לא יתכן שבת גר עמוני תהא כשרה לכהונה.

ואם אמר זאת כדעת רבי יוסי, שמכשיר בת גר וגורת לכהונה, אף שאמת הוא, **שלדעת רבי יוסי** גם בת גר עמוני כשרה לכהונה, מכל מקום אין בכך שום חידוש, ולא היה צריך רבי יוחנן ללמד זאת, שכן אין שום טעם לומר שתהא אסורה לכהונה.

שכן אין ללמוד בבנין אב, שכשם שבת כהן גדול ואלמנה מתחלת, ואסורה לכהונה, כך גם בת גר עמוני תהא חללה, ותהא אסורה לכהונה. והסיבה שאין ללמוד כן, כי בת כהן גדול ואלמנה חמורה מבת גר עמונית וגורת עמונית, שכן בת כהן גדול ואלמנה נולדה מביאת איסור, מה שאין כן בת גר עמוני וגורת עמונית שנולדה מביאת היתר.

וכמו כן אין ללמוד בבנין אב, שכשם שבת חלל אסורה לכהונה, כך גם בת גר עמוני תהא אסורה לכהונה. והסיבה שאין ללמוד כן, כי חלל חמור מגר עמוני, שהחלל יצירתו בעבירה, וגר עמוני אין יצירתו בעבירה.

וכמו כן אין ללמוד בבנין אב מהצד השווה של בת כהן ואלמנה, ובת חלל זכר, שכשם שבאלו, מאחר שיש פגם בנישואין, הבת חללה, כך בת גר עמוני תהא חללה. והסיבה שאין ללמוד כן, כי הצד השווה שבבת כהן גדול ואלמנה ובת חלל חמור מבת גר עמוני, שכן בת כהן גדול ואלמנה ובת חלל יש בהם צד עבירה, בזו ביצירה ובזו ביצירת אביה, ובבת גר עמוני וגורת עמונית אין שום צד עבירה, ואם כן אין סיבה לומר שתהא פסולה.

ואם היה מקום לומר שיפסול רבי יוסי בת גר עמוני, שהוצרך רבי יוחנן ללמד עליה שהיא כשרה, אין זאת אלא בבת גר עמוני וישראלית, שיש כאן עבירה בנישואין.

אמר על כך עולא, אמנם כן, על בת גר עמוני וישראלית אמר רבי יוחנן שהיא כשרה לדעת רבי יוסי. וטעמו של רבי יוחנן יתבאר בעזה"י להלן.

בת גר עמוני ובת מצרית שניה

כבר נתבאר, שגר עמוני אסור בקהל, ואם כן כשנשא ישראלית, ביאתו בה בעבירה, אולם הבת הנולדת להם כשרה לבוא בקהל, שהרי אפילו היתה בת עמוני ועמונית, היא כשרה, שלא נאסרו בבני עמון אלא הזכרים, ולא הנקבות, וכל שכן כשרק מצד אחד היא בת גר עמוני, שאינה אסורה לבוא בקהל.

וכמו כן נתבאר, שמצרי שהוא דור שני לגירות, אסור לבוא בקהל, ואם כן, כשנשא ישראלית, ביאתו בה בעבירה, אולם הבת הנולדת להם כשרה לבוא בקהל, שהרי אפילו היתה בת מצרי שני ומצרית שניה היא כשרה, שלא נאסרו המצרים אלא דור ראשון ושני, ולא דור שלישי, וכל שכן שרק מצד אחד היא בת מצרי שני, שאינה אסורה לבוא בקהל.

וכשבא רבין אמר, שנחלקו חכמים בשתי אלו, בת גר עמוני וישראלית, ובת גר מצרי שני וישראלית, שהן כשרות לבוא בקהל, אבל הביאה היתה בעבירה, האם נידונות הן כחללות, ופסולות לכהן, או שכשרות הן לכהן.

לדעת ריש לקיש, יש ללמוד בבנין אב, מבת אלמנה לכהן גדול, שאף על פי

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' תבת

שהיא כשרה לקהל, מאחר שהביאה בעבירה היא חללה, ואסורה לכהן, כך שתי אלו, אף על פי שהן כשרות לקהל, מאחר שהביאה בעבירה, הן כחללות, ואסורות לכהן.

ולדעת רבי יוחנן, שתי אלו כשרות לכהונה, וטעמו מבואר בדבריו לרבי זכאי.

שרבי זכאי היה שונה ברייתא, "אֶלְמֵנָה וְגֵרוּשָׁה וְנִלְקָה זָנָה אֶת אֶלֶף לֹא יִקַּח כִּי אִם בְּתוּלָה מְעַמְיוֹ קָח אִשָּׁה" (ויקרא כ"א י"ד), להביא גיורת מכנה כלומר ממכונה שאביה ואמה מעם אחד ונולדה בקדושה שהיא כשרה לכהונה ולהוציא בת גר עמוני וישראלית שאינה גיורת מכנה הואיל והביאה בעבירה והיא פסולה. ורבי יוחנן אמר לו, שלא ידרוש כן, כי מתוך כך שלא נאמר "בְּתוּלָה עֲמִיּוֹ", אלא "בְּתוּלָה מְעַמִּיּוֹ", יש ללמוד שגם בת גר עמוני וישראלית כשרות לכהונה.

- **ללשון ראשון, הכתוב "מְעַמִּיּוֹ" מלמד, שאפילו הבתולה ממקצת עמיו, כלומר מישראלית ועם אחר, כשרה לכהונה, ומכאן שהבאה משני עמים, כגון מגר עמוני וישראלית, או ממצרי שני וישראלית, כשרה לכהונה [אבל אין לומר שהכוונה לבאה מגר עמוני וגיורת עמונית, כי זו גיורת מכנה היא, וגם לפי דברי רבי זכאי כשרה לכהונה].**

- **וללשון שני, הכתוב "מְעַמִּיּוֹ" נדרש "עֲמִיּוֹ" "מְעַמִּיּוֹ" ללמד, שאפילו הבתולה ממקצת עמיו, כלומר מישראלית ועם אחר, ואותו עם אחר יש בו שני עמים, כגון עמונים, שזכרים אסורים ונקבות מותרות, הבת הנולדת כשרה לכהונה. ואמר רב יוסף, זהו ששמעתי את רב יהודה דורש דרשה זו "עֲמִיּוֹ" "מְעַמִּיּוֹ", ולא ידעתי מה בא ללמד, ועכשיו נודע לי, שבא ללמד על בת גר עמוני וישראלית, שהיא כשרה לכהונה.**

וללשון שני מבואר, רק מנין לנו שבת גר עמוני וישראלית כשרה לכהונה, אבל לא מבואר מנין לנו שבת מצרי שני וישראלית כשרה לכהונה, שכן מצרי שני אינו עם שיש בו שני עמים, שהרי הזכרים והנקבות של שני דורות ראשונים אסורים בשווה, ואם כן לא דיבר בה הכתוב.

ואין לומר שבת מצרי שני וישראלית תהא כשרה לכהונה מבנין אב, כשם שבת גר עמוני וישראלית כשרה לכהונה. כי איסור מצרי חמור מאיסור עמוני, שהמצרים אסורים זכרים ונקבות, והעמונים זכרים בלבד, ואם כן אם הותרה בת גר עמוני וישראלית, אין ללמוד מזה שהותרה גם בת מצרי שני וישראלית.

וכמו כן אין לומר, שבת מצרי שני וישראלית תהא כשרה לכהונה מבנין אב, כשם שבת מצרי שני ומצרית שניה, כשרה לכהונה אף על פי שזכרים ונקבות אסורים. כי בת מצרי שני וישראלית חמורה מבת מצרי שני ומצרית שניה שבזו הביאה בעבירה ובזו אין הביאה בעבירה.

אבל ניתן ללמוד שבת מצרי שני וישראלית תהא כשרה לכהונה, מבנין אב מהצד השווה של בת גר עמוני וישראלית, ובת מצרי שני ומצרית שניה, שכן שתי אלו, אף על פי שבאו מפסול קהל, הבת כשרה לכהונה, והוא הדין לבת מצרי שני וישראלית, אף על פי שבאה מפסול קהל, תהא כשרה לכהונה.

ברייתא אחרת ששנה רבי זכאי לפני רבי יוחנן

כשבא רב שמואל בר יהודה אמר, שברייתא זו שנה רבי זכאי לפני רבי יוחנן, "אשה עמונית כשרה. בנה מעמוני פסול. ובתה מעמוני כשרה. במה דברים אמורים, בעמוני ועמונית שנתגיירו. אבל בתה מעמוני פסולה". ואמר לו רבי יוחנן, שיצא וישנה ברייתא זו לחוץ, כי יש בה דין שאינו אמת. וכך ביאר את כל דברי הברייתא:

א. אשה עמונית כשרה – דין זה אמת הוא. שנאמר "עמוני" ולא עמונית.

ב. בנה מעמוני פסול – דין זה אמת הוא. שהזכרים אסורים לעולם.

ג. ובתה מעמוני כשרה – דין זה אמת הוא. ולא בא לומר שהיא כשרה לקהל, שהרי אפילו אמה שנתגיירה בעצמה כשרה לקהל, אלא בא ללמד שהבת כשרה אף לכהונה.

ד. במה דברים אמורים בעמוני ועמונית שנתגיירו [וילדה לו בת, שאין יצירתה בעבירה, והיא גיורת מכנה], אבל בתה מעמוני פסולה – דין זה אינו אמת, שכן מה שאמרת בתה מעמוני פסולה, על כרחך אין הכוונה לבת עמונית וגר עמוני, שהרי כבר נתבאר בתחילה שהיא כשרה, אלא הכוונה לבת ישראלית וגר עמוני, שיש כאן עבירה, ולכן אתה אומר שהבת פסולה לכהונה, ולדעת רבי יוחנן, אף זו בתה כשרה לכהונה, כפי שנתבאר, ולכן אמר לרבי זכאי שלא ישנה ברייתא זו בבית המדרש.

מצרי ואדומי אסורים שני דורות

לדעת תנא קמא – גרים מצרים וגרים אדומים, בין זכרים ובין נקבות, אסורים לבוא בקהל, הם ובניהם, סך הכל שני דורות, אבל דור שלישי מותר לבוא בקהל, שנאמר, "לא תתעב אדמי כי אחיד הוא, לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. בנים אֶשֶׁר יִלְדוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בְּקֹהֶל ה'." (דברים כ"ג ח-ט).

ולדעת רבי שמעון – גם בדור ראשון ושני לא נאסרו אלא זכרים, אבל הנקבות מותרות מיד.

מנין למד רבי שמעון שהנקבות מותרות מיד

נתבאר שלדעת רבי שמעון, כשנאסרו אדומים ומצרים שני דורות, לא נאסרו אלא הזכרים בלבד, אבל הנקבות מותרות דור ראשון, כלומר אפילו אותן עצמן שנתגיירו מותרות. ולהלן יתבאר בעזה"י, מהיכן למד זאת רבי שמעון.

א. קל וחומר.

בתחילת משנתנו מבואר, שרבי שמעון למד דין זה בקל וחומר מאיסור עמוני ומואבי, שכן איסור עמוני ומואבי חמור מאיסור מצרי ואדומי, שעמוני ומואבי אסורים הם וכל הדורות הבאים אחריהם, ומצרי ואדומי אינם אסורים אלא שני דורות, ומעתה אם במקום שאסר לעולם, לא אסר אלא את הזכרים, כל שכן שבמקום שאסר רק שני דורות, לא אסר אלא את הזכרים.

ואמרו לו חכמים לרבי שמעון, אם דברים שאמר שהנקיבות מותרות הלכה הם כלומר שכך קיבל מרבותיו יקבלו ממנו, אבל אם למד זאת מדין קל וחומר, יש תשובה להשיב עליו ולדחותו.

ואין לומר, שהתשובה שיש להשיב על הקל וחומר הזה, היא, שכבר מצאנו איסור הנוהג שני דורות ולא יותר, ובכל זאת נוהג בזכרים ובנקבות, והוא

^א תימה מהיכי תיתי לה דתיפסל, אילימא מחלל ואלמנה, מה להנך שכן לאו, תאמר במצרי שכן עשה. ואמר רבינו יצחק דאתי מחלל דחייבי עשה, כגון בעולה לכהן גדול, וכרבי אליעזר בן יעקב, דאמר יש חלל מחייבי עשה. [תוס'].
דאמר יש חלל מחייבי עשה.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ת 11
מסכת יבמות ע"פ-ד
כ"א כסלו - ה' טבת

אלא הלכה זו כך קיבל מרבתינו.

ג. "בנים" ולא בנות.

ובברייתא מבואר דבר נוסף שאמר רבי שמעון לחכמים, ללמוד ממנו שאיסור מצרי ואדומי נוהג בזכרים ולא בנקבות, והוא לשון המקרא, שממנו למדים את האיסור, "בְּנִים אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקֶהֱל ה'"; שכן בכתוב הזה מבואר "בְּנִים", הרי שרק בנים הותרו דור שלישי, ונאסרו דור שני וראשון, אבל הבנות לא נאסרו כלל.

ורבי יהודה השיב על כך מאחר שנאמר בכתוב הזה לשון לידה "בְּנִים אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ" לימד הכתוב שהאיסור תלוי בלידה ולא בבנים ואם כן כל הנולדים בכלל האיסור הן זכרים והן נקבות.

אם גרים בכלל קהל על כרחך מצריות אסורות

נתבאר, שלדעת רבי יהודה, איסור מצרי ואדומי, דור ראשון ושני, אמור הן בזכרים והן בנקבות.

ואמר רבי יוחנן, שאם לדעת רבי יהודה מצרית ואדומית היו מותרות, כדעת רבי שמעון, לא היה מוצא ידיו ורגליו בבית המדרש, כלומר לא היה יכול לעמוד בדבריו.

שכן במסכת קידושין מבואר, שלדעת רבי יהודה, הגרים הם בכלל הקהל [=קהל גרים איקרי קהל], וכל האסורים לבוא בקהל, אסורים גם בגרים.

ומעתה, אם לדעת רבי יהודה מצרית ואדומית מותרות כשאר גרים, אם כן הן אסורות בכל האסורים לבוא בקהל, ובכלל זה במצרי ואדומי דור ראשון ושני.

ואם כן היה הדבר, לא היתה אפשרות למצרי להגיע לידי דור שלישי, כי הכל היו אסורות לו, ישראליות וגרות ואפילו גרות מצריות.

דף ע"ח

ואין לומר, שהאופן שבו הגר המצרי היה מגיע לידי דור שלישי הוא על ידי עבירה, שהיה מצרי ראשון נושא ישראלית או מצרית בעבירה, והיה בנו מצרי שני, ואותו הבן שהוא מצרי שני, חוזר ונושא ישראלית או מצרית בעבירה, ובנו של השני היה מצרי שלישי, ומותר בישראלית.

והסיבה שאין לומר כן, כי לא מסתבר שידבר הכתוב "בְּנִים אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקֶהֱל ה'", בדבר הבא על ידי עבירה, שהרי דבר זה אינו

איסור עריות, שאסרה תורה בתו ובת בתו ובת בנו, הרי זכרים אסורים כנקבות, ואין האיסור הזה נוהג אלא שני דורות, אבל בת בתו מותרת לו מהתורה, ואם כן, הוא הדין לאיסור מצרי ואדומי, אף על פי שנוהג רק שתי דורות יהא נוהג בזכרים ובנקבות.

והסיבה שאין לומר כן כי יש לדחות זאת, ולומר, שאיסור עריות, אף שנוהג רק שתי דורות, מכל מקום איסור חמור הוא, שיש בו עונש כרת, ולכן נוהג בזכרים ובנקבות, אבל איסור קל של מצרי ואדומי, שאין בו עונש כרת אלא איסור עשה בלבד, ואינו נוהג לעולם, יהא נוהג בזכרים בלבד.

ואין לומר שעל כרחך לא מחמת חומרת כרת נוהג איסור עריות בזכרים ובנקבות, שהרי מצינו איסור ממזר שאין בו כרת, ונוהג בזכרים ובנקבות, ואם כן הוא הדין לאיסור מצרי ואדומי, שאף שאין בו כרת, יהא נוהג בזכרים ובנקבות.

והסיבה שאין לומר כן, כי ממזר אף שאין בו כרת, יש בו חומרא אחרת, והיא, שנוהג לעולם, אבל מצרי ואדומי שאין בהם חומרא זו, לא יהיו נוהגים בזכרים ובנקבות.

ואין לומר שמהצד השווה של עריות וממזר, [שאין בו לא עונש כרת, ולא איסור דורות, ובכל זאת אסורים הם בזכרים ובנקבות], נלמד שכמו כן איסור מצרי ואדומי יהיה נוהג בזכרים ובנקבות.

והסיבה שאין לומר כן, כי עדיין הצד השווה שבשני אלו חמור מאיסור מצרי ואדומי, שכן ממזר ועריות יש בשניהם שייכות לאיסור כרת, זה ביצירתו וזה בביאתו, ולכן יש להחמיר בהם, לאסור זכרים ונקבות, מה שאין כן איסור מצרי ואדומי, שאין בו שום שייכות לאיסור כרת, לא יהא נוהג אלא בזכרים בלבד.

אבל התשובה שהשיבו חכמים לרבי שמעון על הקל וחומר הנ"ל, היא, ממה שמצאנו, שאיסור עריות נוהג בזכרים ובנקבות, וכן מצינו שאיסור חלל של חייבי עשה נוהג בזכרים ובנקבות [כגון כהן גדול שנשא אנוסה או מפותה]¹ כדעת רבי אליעזר בן יעקב בדף ס'. ובצד השווה שבשני אלו אין איסור כרת [שאנוסה לכהן גדול אין בה כרת] ולא איסור דורות [שאיסור עריות אינו נוהג לדורות] ואין היצירה בעבירה [שבתו ובתו לא נוצרו בעבירה] ובכל זאת שני איסורים אלו נוהגים בזכרים ובנקבות, והוא הדין לאיסור מצרי ואדומי.

ב. הלכה.

השיב להם רבי שמעון לחכמים, שלפי דעתו, אין להשיב על הקל וחומר הנ"ל כלל, כי לדעתו, וולד של בעולה לכהן גדול כשר, [כדעת חכמים בדף ס'], ואם כן אין ללמוד ממנו שהאיסור נוהג בזכרים ובנקבות.

ומכל מקום, גם לפי דעת חכמים, יש להם להודות לו, שאיסור מצרי ואדומי נוהג בזכרים בלבד, ולא בנקבות, כי באמת לא על הקל וחומר סמך לומר כן,

¹ , שהיא עליו בעשה, "בתולה יקח" ולא בעולה, ואין כאן לאו דוונה, דליכא למאן דאמר ביאת פנויה זנות היא, אלא רבי אלעזר, ולית הלכתא כוותיה. [רש"י].

² ומחלל דחייבי לאוין לא מציתו למיפרך, דאיכא למפרך, מה להנך שכן לאו, תאמר במצרי ואדומי שהן עשה, ואין חמור. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ** ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ
כ"א כסלו - ה' טבת

שכיח, ולא יבוא הכתוב ללמד היתר בדבר שאינו שכיח.

ומה שמצינו איסור ממזר "לא יבא ממזר בקהל ה'", אף על פי שהממזר הוא דבר הבא על ידי עבירה, שבא אביו על הערווה, ואם כן אינו שכיח, מכל מקום דבר זה נכתב כי הוא איסור, ואיסורים נאמרו גם בדבר שאינו שכיח.

ומה שמצינו באיסור מחזיר גרושתו לאחר שנישאת לאחר, "לא יוכל בעלה הראשון אֶשֶׁר שִׁלְחָה לְשׁוֹב לְקַחְתָּהּ לְהִיטֵת לוֹ לְאִשָּׁה" (דברים כ"ד ד), ולימד הכתוב שבניה מותרים, שנאמר "כי תלעבה הוא", "היא" ולא בניה, הרי שלימד הכתוב היתר בדבר הבא על ידי עבירה אף על פי שאינו שכיח. עיקר הכתוב לא ללמד היתר הבנים, אלא ללמד איסור האשה.

נאמר "בנים" ונאמר "דורות"

בענין היתר מצרי ואדומי נאמר, "בנים אֶשֶׁר יִנָּלְדוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקַהֲל ה'" (דברים כ"ג ט). הזכיר הכתוב גם לשון "בנים", וגם לשון "דורות", ולא קיצר להזכיר אחד מהם בלבד, כגון "בן שלישי יבוא להם בקהל ה'" או "דור שלישי יבא להם בקהל ה'".

והסיבה לכך, כי אם היה כתוב "בן שלישי יבוא להם בקהל ה'", היינו אומרים, שהכוונה לבנים של הגר עצמו, שאם נולדו לו שלושה בנים אחר שנתגייר, שני בניו הראשונים אסורים לבוא בקהל, ומבן שלישי שלו ואילך, מותרים לבוא בקהל.

ואם היה כתוב "דור שלישי יבא להם בקהל ה'", היינו אומרים, שלא נאסרו שני דורות אלא ישראלים העומדים בהר סיני, שכך אמר הכתוב, בכס ובבניכם המצרים והאדומים אסורים, אבל מבני בניכם ואילך הם מותרים, ואפילו הגר המצרי עצמו.

לפיכך נאמר, "בנים אֶשֶׁר יִנָּלְדוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקַהֲל ה'", ללמד שכל גר מצרי או אדומי, הוא ובניו אסורים בקהל, ורק בני בניו מותרים.

"לָהֶם" "לָהֶם" "אֶשֶׁר יִנָּלְדוּ"

בענין היתר מצרי ואדומי נאמר שתי פעמים "לָהֶם", "בנים אֶשֶׁר יִנָּלְדוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקַהֲל ה'".

האחד מלמד, שמהגר עצמו יש למנות את מנין הדורות, שהוא ראשון, ובנו שני, ובן בנו שלישי ומותר בקהל.

והאחד מלמד, שהלך אחר פסולם, כלומר אם נשאו הפסולים הללו כשרים, כגון מצרי נשא ישראלית, או ישראל נשא מצרית, הוולד הלך אחר המצרי, ופסול עד דור שלישי.

מצרית שנתגיירה מעוברת

בענין היתר מצרי ואדומי נאמר, "אֶשֶׁר יִנָּלְדוּ", ללמד, שכל שנולד אחר הגירות, נחשב דור אחר, ולכן מצרית שנתגיירה בעודה מעוברת, אין אומרים הוולד שנתגייר במעיה הוא מצרי ראשון, אלא מאחר שנולד בקדושה, הרי זה מצרי שני, ובנו מצרי שלישי ומותר בקהל.

הלך אחר הפסול הן בפסול מצרי והן בפסול ממזר

נתבאר שאחד מהכתובים "לָהֶם" האמורים במצרי ואדומי, מלמד שאם נתערבו בכשרים, הוולד הולך אחר הפסול.

ומבואר שכמו כן, הכתוב האמור לענין ממזר, "גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה'", מלמד שוולד ממזר וכשר הלך אחר הממזר, והרי זה ממזר.

והסיבה שנכתב דין זה גם לענין מצרי ואדומי, וגם לענין ממזר. כי אם היה כתוב רק לענין מצרי ואדומי, היינו אומרים, שדווקא וולד מצרי וכשר, מאחר שבא המצרי מטיפה פסולה, הוולד הלך אחר הפסול, אבל ממזר שבא מטיפה כשרה [מישראל הבא על הערווה], לא יהא הוולד פסול כמותו. וכמו כן אם היה כתוב רק לענין ממזר, היינו אומרים, שדווקא וולד ממזר וכשר הלך אחר הממזר, כי הוא פסול לכל הדורות, אבל וולד מצרי וכשר, לא ילך אחריו המצרי, שאינו פסול לכל הדורות.

וולד מצרי ומצרית אחרי מי הוא מתייחס

לדברי רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן – וולד מצרי ומצרית מתייחס אחר אביו, ולפיכך, מצרי שני שנשא מצרית ראשונה, מאחר שהאב הוא מצרי שני, הוולד הוא מצרי שלישי, ומותר לבוא בקהל.

ולדברי רב דימי אמר רבי יוחנן – וולד מצרי ומצרית מתייחס אחר אמו, ולפיכך, מצרי שני שנשא מצרית ראשונה, מאחר שהאם היא מצרית ראשונה, הוולד הוא מצרי שני, ואסור לבוא בקהל.

ובהמשך יתבאר בעזה"י גם דברי רבינא אמר רבי יוחנן בענין יחס הפגום אחר האם או אחר האב.

וולד שפחה מתייחס אחריה

לדברי רבי טרפון במסכת קידושין, יכולים ממזרים לטהר זרעם, וזאת על ידי שישא הממזר שפחה, שהוולד שתלד לו השפחה הוא עבד, וכשישחרר אותו האדון של השפחה, הרי הוא כשאר עבדים שיצאו לחירות, ואינו ממזר.

ואמר רב יוסף שמכאן יש ללמוד, שהוולד הולך אחר אמו ולא אחר אביו, שלא כדברי רבה בר בר חנה.

אולם דחו זאת ואמרו, שאין ללמוד מכאן שבכל מקום הוולד הולך אחר אמו, כי אפשר שרק בשפחה הדין כן, שוולדה כמותה, כי כן גזרת הכתוב, "אם אֶדְנִי יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וְיִלְדָה לוֹ בָּנִים או בָּנוֹת הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תְהִיָּה לְאֶדְנֶיהָ וְהָאִשָּׁה בְּגִפּוֹ" (שמות כ"א ד), אבל בשאר מקומות אפשר שהוולד מתייחס אחר אביו.

היתר זרע מנימין לבוא בקהל

שנינו בברייתא, אמר רבי יהודה, מנימין, גר מצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא, ואמר, אני מצרי ראשון, ונשאתי מצרית ראשונה, אשיא לבני מצרית שניה, כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל.

ואמר רבא, שמברייתא זו יש ללמוד, שאין הוולד הולך רק אחר אביו, שכן אם הוולד הולך אחר אביו, יכול להשיא לבנו גם מצרית ראשונה, ובכל זאת בן בנו יהא ראוי לבוא בקהל, כי אביו מצרי שני.

ותירצו, שלדברי רבה בר בר חנה, כששנו ברייתא זו לפני רבי יוחנן, אמר, שאינה שנויה כפי שהבאנו, אלא מנימין אמר, שיכול להשיא לבנו אפילו

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו – ה' תבת

מצרית ראשונה, ובכל זאת יהא בן בנו ראוי לבוא בקהל.

חציצה בטבילה

כלל בידינו, שהטובל במקווה, צריך לטבול בלא שיהא דבר חוצץ בינו לבין המים.

הפריש שתי חטאות לחטאו

א. חטאת שנתכפרו בעליה.

מי שהיה חייב להקריב קרבן חטאת לכפר על חטא שחטא, והפריש בהמה לצורך זה, ואבדה אותה בהמה, והפריש בהמה אחרת תחתיה, והקריבה, ואחר כך נמצאת הבהמה הראשונה, הרי זו חטאת שכבר נתכפרו בעליה, והלכה בידינו, שהיא מהחטאות המתות, [כלומר אף על פי שיש בה קדושת חטאת, דינה למיתה, על ידי שמכניסים אותה לחדר, בלא מים ובלא מזון, והיא מתה].

ב. חטאת שהפריש לאחריות.

לדברי רבי אושעיא, מי שהיה חייב להקריב קרבן חטאת לכפר על חטא שחטא, והפריש לצורך כך שתי בהמות, שאם תאבד האחת, תעמוד השניה להיות תחתיה, והקריב אחת מהן, השניה אינה מתה, אלא תרעה עד שיהיה בה מום, ותיפדה. [אבל בלא מום אין פודים קדשים שקדשו קדושת הגוף].

וולד חטאת

א. הפרישה ואחר כך נתעברה.

מי שהיה חייב להקריב קרבן חטאת לכפר על חטא שחטא, והפריש בהמה לצורך זה, ולאחר מכן נתעברה אותה בהמה וילדה, הלכה בידינו, שאותו הוולד הוא מהחטאות המתות, [כלומר אף על פי שיש בו קדושת חטאת, דינה למיתה, על ידי שמכניסים אותה לחדר, בלא מים ובלא מזון, והיא מתה].

ב. הפריש בהמה מעוברת.

לדברי רבי יוחנן, מי שהיה חייב להקריב קרבן חטאת לכפר על חטא שחטא, והפריש לצורך כך בהמה מעוברת, הרי הוא כמפריש שתי בהמות לאחריות, ולפיכך אם רוצה מקריב את האם, ואם רוצה מקריב את הבת, והשניה רועה עד שיהיה בה מום, ותיפדה.

על כל פנים נתבאר, שמאחר שהבהמה כבר מעוברת, אין הוולד נחשב כחלק מהאם, אלא כבהמה אחרת [=עובר לאו ירך אמו], ולכן המפריש בהמה מעוברת, נחשב כמפריש שתי בהמות. ומכאן רצה אביי להביא ראיה לדברי רבה בר בר חנה, שאמר, שוולד מצרי ומצרית מתייחס אחר אביו, ולא אחר אמו.

אולם דחו ראיה זו, ואמרו, שאפשר שאף אם בשאר מקומות הוולד מתייחס אחר אביו ולא אחר אמו, וולד מצרי ומצרית מתייחס אחר אמו ולא אחר אביו, כי נאמר בכתוב "אֲשֶׁר יִגְלְדוּ", ללמד, שדינו תלוי בלידה.

עובר גירות

אמר רבא, נוכרית מעוברת שבאה להתגייר, טבילה שטובלת לשם גירות, עולה גם לעוברת, והוא אינו צריך טבילה בפני עצמו.

ואין הטעם משום שהעובר נחשב כחלק מאמו, שהרי נתבאר שהעובר אינו נחשב כחלק מאמו.

אלא הטעם לכך הוא, משום שמאחר שכך היא דרך גדילתו להיות במעיה, אין בהם כדי להוות חציצה בטבילה.

באומות הלך אחר הזכר

לדברי רבינא אמר רבי יוחנן, באומות, כלומר בדין האמור באומות בגיותם, "לא תתחיה קל נשמה" (דברים כ"ט ט"ז), אם האב מאומה אחת, והאם מאומה אחרת, הוולד מתייחס אחר הזכר, אם האב משבעה אומות, הבן בכלל "לא תתחיה קל נשמה", ואם האב משאר אומות, הבן אינו בכלל "לא תתחיה קל נשמה".

וכן שנינו בברייתא: מנין לאחד משאר אומות, שבא על הכנענית, והוליד בן, שאתה רשאי לקנותו בעבד ואינך מצווה להמיתו? שנאמר, "וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשְׁבִים הַגֵּרִים עִמָּכֶם מִקֵּם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם הַיִּשְׂרָאֵלִי הוֹלִידוּ בְּאֶרְצְכֶם וְהָיוּ לְכֶם לְאֻחָזִים" (ויקרא כ"ה מ"ה) כלומר מאותם שבאו מאומות אחרים ונעשו אבותם תושבים במקומכם, מהם תקנו. יכול אפילו אחד מן הכנענים שבא על אחת מן האומות, והוליד בן, שאתה רשאי לקנותו בעבד? תלמוד לומר "אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאֶרְצְכֶם", מן הנולדים בארצכם, כלומר, שאמו מארצכם וילדתו שם, ולא מן הגרים בארצכם, שנולד במקום אחר, שאמו מן שאר אומות, ואחר כך בא לגור אצל אביו בארצכם.

^א לא כמו שפירש בקונטרס בפרק קמא דסוכה, דהיינו דוקא בשערו, אבל בגופו חוצץ אפילו מיעוטו שאין מקפיד, דאם כן למה לי קרא לשערו, דדרשינן "את בשרו" את הטפל לבשרו, כיון דהלכה למשה מסיני נאמרה לו בפירוש, שערו רובו ומקפיד עליו כו'. ועוד מדקדק רבינו תם דאי בשערו דוקא הוי ליה למימר הכא, אימור דאמר רבי יצחק שערו, בשרו מי אמר, ומיהו בלאו הכי פריך שפיר. [תוס'].

^ב דרך אשה להיות במקומה, ודרך איש לגלות, הלכך הנולדים בארץ, ודאי אמו משבעה אומות, אבל הנולדים במקום אחר, ודאי אמו משאר אומות, ומסתברא כי מעטינהו קרא היכא דאביו כנעני. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ** ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' טבת

נתגייירו הלך אחר הפגום שבשניהם

לדברי רבינא אמר רבי יוחנן, שני גרים, שיש בהם פסול קהל, והתחתנו, הוולד הולך אחר הפגום שבשניהם.

ולא דיבר רבינא בגר מצרי שנשא גיורת עמונית, לומר שהוולד נידון כמצרי, שהרי באופן הזה רק האב פגום, אבל האם לא פגומה, שהרי גיורת עמונית כשרה לבוא בקהל, ומדברי רבינא משמע שדיבר באופן שיש בשניהם פגם.

והאופן שבו דיבר רבינא הוא, **כשגר עמוני נשא גיורת מצרית**, ובא לומר, שאם **ילדה זכר**, הוא נידון כעמוני, ואסור הוא וזכרים של זרעו לעולם כדין עמוני, [ואין להקל עליו לדונו כמצרי שני שזרעו כשר לבוא בקהל]. ואם **ילדה נקיבה**, היא נידונית כמצרית שניה, ואסורה לבוא בקהל, [ואין להקל עליה להיות נידונית כעמונית, הכשרה בקהל אפילו היא עצמה].

ממזרים אסורים בקהל

ממזרים אסורים בקהל, שנאמר, "לא יבא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה'" (דברים כ"ג ג), ובכלל זה, זכרים ונקבות, כלומר, שלא ישא ממזר ישראלי, ולא תינשא ממזרת לישראל, שכן משמעות "ממזר", אינו "ממזר זכר", אלא "מום זר", וזכרים ונקבות בכלל.

והנה מאחר שבכתוב הזה, המדבר בזכרים ונקבות, מפורש שהאיסור נוהג עשרה דורות, "גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה'" **הכל מודים שכל עשרה דורות של הממזר הראשון, הן הזכרים והן הנקבות אסורים לבוא בקהל**.

וכמו כן הכל מודים, שהזכרים אסורים גם אחר עשרה דורות, עד סוף כל הדורות, שכן יש ללמוד בגזרה שווה, שנאמר בממזר, "גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה'", וכן נאמר בעמוני ומואבי, "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם" (דברים כ"ג ד), ומעתה כשם שעמוני ומואבי אסורים לעולם, שהרי נאמר בהם "עד עולם", כך ממזר אסור עד עולם.

אבל נחלקו חכמים האם גם הנקבות אסורות עד סוף כל הדורות או שהן אסורות רק עשרה דורות.

לדעת משנתנו [=רבי יהושע], אין למדים מגזרה שווה אלא מה שלא נתפרש בפרשה זו, אבל מה שמפורש בפרשה זו, אין למדים בגזרה שווה [=דון מינה ואוקי באתרא], ואם כן, גזרה שווה מלמדת, שכשנאמר בממזר "גם דור עשירי" הכוונה עד עולם, ומעתה, כשם שעד עשרה דורות גם הזכרים וגם הנקבות אסורים, כך **עד עולם הזכרים והנקבות אסורים**.

ויש חולקים [=רבי אליעזר] ואומרים, שכשלמדים מגזרה שווה, למדים ממנה את כל הדינים גם מה שמפורש בפרשה זו [=דון מינה ומינה], ואם כן, מאחר שאיסור ממזר אחר עשרה דורות למד מאיסור עמוני, יש ללמוד שהאיסור כאיסור עמוני בכל, זכרים אסורים ונקבות מותרות, ולפיכך **לאחר עשרה דורות של הממזר, הזכרים אסורים והנקבות מותרות**. וכן דעת ריש לקיש.

האם ממזר חי

שאלו את רבי אליעזר, ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת או אסורה. והשיב, מי יתן לי דור שלישי ואתהרנו, כלומר שואלים אתם דבר שאינו יכול להיות, כי אפילו דור שלישי של ממזר לא ימצא, משום שכן עשה הקב"ה, שהממזרים

לא יתקיימו אפילו דור אחד, כדי שלא יטמעו בהם כשרים. וכן אמר רב הונא, ממזר לא חי.

ואמר רבי זירא שרב יהודה פירש לו שלושה חילוקים בדבר זה.

ממזר שהכל מכירים בו, ואין לחוש שיטמעו בו, חי הוא ודורותיו אחריו אפילו עשרה דורות ויותר, ולענין זה שנינו במשנתנו, שהממזר אסור לבוא בקהל לעולם.

ממזר שאין מכירים בו כלל, אפילו הוא אינו מאריך ימים כלל, ומת קודם שישא, כדי שלא ישא כשרה.

וממזר שידועים בו מעט ואינו ידוע לכל, יהיו לו עד שלושה דורות ולא יותר, כי עד שלושה דורות נזהרים בו, ויותר משלושה דורות, מאחר שאין הדבר ברור, הוא משתכח, ולא נזהרים בו.

ומעשה היה בממזר שהיה בשכנותו של רבי אמי, והכריזו עליו רבי אמי שהוא ממזר, ומחמת אותה הכרזה היה אותו ממזר בוכה והולך, שנודע פגמו לכל, אמר לו רבי אמי, בהכרזתי עליך נתתי לך חיים.

נתינים אסורים לבוא בקהל

הנתינים הם הגבעונים שנתגייירו בערמה בימי יהושע, ונתנם יהושע להיות עבדים, חוטבי עצים ושואבי מים, כמו שנאמר, "וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חֹטְבֵי עֵצִים וְשׂוֹאְבֵי מַיִם לְעֹדֵה וּלְמִזְבֵּחַ ה' עַד הַיּוֹם הַזֶּה אֶל הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר יִבְחָר" (יהושע ט"ו כ"ז), ועל שם אותה נתינה, נקראו נתינים.

ומבואר במשנתנו, שנתנים אלו אסורים לבוא בקהל עד סוף כל הדורות, ובכלל האיסור זכרים ונקבות, כלומר, לא ישא נתין ישראלי, ולא תינשא נתינה לישראל.

ואמר רב חנא בר אדא, שאיסור נתינים אינו איסור תורה שדוד הוא שגור עליהם, שנאמר, "וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לְגִבְעֹנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְהַגְבְּעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה כִּי אִם מִיַּתֵּר הַחֲמָרִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ לָהֶם וַיִּבְקֹשׁ שְׂאוֹל לְהַכְתֵּם בְּקִנְיָתוֹ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹדָה" (שמואל ב' כ"א ב), **כלומר אינם ראויים לבא בקהל**.

ובדף ע"ט יתבאר בעזה"י, שגור עליהם כן, משום שלא היתה בהם מידת רחמנות. עוד יתבאר בדף ע"ט, שגזרת דוד היא הגזרה האחרונה שנגזרה על הנתינים, אבל מתחילה גזרו עליהם גם משה וגם יהושע, ושם יתבאר בעזה"י מה גזר כל אחד.

סיבת הרעב שהיה בימי דוד

בסוף ימיו של דוד היה רעב בארץ שלוש שנים, כמו שנאמר, "וַיְהִי רָעֵב בְּיָמָיו דָּוִד שְׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיִּבְקֹשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי ה'. וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׂאוֹל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הִמִּית אֶת הַגְּבְעֹנִים" (שמואל ב' כ"א א).

שנה ראשונה אמר להם, שמא עובדי עבודת כוכבים יש בכם, ולכן אנו נענשים ברעב, כמו שנאמר, "הֲשִׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים

^א סתמא בעו מיניה, והשיב להם כן. ואם היה בידוע, היה משיב להם דמותרת, דסבירא ליה לרבי אליעזר דון מינה ומינה בפרק העור והרוטב, ולא רצה לברר להם תשובתו, שכן היה דרכו לדחות עצמו מן השואלים, כדאשכחן בפרק הישן. [תוס']

והשתחיתם להם. וחרה אף ה' בכם ויצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם" (דברים י"א ט"ז-י"ז). בדקו, ולא מצאו.

שנה שניה אמר להם, שמא עוברי עבירה יש בכם, ולכן אנו נענשים ברעב, כמו שנאמר, "וימנעו רבבים ומקלוש לוא היה ומצח אשה וזנה היה לך מאנת הפלם" (ירמיהו ג' ג'). בדקו, ולא מצאו.

שנה שלישית אמר להם, שמא פוסקי צדקה ברבים יש בכם, ואין נותנים, ולכן אנו נענשים ברעב, כמו שנאמר, "נשיאיכם ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר" (משלי כ"ה י"ד), כלומר זה שפוסק ואין נותן, גורם לעצירת גשמים. בדקו, ולא מצאו.

אמר, אין הדבר תלוי אלא בי, מיד, "ויבקש דוד את פני ה'". ואמר ריש לקיש, ששאל באורים ותומים. ואמר רבי אלעזר שכן יש ללמוד בגזרה שווה שנאמר כאן "את פני ה'" וכן נאמר באורים ותומים, "ולפני אלעזר הכהן יעמד וישאל לו במשפט האורים לפני ה' על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה" (במדבר כ"ז כ"א).

"ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים. כלומר בעבור שני דברים בא הרעב. (א) "אל שאול", שלא נספד כהלכה. (ב) "ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים".

היכן מצינו בשאל שהמית את הגבעונים

נתבאר שאחד מהדברים שמחמתם בא הרעב בימי דוד הוא, משום שהמית שאול את הגבעונים.

ובאמת לא המית אותם שאול, ורק את נוב עיר הכהנים הרג, אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים, שהיו מספיקים לגבעונים מים ומזון בשביל עבודתם, [שהיו חוטבי עצים ושואבי מים], ומאחר שמתו כהני נוב, שוב לא היה לגבעונים מים ומזון, בעבור זאת מעלה עליו הכתוב כאילו הרג את הגבעונים.

"אשר משפטו פעלו"

נתבאר, שבעבור שני דברים בא הרעב בימי דוד, האחד הוא משום כבודו של שאול, שלא ספדו אותו כהלכה. והשני הוא משום חטאו של שאול, שהרג את הגבעונים.

ועל הענין הזה דרש ריש לקיש את הכתוב, "בקשו את ה' כל עניי הארץ אשר משפטו פעלו בקשו צדק בקשו ענה אולי תסתרו ביום אף ה'" (צפניה ב' ג), לומר, באשר משפטו שם פעלו, במקום שדנים האדם, שם מזכירים פועל צדקותיו.

דף ע"ט

אין מספידים את המת אחר שנים עשר חודש

נתבאר, שאחד מהדברים שמחמתם בא רעב בימי דוד הוא שלא ספדו את שאול כהלכה.

אמנם דבר זה אמר דוד שלא יוכלו לתקנו, על ידי שיספידו אותו עתה, כי כבר עברו קרוב לשלושים שנה מאז שמת שאול, ואין דרך כבוד להספיד את המת אחרי שנים עשר חודש ממתתו, אחר שקבלו תנחומים על המת.

דוד מבקש לפייס את הגבעונים

נתבאר שהדבר השני שמחמתו בא רעב בימי דוד הוא שהרג שאול את הגבעונים.

ולפיכך אמר דוד לקרוא להם ולפייסם על כך, כמו שנאמר, "ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים לא מבני ישראל המה פי אם מיתר האמרי ובני ישראל נשבעו להם ויבקש שאול להפתם בקטאתו לבני ישראל ויהודה. ויאמר דוד אל הגבעונים מה אעשה לכם ויבמה אכפר וברכו את נחלת ה'" (שמואל ב' כ"א ב-ג).

"ויאמרו לו הגבעונים אין לנו [לתבוע] קסף וזקב עם שאול ועם ביתו ואין לנו איש להמית בישראל [שלא מזרעו] ויאמר מה אתם אמרים אעשה לכם. ויאמרו אל המלך האיש אשר פלטו ונאשר דמה לנו נשמדנו מהתצב בכל גבל ישראל. יתן לנו שבועה אנשים מבניו והוקענום [=נתלה אותם] לה' בגבעת שאול בחיר ה', ויאמר המלך אני אתן" (שמואל ב' כ"א ב).

ביקש מהם שיתפייסו בדברים אחרים, ולא נתפייסו.

גזרת דוד על הגבעונים

כשראה דוד שהגבעונים אינם מתפייסים, ועומדים בדעתם לתלות שבעה אנשים מבני שאול, אמר על כך. שלשה סימנים יש באומה זו [=ישראל], (א) הרחמנים (ב) והביישנים (ג) וגומלי חסדים.

רחמנים, שנאמר, "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרפך כאשר נשבע לאבתך" (דברים י"ג י"ח).

ביישנים, שנאמר, "ויאמר משה אל העם אל תיראו פי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" (שמות כ' ט"ז)

גומלי חסדים, שנאמר, "פי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וישמר דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו" (בראשית י"ח י"ט)

כל שיש בו שלשה סימנים הללו, ראוי להדבק באומה זו, וגבעונים אלו, כיון שאינם מרחמים, אינם ראויים לידבק בהן, ולפיכך גזר עליהם דוד, כמו שנאמר "והגבעונים לא מבני ישראל המה".

קיום דברי הגבעונים

מאחר שלא נתפייסו הגבעונים, ועמדו על דעתם לתלות שבעה מבני שאול, על כרחו עשה דוד מבוקשם. ואף שמעיקר הדין אין להעניש את הבנים על מעשה אביהם, כמו שנאמר, "לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בקטאו וימתו" (דברים כ"ד ט"ז), בדבר זה המיתו את הבנים על מעשה אביהם, כמאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, מוטב שתעקר אות אחת מן התורה, ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא, שיהיו האומות אומרים,

¹ "לוי" כתיב.

² "ינתן" כתיב.

³ כלומר, מיד כשהבין שהדבר תלוי בו, אבל עד שהבין עברו שלוש שנים.

⁴ כך משמע בגמרא ורש"י כתב מזון בלבד. ויל"ע בדבר.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ'
כ"א כסלו - ה' תבת

אין אומה זו ראויים לידבק בה, שהרי פשטו ידיהם בגרים, ליטול מזונותיהם,
ולא עשו בהן נקמה.

**"וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בְנֵי רָצְפָה בֵּת אִיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׂאוּל אֶת אֲרַמְנֵי וְאֶת
מְפַבְשֵׁת וְאֶת חַמְשֵׁת בְּנֵי מִיכַל בֵּת שָׂאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל בֶּן בְּרָזְלִי
הַמְּחַלְתִּי"** (שמואל ב' כ"א ח').

ואמר רב הונא, שהאופן שעל ידם נבחרו שבעה אלו הוא, שהעבירו את כל בני
שאוול לפני הארון, כל שארון קולטו, למיתה, כל שאין ארון קולטו, לחיים.

ומה שנאמר, "וַיַּחְמַל הַמֶּלֶךְ עַל מְפַבְשֵׁת בֶּן יְהוֹנָתָן בֶּן שָׂאוּל" על שבעת ה' אֲשֶׁר
בִּינְתָם בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן שָׂאוּל" (שמואל ב' כ"א ז'). החמלה שחמל עליו המלך היתה
שביקש עליו רחמים שלא יקלטו הארון.

אבל אין לומר שלא העביר אותו לפני הארון כלל כי לא היה לו לדוד לשאת לו פנים
בדיני נפשות אלא להעביר את כולם.

וכמו כן אין לומר שקלטו הארון וביקש עליו דוד רחמים שיפלטו כי מאחר שקלטו לא
היה לו להמית אחר תחתיו.

השאירו אותם על העץ כל ימות החמה

לאחר שתלו את שבעת בני שאול, "וַתִּקַּח רָצְפָה בֵּת אִיָּה אֶת הַשֶּׁקֶ וַתִּטְהַר לָהּ
אֶל הַצּוּר. מִתַּחֲלַת קְצֵיר עַד נִתְּד מַיִם עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְלֹא נִתְּנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם
לְנוּחַ עֲלֵיהֶם יוֹמָם וְלַיְלָה" (שמואל ב' כ"א י'). למדנו, שעד ימות
הגשמים, לא ניתנו לקבורה.

ואף שמעיקר הדין היו צריכים לקבורם ביום שנתלו כמו שנאמר, "לֹא תִלֵּן
נַבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבַר תִּקְבְּרֶנּוּ בַיּוֹם הַהוּא כִּי קָלַלְתָּ אֱלֹקִים תְּלוּי וְלֹא תִטְמֵא אֶת אֲדַמְתְּךָ אֲשֶׁר
ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ נַחְלָה" (דברים כ"א כ"ג), בהם לא עשו כן והניחום על העץ, כמאמר
רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, **מוטב שתעקר אות אחת מן התורה,**
ויתקדש שם שמים בפרהסיא.

שהיו עוברים ושבים אומרים, מה טיבם של אלו? ואומרים להם, הללו בני
מלכים הם. ושואלים, ומה עשו? ומשיבים להם, פשטו ידיהם בגרים גרורים.

וכששומעים כך, אומרים, אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו, ומה בני
מלכים כך, בני הדיוטות על אחת כמה וכמה, ומה גרים גרורים כך, ישראל על
אחת כמה וכמה, מיד נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף, שנאמר, "וַיְהִי
לְשִׁלְמָה שְׁבַעִים אֶלְף נֶשֶׂא סָבַל וְשִׁמְנֵים אֶלְף חֲצִב בְּהָרָה" (מלכים א' ה' כ"ט).

כל אלו גרים היו

נתבאר, שמאה וחמשים איש הנזכרים בכתוב, "וַיְהִי לְשִׁלְמָה שְׁבַעִים אֶלְף נֶשֶׂא
סָבַל וְשִׁמְנֵים אֶלְף חֲצִב בְּהָרָה", כולם היו גרים גרורים.

^א אותו מפיושת היה בן שאול. ואמר רבינו תם שהוא היה רבו של דוד, דאמר בפרק קמא דברכות,
שהיה מבייש פני דוד בהלכה, וגרס התם דלא מפיושת שמו אלא איש בעל שמו, כי מפיושת בן
שאוול נקרא איש בעל בדברי הימים, ולא כמה שכתוב בספרים איש בושת שמו, דלא מצינו בשום
מקום איש בושת שנקרא מפיושת, ואיש בושת נהרג בתחלת מלכות בית דוד קודם מעשה
הגבעונים. דליכא למימר דמפיושת בנו של יהונתן היה רבו של דוד, דאותו לא מצינו בשום מקום
שנקרא לא איש בושת ולא איש בעל. ואם תאמר ולמה לא חלק לו כבוד לרבו לבקש עליו רחמים
שלא יקלטו הארון. ויש לומר דשמה בקש ולא נענה. [תוס'].
^ב אומר במדרש, "אל הצור", שהצדיקה עליו הדין, ואמרה, "הצור תמים פעלו". [תוס'].
^ג וכן נראה שיש לומר דהוא היה רבו של דוד, דאמר בפרק קמא דברכות,

גזרת משה על הגבעונים

נתבאר לעיל, שמלבד גזרת דוד על הגבעונים, שלא יבואו בקהל, גם משה גזר
עליהם.

וענין זה מבואר בפרשת נצבים, "אִתְּם נִצְבִים הַיּוֹם כְּלֶכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רְאִישֵׁיכֶם
שְׂבִיטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל. טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגַרְדֵּי אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֶינֶיךָ מֵחֻטְבֵּי עֲצִידְךָ
עַד שְׂאֵב מִיִּמְיֶיךָ" (דברים כ"ט ט"ו), מתוך כך שהזכיר את חוטבי העצים לעצמם,
משמע שאינם מכלל ישראל, ואינם בכלל שאר גרים, אלא **עבדים פסולים** הם.

אלא שמשה גזר רק על אותו דוד, **ודוד הוסיף וגזר על כל הדורות.**

גזרת יהושע על הגבעונים

נתבאר לעיל, שמלבד גזרות משה ודוד על הגבעונים, גם יהושע גזר עליהם.

וענין זה מבואר בכתוב, "וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חֹטְבֵי עֲצִים וְשְׂאֵבֵי מַיִם

^א **בריש שמעתין פירש בקונטרס, שגזר עליהן חתנות,** וכדכתיב "והגבעונים לא מבני ישראל המה
וגר", כלומר אין ראויין להדבק בישראל. **והשתא פריך דמשה גזר עליהן עבדות, ואסור משום
"לא יהיה קדש"**. ומשני, דמשה לא גזר אלא לההוא דרא, ויהושע בזמן שבית המקדש קיים,
ומצינו למימר דלא נאסרו בשום פעם משום "לא יהיה קדש", כיון דלא גזר עליהן עבדות אף בזמן
שאין בית המקדש קיים, ודוד גזר עליהן חתנות, ולא שעבדם לכולהו דרי. ואתי שפיר הא דאין
בנתינים תורת עבדים, דתנן באלו נערות, דהבא על הנתינה יש לה קנס, ואילו בבא על השפחה תנן
דאין לה קנס ... [ ] **ועוד יש לפרש, דהכי פריך, ולא עבדות ממש משה גזר עליהן, ומסתמא גזר נמי
שלא יתחננו בהם,** דאין נכון שיתחננו בהם, כיון דנראין כעבדים. ודוד נמי נוכל לומר דגזר עליהן
עבדות, כדי שלא יתחננו בהם. והשתא פריך שפיר, דמשה גזר עליהן. וניחא השתא הא דקאמר
בימי רבי בקשו להתיר נתינים להפקיע שעבוד מהם, ועל ידי כן יהיה מותר להתחנן בהם. ומסיק
דחלק מוזבח מי יתיר, וכיון דאישתייר בהן שעבוד של חלק מוזבח, אין הגון לידבק בהם. ופליגא
דרבי חייה בר אבא דאמר חלק מוזבח בזמן שאין בית המקדש קיים מותר, ואם היו מפקיעין חלק
עדה היו מותרים לגמרי, ושוב לא יחול שום עבדות של חלק מוזבח אפילו לכשיבנה. [ ] **ואין נראה
לרבינו תם, דמדאורייתא אסירי בלאו ד"לא תתחנן",** כדמסיק רבא לעיל, דבגירותן אית להו
חתנות, ותנן, ואלו הן הלוקין הבא על הממזרת ועל הנתינה. ומיהו איכא למימר דנתינה אגב
שיטפא דממזרת נקטה ... [ ] **ונראה לרבינו תם, דדוד גזר עליהם שעבוד, והא דקאמר לעיל ראו
להדבק עם ישראל היינו להיות בני חורין כמותן, אבל חתנות אסור מדאורייתא.** והא דקאמר
בימי רבי בקשו להתיר נתינים, לא להתחנן בהם, אלא להפקיע עבודתם, ואמר להם רבי, חלק
מוזבח מי יתיר, הלכך אין לנו להתיר אפילו חלקנו, שלא ישתכח חלק מוזבח, ופליגא דרבי חייה בר
אבא, דאמר חלק מוזבח בזמן שאין בית המקדש קיים מותר ממילא בלא שום התרה, ואם היה
מופקע מהם שעבוד לגמרי, שוב לא היה חל עוד עליהן. [ ] ואם תאמר וכיון דנתיני אסירי
מדאורייתא, מ"לא תתחנן", מאי שנא דמשוחרר מותר בהן, ובשפחה אסור משום לא יהיה קדש.
ויש לומר דלאו דלא תתחנן איכא למילף משאר פסולי קהל, כגון ממזר עמוני ומואבי דשרו בקהל
גרים, אבל לאו דלא יהיה קדש לא שייך למילף, דהא לא תפסי קדושיין בשפחה, ולא הוי דומיא
דשאר פסולים. ואם תאמר ומאי שנא דממזר מותר בשפחה ... ואמר רבינו תם, דלא שייך לא היה
קדש בממזר, דעיקרו בא מקדישות, מאיסור דלא תפסי בו קידושיין. ואין להאריך. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ת 11
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' טבת

ולהלן יתבאר בעזה"י, באיזה אופן דעת רבי עקיבא, שסריס אדם חולץ לאשת אחיו.

א. כגון שנשא אחיו גיורת.

לדברי רבי אמי, האופן שבו לדעת רבי עקיבא סריס אדם חולץ לאשת אחיו הוא, כשהיה אחיו נשוי גיורת, שבאופן הזה, דעת רבי עקיבא שהסריס אינו אסור בה, כדעת רבי יוסי, האומר, שקהל גרים אינו קרוי קהל, ואם כן כשנאמר, "לא גבא פצוה דפא וקריות שפכה בקהל ה'", אין הגרים בכלל, והגרים מותרים בסריס.

ולדעת רבי עקיבא עצמו, באופן הזה, מאחר שהסריס מותר באשת אחיו, אם רוצים מותר אף לייבמה, ואין צריך דווקא חליצה. וכן מבואר מעדות רבי יהושע בן בתירא, שסריס אדם ראוי אף לייבם.

והסיבה שאמר רבי עקיבא שסריס אדם חולץ, כי נמשך אחרי דברי רבי יהושע, שאמר שהוא חולץ. ולדעת רבי יהושע אין לו היתר לייבם, אלא לחלוץ בלבד, כי לדעתו קהל גרים קרוי קהל, והסריס אסור לייבם את האשה, אף על פי שהיא גיורת. ומכל מקום היא זקוקה לחליצה, כי לדעת רבי יהושע, שאין ממזר מחייבי לאוין.

ורבה הקשה על הדברים הללו, כי בברייתא מבואר, שלדעת רבי עקיבא סריס אדם בכלל דין חליצה וייבום, גם במקום שהוא אסור ביבמה, ולכן מבואר בה, שאף על פי שקנה את היבמה בביאה, אסור לקיימה.

ב. כגון שנפלה לו ולבסוף נפצע.

לדברי רבה, האופן שבו לדעת רבי עקיבא סריס אדם חולץ לאשת אחיו הוא, כשבשעה שמת האח ונפלה אשתו לייבום, עדיין לא היה זה סריס, ורק אחר כך נסתרס, שבאופן הזה, מאחר שבשעת נפילה כבר נזקקה לו, לא פקעה זיקתה כשנסתרס אחר כך, ולכן היא זקוקה לחליצה.

ואב"י הקשה ומה בכך שנסתרס רק אחרי שכבר נזקקה, מכל מקום מאחר שעתה הוא סריס, ואסור בה, ידחה איסור זה את מצוות ייבום, אף על פי שכבר היתה זקוקה לו. שכמו מבואר לענין איסור אחות אשה, שאם תחילה נפלה לפניו אשת אחיו לייבום, ואחר כך נעשית אחות אשתו, [כגון שהיתה אחותה קטנה נשואה לו בקידושין מדברי חכמים, ואחר הגדילה, ונעשית נשואה לו מהתורה], אף על פי שבשעת נפילה היתה היבמה זקוקה לו, מאחר שנעשית אחות אשתו, נאסרה לו, ושוב אינה זקוקה לייבום.

ג. כדעת האומרים שאין ממזר מאיסור לאו שאינו קורבה.

לדברי רב יוסף, אמנם לדברי האומרים שלדעת רבי עקיבא יש ממזר מכל איסורי לא תעשה, ובכללם מאיסור "לא גבא פצוה דפא וקריות שפכה בקהל ה'", כל מקום שהסריס אסור ביבמה, אין כאן מצוות יבום וחליצה כלל.

ומה שמצינו שלדעת רבי עקיבא, בסריס אדם יש מצוות חליצה, אף על פי שהוא אסור ביבמה, אין זה אלא כדברי האומרים, שלדעת רבי עקיבא, לא מכל איסורי לא תעשה הוולד ממזר, אלא רק מאיסורי קורבה, אבל מאיסורי לא תעשה שאינם איסורי קורבה, אין הוולד ממזר, ולכן גם כשהיבם סריס

לעדה ולמנצח ה' עד היום הזה אל המקום אשר יבחר" (יהושע ט' כ"ז), הרי שגזר עליהם להיות עבדים, וגזרה זו היא לדורות כמו שאמר להם, "ועתה ארורים אפם ולא יפך מכם עבד וחסבי עצים ושאבי מים לבית אלקי" (יהושע ט' כ"ג).

אלא שיהושע גזר עליהם בזמן שבית המקדש קיים, ודוד גזר גם בזמן שאין בית המקדש קיים.

התרת הנתינים

בימי רבי בקשו להתיר נתינים. אמר להם רבי, חלקנו נתיר, שיכולים ב"ד להתיר ולהפקיר חלקם של ישראל, כי הפקר ב"ד הפקר, אבל חלק מזבח מי תיר, ואם כן עדיין הם עבדים.

ונחלק עם רבי חייא בר אבא שאמר משמו של רבי יוחנן, שחלק מזבח כבר מותר ועומד, כי לא נעשו עבדים למזבח אלא בזמן שבית המקדש קיים, ומאחר שבחורבן הבית הותר חלק מזבח, יכולים ב"ד להתיר חלקם של ישראל, ויהיו הנתינים מותרים לגמרי.

סריס שהוא בן חליצה

אמר רבי יהושע, שמעתי מרבתי, שיש סריס שהוא בכלל דין חליצה, [כשמת אחיו בלא בנים, אשת אחיו חולצת לו, וכשמת הוא בלא בנים, אשתו חולצת לאחיו]. ויש סריס שאינו בכלל דין חליצה, [כשמת אחיו בלא בנים, אשת אחיו אינה חולצת לו, וכשמת הוא בלא בנים, אשתו אינה חולצת לאחיו], שנאמר בענין "ולא ימנחה שמו מן ישראל" (דברים כ"ה ו'), להוציא את הסריס ששמו מחוץ. וסיים רבי יהושע דבריו ואמר, ואין לי לפרש, כלומר איני יודע איזה סריס בן חליצה, ואיזה סריס פטור.

אמר רבי עקיבא אני אפרש, **סריס אדם**, כלומר זה שנסתרס אחר שנולד, ולא היה סריס מעיקרו, הרי זה **בכלל דין חליצה**, מפני שהיתה לו שעת הכושר, שמתחילתו הרי ראוי להוליד, ו**סריס חמה**, כלומר זה שהיה סריס ממעי אמו, **אינו בכלל דין חליצה**, מפני שלא היתה לו שעת הכושר, שמעולם לא היה ראוי להוליד.

ורבי אליעזר אומר, לא כי אלא **סריס חמה בכלל דין חליצה**, מפני שיש לו רפואה, ועל ידה יהיה ראוי להוליד, ו**סריס אדם אינו בכלל דין חליצה**, מפני שאין לו רפואה, ולעולם לא יהיה ראוי להוליד.

העיד רבי יהושע בן בתירא, על בן מגוסת שהיה בירושלים סריס אדם, ויבמו את אשתו, לקיים דברי רבי עקיבא.

מתי אמר רבי עקיבא שסריס אדם בכלל דין חליצה

נתבאר, שלדעת רבי עקיבא, סריס אדם, מאחר שהיתה לו שעת הכושר, שהיה ראוי להוליד, הרי זה בכלל דין חליצה.

אמנם ברוב הפעמים, דעת רבי עקיבא, שגם סריס אדם, אף על פי שהיתה לו שעת הכושר, אינו זוקק את אשת אחיו לחליצה, שהרי הסריס אסור לבוא בקהל, שנאמר, "לא גבא פצוה דפא וקריות שפכה בקהל ה'", ולדעת רבי עקיבא, יש ממזר מחייבי לאוין כמו מחייבי כריתות, וכלל בדינו, שחייבי כריתות פטורים לגמרי מחליצה וייבום, והוא הדין לחייבי לאוין לדעת רבי עקיבא.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 11
מסכת יבמות ע"פ-ט
כ"א כסלו - ה' תבת

אדם, היבמה זקוקה לייבם, וחולצת לא ולא מתייבמת.

מנין שדי במה שהיה לו שעת הכושר

נתבאר, שלדעת רבי עקיבא, כל שהיתה לו שעת הכושר להוליד, כגון סריס אדם, שמתחילתו לא היה סריס, הרי זה בכלל דין חליצה, אף על פי שעתה הוא סריס, ואינו ראוי להוליד, ואינו בכלל הכתוב "לְהָקִים לְאִחֵיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל" (דברים כ"ה ז).

ואמר רבא, שעל כרחק כן הוא, ודי במה שהיתה לו שעת הכושר כדי שיהיה ראוי לחליצה, שאם לא כן, אין לך אשה שכשרה ליבם, שהרי כל אשה שמת בעלה, סמוך לשעת מיתתו יסורי מיתה מתישים כוחו, והרי הוא כסריס, ומאחר שאין כל אשה נחשבת כאשת סריס, על כרחק אין צריך שיהיה ראוי להוליד גם בשעת נפילה, ודי במה שהיה ראוי להוליד קודם לכן, כדי שיהיה בדין חליצה, והוא הדין לייבם.

ורבי אליעזר דוחה ראייה זו, ואומר, שזה שייסורי מיתה מכחישים כוחו, אין להחשיבו כסריס מחמת כן, אלא זו היא תחילת המיתה, אבל אם נסתרס ממש, שוב אין כאן דין חליצה.

דף פ'

סריס חמה

נתבאר, שסריס חמה, הוא זה שלא היתה לו שעת הכושר מעולם. ואמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן, שזה הוא **שלא ראה שעה אחת בכשרות**, שהיה לקוי ממעי אמו.

וביאר אביי, שניתן לברר זאת על ידי קילוח מי רגלים שלו, שכל המטיל מים ואינו עושה כיפה, [= שאין הקילוח הולך למרחוק ככיפה], **בידוע שהוא לקוי ממעי אמו**.

ואמרו, שדבר זה נגרם לו, על ידי שהיתה אמו אופה לחם בתנור בצהריים, שנתחממה הרבה, על ידי חום התנור וחום היום, ומלבד זאת היתה שותה שכרא מרקא, [י"מ שהכוונה לשכר מזוג. וי"מ שהכוונה לשכר חזק].

אמר רב יוסף, זהו ששמעתי לאמי [כלומר מרבי אמי] שאמר כל שממעי אמו לקוי ולא ידעתי ממה הוא לקוי ועכשיו אני יודע. וי"ג שרב יוסף שמע מרבי אמי שהזכיר דין לקוי ממעי אמו ולא ידע לאיזה ענין הזכירו ועכשיו הבין שהזכירו לומר שזהו סריס חמה.

האם יש לחוש שהבריא בינתים

א. בחולי של כל הגוף.

נתבאר שלדעת רבי עקיבא, סריס חמה, מאחר שהוא לקוי ממעי אמו, ולא היתה לו שעת הכושר, אינו בכלל דין חליצה.

ואין לחוש שמא הבריא שעה אחת בימי חייו משעת לידתו ועד עתה, ואם כן היתה לו שעת הכושר, ויהיה בכלל דין חליצה.

והסיבה שאין לחוש כן, כי בדבר שהוא חולי כל הגוף, כסריס, כל שידוע שהיה לקוי בתחילתו ובסופו, אין לחוש שמא הבריא בינתים.

ב. בחולי של אבר אחד.

החורור הוא חולי של בהמה, שיש לה בעין טיפות לבנות, ולדעת המשנה במסכת בכורות, אם היה בבכור חולי זה בקביעות במשך שמונים יום, הרי זה מום קבוע, ששוחטים עליו את הבכור. וכמו כן לדעת רבי מאיר במסכת בכורות, בהמה שענינה נוטפות מים בקביעות במשך שמונים יום, הרי זה מום קבוע, שהבכור נשחט עליו.

ולדעת רבי חנינא בן אנטיגנוס במסכת בכורות, לא די בבדיקה אחת בתחילת שמונים יום, ובדיקה שניה בסוף שמונים יום, כי כשתיבדק רק באופן הזה, לא נוכל לדעת שבאמת היה הדבר בקביעות שמונים יום, כי יתכן שבינתים הלך המום וחזר, ואין המום קבוע, אלא אם כן היה שמונים יום רצופים, ולכן יש לעשות שלוש בדיקות בתוך שמונים יום, פעם אחת בתחילה, ופעם אחת באמצע, ופעם אחת בסוף.

והסיבה שאין לסמוך על בדיקה אחת תחילה ובדיקה שניה בסוף, כי בדבר שהוא חולי של אבר אחד, כל שלא נתברר שהיה החולי גם באמצע, יש לחוש שמא הלך וחזר.

בני כמה יהיו בעלי סימני סריס

ואיילונית בלא שערות ויוחזקו גדולים

כלל בידינו, שאין האיש נעשה גדול, אלא כשיביא שתי שערות של סימני גדלות, אחר היותו בן שלוש עשרה שנה, ואין האשה נעשית גדולה, אלא כשתביא שתי שערות של סימני גדלות, אחר היותה בת שנים עשרה שנה ויום אחד.

וכל שלא הביאו שתי שערות של סימני גדלות, אם אין בהם סימני סריס ואיילונית [שיתבאר בזה"י בהמשך], אנו תולים את חסרון הבאת השערות בקטנותם, ולפיכך עד שיעברו רוב שנותיהם, הרי הם בחזקת קטנים.

ואם הביאו סימני סריס ואיילונית, מאחר שנעשו בני שמונה עשרה או עשרים, כפי שיתבאר, אנו תולים את חסרון השערות בהיותם סריס או איילונית, ולפיכך כשנעשו בני שמונה עשרה או עשרים, הם בחזקת סריס ואיילונית גדולים.

לדעת בית הלל – הן הזכר והן הנקבה, אם יש בהם סימני סריס ואיילונית, כשהם בני עשרים הם נחשבים גדולים, אף על פי שלא הביאו שתי שערות. ולפיכך כשבי"ד מצריכים את היבמה לחלוץ או להתייבם, אם היו ביבמה סימני איילונית, ואין לה שתי שערות, או היו בייבם סימני סריס, ואין לו שתי שערות, יביאו הקרובים ראייה שהם בני עשרים, ובכך יוחזקו לסריס או איילונית, ויהיו פטורים.

ולדעת בית שמאי – הן הזכר והן הנקבה, אם יש בהם סימני סריס ואיילונית, כשהם בני שמונה עשרה הם נחשבים גדולים, אף על פי שלא הביאו שתי שערות. ולפיכך כשבי"ד מצריכים את היבמה לחלוץ או להתייבם, אם היו ביבמה סימני איילונית, ואין לה שתי שערות, או היו בייבם סימני סריס, ואין לו שתי שערות, יביאו הקרובים ראייה שהם בני שמונה עשרה, ובכך יוחזקו לסריס או איילונית, ויהיו פטורים.

ולדעת רבי אליעזר – הזכר שיש בו סימני סריס, רק כשהוא בן עשרים נחשב גדול, אף על פי שלא הביאו שתי שערות. והנקבה שיש בה סימני איילונית, כבר כשהיא בת שמונה עשרה נחשבת גדולה, אף על פי שלא הביאה שתי שערות.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 11
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' תבת

האיילוניות מקטנות יצאה לבגר

הקטנה היא זו שלא הגיעה לשנים עשרה שנה, ולא הביאה סימנים. ומשהביאה סימנים אחר היותה בת שנים עשרה שנה, הרי היא נערה במשך ששה חודשים. ולאחר מכן היא נקראת בוגרת.

והכל מודים בנערה, שאם נאנסה או נתפתתה יש לה קנס מהאונס ומהמפתה. וכמו כן הכל מודים בבוגרת שאם נאנסה או נתפתתה אין לה קנס מהאונס ומהמפתה. ובקטנה נחלקו חכמים ורבי מאיר, לדעת חכמים קטנה יש לה קנס ולדעת רבי מאיר אין לה קנס.

ומבואר במסכת כתובות, שלדעת רבי מאיר, האומר, שלקטנה אין קנס, גם איילוניות אין לה קנס.

והנה לדעת שמואל, דברי רבי מאיר מובנים, שכן לדעת שמואל, האיילוניות אינה נעשית גדולה אלא בהיותה בת שמונה עשרה או בת עשרים, ומאחר שבששה חודשים שאחרי היותה בת שנים עשרה, שהיתה ראויה להיות נערה, עדיין נחשבת היא קטנה, ובהיותה בת שמונה עשרה או עשרים נעשית גדולה, אין לה ימי נערות כלל, ולכן אין זמן שיהיה לה קנס.

אולם לדעת רב, האיילוניות שהביאה סימני איילוניות והגיעה לשמונה עשר או עשרים, נחשבת גדולה למפרע מאז היותה בת שנים עשרה, ואם כן למה לא יהא לה קנס, הלא גדלה באותם ששה חודשים שהיתה ראויה להיות נערה, ואם כן תהא נידונית למפרע כנערה, ואם נאנסה אז יהא לה קנס.

וביאר אביי, שגם לדעת רב, האומר, שהיא נעשית גדולה למפרע מאז היותה בת שנים עשרה, אין אומרים שבתחילת גדלותה היתה נערה ששה חודשים, כי הנערות תלויה בסימנים, וזו לא הביאה סימנים, ואם כן גם לדעת רב אין לה ימי נערות, וכשהיתה בת שנים עשרה, מקטנות יצאה לבגר.

וכשמע רב יוסף את דברי אביי אמר טוב אמרת ויהי רצון שדברים מעולים שכאלו יהיו נאמרים משמי וראיה לדבריך מברייתא בה שנינו, אין הסריס נידון כבן סורר ומורה, לפי שאין בן סורר ומורה נידון אלא בחתימת זקן התחתון, ואין איילוניות נידונית כנערה המאורסה, שמקטנותה יצאה לבגר.

פסק רבי אבהו לענין סריס ואיילוניות

אמר רבי אבהו, מי שלא הביאו שתי שערות, ויש בהם סימני סריס ואיילוניות, אין עושים בהם מעשה להחזיקם סריסים גדולים עד שיהיו בני עשרים [כדעת בית הלל]. אלא כל זמן שלא היו בני עשרים, מצפים להם, אם מביאים שתי שערות קודם שיהיו בני עשרים, מתברר שעד עתה קטנים היו, ומעתה נעשו גדולים. ואם לא הביאו שתי שערות עד שיהיו בני עשרים, הוברר שכבר היו גדולים וסריסים עד עתה [כדעת רב].

בן שמונה שנגמרו סמניו

כלל בדינו, שהנולד לשמונה חודשי הריון, אינו ראוי לחיות, והרי הוא כמת, ולפיכך בשבת דינו כאבן, ואסור לטלטלו, [אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה].

אמנם לדברי רבי, כל זה כשהיה ראוי להיוולד לתשעה חודשים, ולא כלו

¹ סכנת שניהם, הבן והאם, שלא ירבה חלב הדדין, ותיאנס ותמות. [רש"י].

מפני שהאשה ממחרת לבא לפני האיש.

- לדברי רמי בר דיקולי אמר שמואל, דברי רבי אליעזר אלו נאמרו גם כן לענין חליצה וייבום, כדברי בית שמאי ובית הלל, ואם כן מבואר שלדעתו כשהוברר שהוא סריס חמה, אינו בכלל דין חליצה, כדעת רבי עקיבא, אלא שכן היתה דעתו מתחילה, אולם לאחר מכן חזר בו, ואמר, שמאחר שיש לו רפואה, הוא בכלל דין חליצה כפי דבריו במשנה. וכן שנינו בברייתא, רבי אליעזר אומר, סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו, שכן במינן מתרפאין באלכסנדריא של מצרים.

- ולדברי רבי אלעזר, מאז ומעולם אמר רבי אליעזר שסריס חמה בכלל דין חליצה כמבואר במשנה, ומעולם לא אמר כרבי עקיבא ולא שינה דעתו, ואם כן, לדעתו סריס חמה, מאחר שנתברר שהוא גדול, הרי זה חולץ, ולא בא לחלוק עם בית הלל ובית שמאי אלא באיזו שנה אנו מחזיקים אותו לגדול, כשיש לו סימני סריס ואין לו שערות, ונפקא מינה לענין עונשים, שעד שיהיה בן עשרים, הוא נידון כקטן, ופטור מעונשים של תורה, ומעשרים שנה ואילך הוא נידון כגדול, וחייב בעונשים שבתורה.

הוחזקו גדולים בסימנים

נתבאר שמי שלא הביאו שתי שערות, והיו בהם סימני סריס ואיילוניות, משנעשו בני שמונה עשרה או עשרים, הרי הם בחזקת גדולים, ומעתה הם בכלל עונשים, ואם אכלו חלב חייבים [מלקות על המזיד וחטאת על השגגה]. ונחלקו חכמים כיצד דנים אותם למפרע, בכל השנים שבין שנים עשרה ושלוש עשרה, ועד שמונה עשרה ועשרים.

לדעת רב – לא רק משיהיו בני שמונה עשרה או עשרים אותה הם נחשבים גדולים, אלא מאז שהיו בני שנים עשרה ושלוש עשרה הם גדולים [=נעשה סריס למפרע], כי מאחר שהוברר שהם סריס ואיילוניות, נודע שזו הסיבה שלא הביאו שערות עד עתה, ולא משום שעדיין לא גדלו, ואם כן, מאז שהיו בני שנים עשרה ושלוש עשרה כבר היו גדולים. ואפילו אם הביאו שערות אחרי שהיו בני שמונה עשרה או עשרים, אין אומרים מאחר שהביאו שערות, הוברר שרק משעת הבאת שערות נעשו גדולים, אלא דינם כמו שאמרנו, שהם בחזקת גדולים מאז שהיו בני שנים עשרה ושלוש עשרה, שכן סריס ואיילוניות גדולים הם גם בלא הבאת שערות. ולפיכך אם אכלו חלב כל השנים הללו, חייבים על כך.

ולדעת שמואל – כל שאינם מוחזקים גדולים אלא בהבאת סימני סריס ואיילוניות, אינם נחשבים גדולים, אלא משיהיו בני שמונה עשר או עשרים, אבל מאז היותם בני שנים עשרה או שלוש עשרה ועד עתה, קטנים היו ולא גדולים [=קטן היה באותה שעה].

² וסמי הך מקמי תרתי, ושמע מינה מההיא הדר ביה. אי נמי מדקא מיייתי מעשה דאלכסנדריא לדבריו, שמע מינה מההיא דלעיל הדר ביה, וממתניתין ליכא למיפושט הכי, דקתני שיש לו רפואה, משום דמשמע דמסברא קאמר הכי. [רש"י].

³ ולקי על חלב שאכל, דלא חשיב התראת ספק, אף על גב דבשעת התראה היה ספק שמא יביא שערות קודם שמונה עשרה, דחשתא מיהא איגלאי למפרע שהיה גדול בשעת התראה, ולא דמי להכה את זה וחזר והכה את זה, דאף לאחר שהכה את שניהם, לא ידע איזהו אביו. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-ד
כ"א כסלו - ה' טבת

ד. כל שאין מימיו מעלין רתיחות.

ויש אומרים:

ה. כל המטיל מים ואין עושה כיפה [=קילוח ארוך למרחוק].

ויש אומרים:

ו. כל ששכבת זרעו דוחה, [שאינו קשור אלא צלול כמים].

ויש אומרים:

ז. כל שאין מימי רגליו מחמיצים [כלומר שאינם מסריחים כששהים בכלי].

אחרים אומרים:

ח. כל שרוחץ בימות הגשמים, ואין בשרו מעלה הבל [=חמימות כעין עשן].

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

ט. כל שקולו לקוי, ואין ניכר בין איש לאשה.

והנה הכל מודים, שסריס שהביא שתי שערות בזקן, אינו מוחזק כסריס, עד שיהיו בו כל הסימנים הנ"ל. אבל נחלקו חכמים, מה הדין כשלא הביא שתי שערות בזקן.

לדעת רב הונא – גם זה שלא הביא שתי שערות בזקן אינו מוחזק סריס אלא כשהיה בו כל הסימנים הנ"ל.

ולדעת רבי יוחנן – זה שלא הביא שתי שערות בזקן מוחזק סריס אף כשהיה בו אחד מהסימנים הנ"ל.

וכשרבה בר אבובה רצה לתת את בתו לרב נחמן, ביקש מהחכמים שיבדקו את

חודשיו, ודבר זה ניכר בשעריו וצפרניו שלא נגמרו, אבל אם נגמרו שעריו וצפרניו, אנו אומרים ראוי היה זה להיוולד לשבעה חודשים, ונשתהה עד החודש השמיני, וראוי לחיות.

ואמר רבי אבהו אף זה שנגמרו שערותיו וצפרניו, אין אנו מחזיקים אותו כבן קיימא, עד שיהא בן עשרים שנה.

ילדת אחר שנים עשר חודש

מעשה באשה שהלך בעלה למדינת הים, ושהה שם, וילדה אשתו לאחר שנים עשר חודש מאז שהלך, והכשיר רבא תוספאה את הוולד, שאמר, לא מאחר נתעברה, אלא מבעלה נתעברה קודם שהלך, ונגמר הוולד לתשעה חודשים, ושהה במעיה עוד שלושה חודשים.

ואף שנתבאר, שכן דעת רבי, שפעמים הוולד משתהה במעי אמו אחר שנגמר, [ולכן אמר שפעמים הנגמר לשבעה חודשים נולד לשמונה חודשים], אין זו דעה יחידית, כי מצינו שגם רבן שמעון בן גמליאל אמר כן, שלדעת רבן שמעון בן גמליאל, כל אדם ששהה שלושים יום אחר לידתו אינו נפל, ואפילו נולד לשמונה חודשים, והסיבה לכך, כי אנו אומרים נגמרה צורתו בשבעה חודשים, ושהה חודש נוסף.

סימני סריס

איזהו סריס חמה, כל שהוא בן עשרים, ולא הביא שתי שערות, ואפילו הביא לאחר מכאן, הרי הוא כסריס לכל דבריו. ואלו הן סימניו:

א. כל שאין לו זקן.

ב. ושערו לקוי [=רד].

ג. ובשרו מחליק [=חלק כבשר אשה. ודרך בשר איש להיות שעיר].

רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהודה בן יאיר:

¹ ואם תאמר והא לעיל אמרין בן עשרים ולא הביא שערות יבאו ... הא הביא שערות קודם עשרים לא חשיב ודאי סריס, אף על פי שיש בו סימני סריס, ואם כן מאי קאמר עד שיהא בכולן, אפילו כולן אין מועילין, דהא הביא שתי שערות בזקן. ואמר ר"י, דשערות דזקן אין מועילין לדין הבאת שתי שערות, אף על גב דבכל שאר מקומות בגוף מועילים. [] ואם תאמר כיון דהביא שתי שערות בזקן, מאי קאמר עד שיהא בכולן, והלא אחד מן הסימנים הוא שאין לו זקן, והרי יש לו זקן. ואמר ר"י, דאין חשוב בהבאת שתי שערות לבד יש לו זקן, אלא אם כן נתמלא זקנו. [] ואם תאמר הא דאמר בפרק קמא דקדושין זקן האשה והסריס, ופירש בקונטרס סריס חמה, היכי משכחת לה למאן דאמרה עד שיהא בכולן. ואומר ר"י, דהכא מיירי קודם עשרים, אבל מה שהביא אחר עשרים, שכבר הוא סריס ודאי, אין בכך כלום. [תוס'].]

² אף על גב דאמרן לעיל, דבעינן שיהא לקוי ממעי אמו, ויש סימנים שאין יכולין להוודע משנולד מכל מקום כיון שניכר מיד שאין עושה כיפה ושאר סימנים ניכרים כל אחד כשהוא בזמנו, הוכיח הראשון על האחרים שממעי אמו הוא לקוי, אלא שלא היו ראויין להיות ניכרים סמוך ללידתו. [] ואם תאמר הא דאמרין קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין, קטן שמה ימצא סריס, כשמטיל מים ועושה כיפה יחלוץ וייבם לרב הונא דאמר עד שיהא בכולן, ואפילו אם יולדו כל הסימנים לאחר מכאן, אין בכך כלום, כיון שלא היה לקוי ממעי אמו. ואין לומר דבאותו קטן שיש בו סימני סריס שאין עושה כיפה קאמר דלא חולצין ולא מייבמין, דהא בכל דוכתא משמע דטעמא משום דחיישינן למיעוט, וזה היה תימה דאותן שיש בהן סימני סריס בקטנותם רובם מתקנין ולא סריס יננהו, ועוד דלקמן משמע דבכל קטנים איירי רבי מאיר ... ואמר ר"י, דהא דבעינן לעיל שיהו בו סימני סריס משנולד, היינו ליחשב ודאי סריס, אבל ספק סריס הוא אף על פי שאין בו סימני סריס. וכן פירש רשב"ם ... [תוס'].]

³ לא שיצטרך סימן אחד בהדי האי, אלא בהאי לחודיה חשוב סריס. ואין לתמוה על הלשון, דבכי האי גוונא אמרין באלו טרפות עוף הבא בסימן אחד טהור, והני מילי דלא דריס, ועל כרחך הכי פירושו, הני מילי שאותו סימן הוא דלא דריס. [תוס'].]

⁴ אבל אין אומרים היה ראוי להיוולד לשמונה חודשים, שאין עובר נוצר אלא או לשבעה או לתשעה.

⁵ אשמעינן רבי אבהו, דאפילו לרבי, לא מחזקינן ליה בבר קיימא עד שיהא בן עשרים. [רש"י]. על ידי סימנים יש היכירא להוציאנו מתורת נפל בעשרים שנה לרבנן, כדאשכחן לרבי דכי גמרו סימנים חשיב בר קיימא בשלשים יום כשאר ולדות. ומילתיה דרבי אבהו כרבנן. אבל אין לפרש דלרבנן אין יוצא לעולם מתורת נפל, ולרבי בעשרים שנה, ורבי אבהו כרבי, דאם כן כי פריך ארבה תוספאה כמאן כרבי, הוה ליה למיפרך ארבי אבהו דקאי ביה ... ונראה דאפילו נגמרו סימנים, דאסור לטלטלו, דבתוספתא בתר ההיא דבן שמונה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו קתני, איזהו בן שמונה שלא כלו לו חדשיו, והיינו אפילו גמרו, דאין יוצא מתורת נפל בשלשים יום אלא על ידי עשרים, ומילתא דלא שכיח היא, ואסור לטלטלו. [תוס'].]

⁶ התוספות בנדה כתבו, דלא קיימא לן כרבה תוספאה, ואין הולד משתהי יותר מרע"א ימים היינו תשעה חדשים שלמים כל אחד שלושים יום.

⁷ להכי נקט באדם, דאילו בבהמה קתני התם שמונה ימים שהה אין נפל. [רש"י].]

⁸ תימה דהשתא משמע דפלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן בבן שמונה, דחשיב בר קיימא לרבן שמעון בן גמליאל ולא לרבנן. וקשיא לר"י, דלעיל בהחולץ משמע דפליגי איפכא, ובסתם וולדות דלרבן שמעון בן גמליאל היכא דלא שהה חשבינן ליה ספיקא, ולרבנן חשבינן ליה בר קיימא. ואמר ר"י דמשמע ליה לנמרא דפליגי בתרתי, דעל כרחך רבן שמעון בן גמליאל איירי בבן שמונה, דמדתניא בתוספתא בתר פלוגתא דרבי ורבנן דלעיל, ומדקאמר כל ששהה ולא נקט אם שהה, משמע דאתא לרביי סתם וולדות, דאין יוצאין מתורת נפל אלא בשלשים יום ... [תוס'].]

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ** ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ת 11
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' טבת

רב נחמן, אם בשרו מעלה הבל, יתן לו את בתו, שאין בו את כל הסימנים. ולא משום שדעת רבה בר אבואה כדעת רב הונא, שכל שאין בו את כל הסימנים אינו סריס, שכן רב נחמן היו בו מעט שערות בזקן, ואם כן בכגון זה הכל מודים שאינו מוחזק סריס, אלא אם יהיו בו כל הסימנים.

סימני איילונות

איזו היא איילונות, כל שהיא בת עשרים, ולא הביאה שתי שערות, ואפילו הביאה לאחר מכאן, הרי היא כאילונות לכל דבריה. ואלו הן סימניה:

א. כל שאין לה דדים.

ב. ומתקשה בשעת תשמיש [שתשמיש קשה לה]

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

ג. כל שאין לה שיפולי מעים כנשים [כמין כף למעלה מאותו מקום].

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

ד. כל שקולה עבה, ואינה ניכרת בין אשה לאיש.

סריס ואיילונות שאינם בדין חליצה

בדף ע"ט נתבאר, שנחלקו חכמים איזה סריס אינו בדין חליצה, האם סריס אדם או סריס חמה. ולדעת רבי עקיבא, סריס אדם חולץ, וסריס חמה אינו חולץ.

והנה במשנתנו שנו יחד דין סריס שאינו חולץ עם דין איילונות שאינה חולצת, והאיילונות לעולם נעשית כן בידי שמים, ומכאן משמע שגם הסריס שאינו חולץ הוא סריס חמה בידי שמים, כדעת רבי עקיבא.

חליצה ליבם סריס

נתבאר שסריס [חמה] אינו בדין חליצה, ואם כן היבמה אינה זקוקה לו כלל, ולפיכך אם חלצה לו, הרי היא כחולצת לזר, ואין החליצה הזו כלום, ואינה נפסלת בה מהכהונה.

ביאה של יבם סריס

סריס [חמה] שבא על יבמתו, פסלה מהכהונה, שהרי מאחר שאינה זקוקה לו, הרי היא אצלו כשאר אשת אח שלא במקום מצווה, ונמצאת הבעילה בעילת זנות.

דף פ"א

שומרת יבם שזנתה

לדעת רב המנונא, שומרת יבם שזנתה עם אחר, נפסלה ליבמה, כדין אשת איש המזנה עם אחר, שהיא נאסרת לבעלה. ומאחר שביאת יבמה עם אחר נחשבת כבעילת זנות היא נפסלת בכך גם לכהונה.

^א ואם היה סריס אדם, בכל אופן היא נפסלת בביאתו, אפילו לא היתה אשת אחיו, כי סריס אדם אסור לבוא בקהל, וביאתו בה ביאת זנות היא, ובכך היא נעשית זונה.

ומתחילה רצו לומר שממשנתנו משמע שלא כדבריו, שכן שנינו בה, שסריס שבא על יבמתו פסלה, ומשמע דזוקא הוא פסלה כי היא אצלו אשת אח שלא במקום מצווה, ויש כאן ביאת זנות של איסור כרת, אבל באו עליה אחרים, שאינה אשת אח אצלם, לא נעשית זונה בכך.

ודחו זאת ואמרו שמשנתנו הזכירה דין ביאת סריס בלבד, משום דין חליצת סריס הנזכר תחילה, אבל למעשה אפשר שהיא נפסלת לכהונה גם בביאת אחרים.

איילונות שחלצה

נתבאר שאיילונות אינה בדין חליצה, ואם כן אינה זקוקה לייבום כלל, ולפיכך אם חלצה ליבם, הרי היא כחולצת לזר, ואין החליצה הזו כלום, ואינה נפסלת בה מהכהונה.

איילונות שנבעלה לייבם

איילונות שנבעלה לייבם, נפסלה מהכהונה, שהרי מאחר שאינה זקוקה לו, הרי היא אצלו כשאר אשת אח שלא במקום מצווה, ונמצאת הבעילה בעילת זנות.

ומשנתנו זו שלא כדעת רבי יהודה, שכן מבואר בה, שדזוקא משום שנבעלה האיילונות לאחים שלא במקום מצווה, נפסלה לכהונה, ולדעת רבי יהודה, כל איילונות זונה היא, ואסורה לכהונה, אף אם לא נבעלה כלל, כפי שנתבאר בדף ס"א.

אשת כהן סריס באכילת תרומה

כבר נתבאר, שסריס אדם אסור לבוא בקהל, שהוא בכלל איסור, "לא יבא פצוץ דקא וקריות שפכה בקהל ה'" (דברים כ"ג ב). ומהטעם הזה, סריס אדם כהן שנשא אשה, לא זו בלבד שאינו מאכילה בתרומה, אלא שאם היא בת כהן, בביאתו הוא פוסל אותה מהתרומה, אף לאחר שתצא ממנו, וכמו כן בכל אופן היא נפסלת מעתה מלהינשא לכהן, שכן מאחר שהוא אסור לבוא בקהל, ביאתו בה ביאת זנות היא, ומאחר שנעשית זונה, נפסלה מהכהונה.

וסריס חמה, אף על פי שאינו ראוי להוליד, אינו בכלל איסור "לא יבא פצוץ דקא וקריות שפכה בקהל ה'" (דברים כ"ג ב) ואם כן הוא מותר לבוא בקהל. ואמנם היה מקום לומר, שאם הוא כהן, לא יאכיל את אשתו בתרומה, כי בענין האכלת תרומה נאמר, "וייליד ביתו הם יאכלו בלחמו" (ויקרא כ"ב י"א), והיה מקום לדרוש מהכתוב הזה, שרק כהן הראוי להוליד מאכיל. אולם מבואר במשנתנו שאין הדבר כן, וגם כהן זה שאינו ראוי להוליד, מאכיל את אשתו תרומה.

אשת כהן אנדרוגינוס בתרומה ובקדשים

במשנתנו מבואר, שלדעת רבי יוסי ורבי שמעון, אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל, מאכילה בתרומה כדין אשת כהן. ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בדבר.

לדברי ריש לקיש – דעת רבי יוסי ורבי שמעון, שהאנדרוגינוס הוא ספק איש

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-ד
כ"א כסלו – ה' תבת

והוא הדין לעיגול דבילה של תרומה, אף על פי שהתרומה מהתורה, היא בטלה במאה של היתר. ורק דברים, חשובים שלעולם אין לוקחים אותם אלא במנין, אינם בטלים [=את שדרכו להימנות, כפי שיתבאר בעזה"י להלן]. ובהמשך יתבאר בעזה"י, כיצד יש ליישב משנה זו עם דעת ריש לקיש.

השיעורים שבהם האיסור בטל בהיתר

א. איסור הבטל בכל רוב של היתר.

רוב איסורים שנתערבו בהיתר, [כגון חתיכת חלב שנתערבה בחתיכות שומן], האיסור בטל ברוב כל שהוא, אפילו חתיכה אחת של חלב בשתי חתיכות שומן, האיסור בטל ברוב, שנאמר "אֲחֵרֵי רְבִים לְהִטָּה".

ב. איסור הבטל כשיהיה כנגדו פי מאה היתר.

תרומה שנתערבה בחולין, אינה בטילה בהם, אלא כשיהיו כנגדה פי מאה מן החולין, וכמו כן תרומה טמאה שנתערבה בתרומה טהורה, אינה בטלה, אלא כשיהיה בטהורה פי מאה מהטמאה, אבל בפחות משיעור זה אין התרומה בטילה, שכן תרומת מעשר [שדינה כתרומה], היא אחד ממאה [עשירית מעשר ראשון] מכל התבואה, וקרויה "מקדשו מְּנֻנִי", כלומר היא מקדשת ואוסרת את כל התבואה, [אם תחזור ותתערב בה], ומכאן, שכשהתרומה היא אחד ממאה מכל התערבות, היא אוסרת את כל התערבות, ורק כשתהיה אחד מתוך מאה ואחד חלקים, אינה אוסרת.

ג-ד. איסור הבטל כשיהיה כנגדו פי מאתים היתר.

ערלה וכלאי הכרם שנתערבו בחולין, אינם בטלים בהם, אלא כשיהיו כנגדם פי מאתים מן החולין, אבל בפחות מזה אינם בטלים, שכן איסורם חמור מאיסור התרומה, שהתרומה אסורה לישראל באכילה ולא בהנאה, וערלה וכלאים אסורים באכילה ובהנאה, ומתוך שכל את איסורם, כפל את היתרם בתערובת, ולכן אינם בטלים אלא כשיהיו אחד מתוך מאתים ואחד חלקים.^א

ה. איסור שאינו בטל כלל.

יש **דברים שהם חשובים מאד**, ולכן אינם בטלים בתערובת של היתר כלל, אפילו ההיתר מרובה על האיסור הרבה יותר ממאתים.

לדעת חכמים – הם **ששה דברים בלבד**, (א) אגוזי פרך. (ב) ורימוני [מקום ששמו] באדן. (ג) וחביות [יין] סתומות. [שלושת אלו, יתכן שיהיו אסורים באיסור ערלה, וגם יתכן שיהיו אסורים באיסור כלאים]. (ד) חילפי [=קלח] תרדן. (ה) קלחי כרוב. (ו) דלעת יונית. [שלושת אלו יתכן שיהיו אסורים רק באיסור כלאים].^א

הוא רבי יוסי. ועוד מאי איריא דנקט חתיכה, דהוי כל שדרכו לימנות, הוי ליה למינקט מילתא דהוי את שדרכו, כיון דאין מקדש אלא ששה דברים, ומדנקט חתיכה, דוקא שמע מינה דוקא חתיכה, דהויא כל שדרכו, עולה, אבל את שדרכו, אוסר. והכי נמי הוה מצין לשנויי לריש לקיש, דשפיר דייק מההיא דעיגול בעיגולים, דעל כרחך לא אתי כרבנן, מדנקט עיגול, דהויא כל שדרכו, ולא נקט את שדרכו. [תוס'].

^א וחתיכה ועיגול אינם בכלל זה, כי פעמים שהם נמכרים באומד, ולפיכך אף על גב דרגילים לימנות, הואיל ואינן מיוחדים בכך, בטלן. [רש"י].

^ב והסמיכו זאת על הפסוק. כדאמר בפסחים באלו עוברין, "מן המאתים" ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור, מיכן לערלה וכלאי הכרם שבטלים במאתים. [ע"י רש"י].

^ג פירש בקונטרס, שפרך הוא שם מקום ששם גדלים. ור"י אומר על שם שנפרכים, כדאמר בפסיקתא דפרשתא ד"יהודה וישראל רבים" אחר פרשת כי תשא, דריש על "אל גנת אגוז ירדתי", שנמשלו ישראל לאגוז שיש בו שלושה מינים, של פרך שנפרך מעצמו. [תוס'].

^ד קלחי כרובין גדולים עם עלין שלהן, וכרוב של ארץ ישראל היה גדול כאילן, כדאמרין בכתובות. [רש"י במסכת ביצה].

ספק אשה, ולכן מדין תורה אינו מאכיל את אשתו, לא בתרומה ולא בחזה ושוק של שלמים הנאכלים לנשי הכהנים, כי יש לחוש שמא הוא אשה, ואם כן, האשה שקידש אינה אשתו. ולא אמרו חכמים אלו שהאנדרוניוס מאכיל את אשתו אלא בתרומה בזמן הזה, שכל התרומות הן מדברי חכמים, ואפילו תרומת דגן תירוש ויצהר. ודווקא בזמן הזה, אבל בזמן שבית המקדש קיים, שתרומת דגן תירוש ויצהר היא תרומה של תורה, אינה אוכלת לא בתרומה של תורה, ולא בתרומה מדברי חכמים כתרומת שאר פירות, שמא אם תאכל בתרומה דרבנן, תבוא לאכול גם בתרומה של תורה.

ולדברי רבי יוחנן – דעת רבי יוסי ורבי שמעון, שהאנדרוניוס הוא זכר ודאי, ולכן מדין תורה האשה שקידש אשת כהן היא, ולפיכך היא אוכלת הן בתרומה של תורה, והן בחזה ושוק של שלמים, הנאכלים לנשי הכהנים. ולא הסכים עם ריש לקיש, שרבי יוסי ורבי שמעון דברו רק בתרומה בזמן הזה, כי לדעת רבי יוחנן, גם בזמן הזה חיוב תרומה מדברי תורה.

עיגול בעיגולים וחתיכה בחתיכות

נתבאר שלדעת ריש לקיש, תרומה בזמן הזה דרבנן בלבד. וכשרבי יוחנן שאל אותו, האם כן היא דעתו. השיב לו ריש לקיש הן, והביא ראיה לדבריו, מברייתא ששנה בה, שכשנתערב עיגול דבילה של תרומה במאה עיגולים של חולין, התרומה בטילה בחולין, וכמו כן כשנתערב עיגול דבילה של תרומה טמאה במאה עיגולים של תרומה טהורה, הטמאה בטילה בטהורים. ואם תרומה בזמן הזה מהתורה, כיון שהעיגול דבר חשוב הוא, ודרכו להימנות, לא היתה בטלה; כשאר איסורי תורה שדרכם להימנות, שלדעת ריש לקיש אינם בטלים כלל [=כל שדרכו להימנות. כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

ורבי יוחנן השיב לו, שאין זו ראיה כלל, כי גם איסורי תורה שדרכם להימנות, בטלים הם, שכן מבואר בברייתא אחרת, שחתיכה של בשר חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות טהורות בטלה בהן, אף על פי שהאיסור של תורה,

^א דשמעינן לרבי יוסי דאמר, אנדרוניוס ספיקא הוי, דקאמר שלא הכריעו בו חכמים אם הוא זכר אם הוא נקבה. [תוס'].

^ב ואם תאמר והא רבי יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא, כדמוכח ברייתא דסדר עולם, דמייתי לקמן בשמעתין. ויש לומר דקסבר ריש לקיש דרבי יוסי תנא לה, ולא סבר לה ... [תוס'].

^ג בפרק שני דכתובות, גבי מאי גדולה חזקה, דקאמר ואיבעית אימא בתרומה דרבנן אכלי דאורייתא לא אכלי, ההיא שינויא לא הויה כסוגיא דהא, דגזרינן דרבנן אטו דאורייתא. והא דאמר באלו עוברין, גבי שתי מדוכות, הנח לתרומת תבלין דרבנן, ולא גזרינן אטו דאורייתא, אמר ר"י, דשאני התם, דאקראי בעלמא, ולא איתחזק איסורא, דאימור תרומה לתוך תרומה נפלה. אבל עיגול בעיגולים דהא אף על גב דאקראי בעלמא, איתחזק איסורא. [תוס'].

^ד אף על גב דרבי יוחנן גופיה אית ליה לקמן, דלרבנן, תרומה בזמן הזה דרבנן, הכא אליבא דרבי יוסי קיימי, והכי קאמר מי סברת דלרבי יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן. והשתא צריך לומר דהא דמהדר ליה ריש לקיש, אני שונה עיגול בעיגולים עולה, אליבא דרבי יוסי היה שונה. [תוס'].

^ה ואם תאמר, אכתי דלמא אף על גב דהוי דאורייתא, עולה, משום דסבר כרבנן, דאמרי אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד. ואומר ר"י, דאם כן הוי ליה למינקט מידי דאורייתא, כגון ביצת טריפה שנתערבה, ומדנקט עיגול בעיגולים, שמע מינה משום דתרומה דרבנן, אבל במידי דאורייתא אסור כל שדרכו. [תוס'].

^ו אף על גב דתרומת תאנים דרבנן, הואיל ותרומה דאורייתא נוהגת, לא מבטלינן דרבנן, גזרה דרבנן אטו דאורייתא. [רש"י].

^ז היינו מתניתין דמייתי בסמוך, דחתיכה של חטאת ... תימה מנא ליה דאתיא כרבי יוסי, דלמא רבנן היא, דאמרי אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד. ויש לומר דהא דבר פלוגתיה דרבי יהודה

ולדעת רבי עקיבא – יש דבר נוסף, והוא (ז) ככרות של בעל הבית.

ולדעת רבי מאיר – יש עוד דברים נוספים, שכשהם אסורים, אינם בטלים בתערובת של היתר כלל, ואחד מהם הוא חבילי תלתן [מין קטנית למתק הקדרה]. ולכן לדעת רבי מאיר, מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם, שדינם לשריפה, אפילו נתערבו בהרבה מאד של היתר¹, כולם ישרפו². ונחלקו אמוראים, מה נכלל בדברים שמוסיף רבי מאיר.

- לדברי רבי יוחנן, את שדרכו להימנות, כלומר דברים שמתוך חשיבותם לעולם מוכרים אותם בדקדוק, כפי מניינם, ואין המוכר מוסיף לקונה אחד יתר על המניין. אבל דברים שאין מקפידים עליהם תמיד למוכרם במנין, אף

¹ בירושלמי מדקדק, אמאי לא תני נמי הראוי לתרומה תרומה, דכיון דחשיבי, לא בטלי באחד ומאה. ומשני משום דכולהו שייכי בתרומה, ולא מצי למיתני הראוי לתרומה תרומה. ועוד מצי לשנויי, דהאי תנא תרתי אית ליה, דבר שבמנין ואיסור הנאה ... [תוס'].

² אבל של נחתום שהם קטנות אפילו רבי מאיר מודה דלא מקדש, דהא תנן במסכת ערלה, דתעלה באחד ומאתים. והא דמשמע לקמן, דחתיכה של לחם הפנים לא בטלה בשל חולין, שאני לחם הפנים דחמיר טפי, וראוי להתכבד בו. ואפה בו את הפת דפרק כל הצלמים, דקתני נתערבה באחרות כולן אסורות, צריך לאוקמא בככרות של בעל הבית. [תוס'].

³ פילוג'ר בלעז. [רש"י]. וכתוב בלעזי רש"י, שהוא גרגרנית יונית, כלומר חילבה.

⁴ גרסת הגמרא לפנינו "נתערבו באחרות ואחרות באחרות" ואמר רבינו תם דלא גרסינן "ואחרות באחרות" מדפריך בהתערבות לשמואל דאסר ספק ספיקא ... ולא משכח דקאי כשמואל אלא ... ואי הוה גרס הכא ... ובכל דוכתי דכי הך משנה "ואחרות באחרות" הוה ליה לאתויי לשמואל שייעתיא מכל הנך משניות. וי"מ דאפילו גרס בכל הנך משניות "ואחרות באחרות", לא היה יכול להביא ראיה מהם לשמואל דאסר ספק ספיקא, דלמא הכי קאמר, וכל האחרות שנתערבו באחרות, דליכא אלא חד ספיקא ... [תוס'].

⁵ וליכא למימר דלנידיניהו, דגורנין שמא יבואו עשרה בני אדם בבת אחת ... [ו] ואם תאמר ומאי שנא דלא פליג רבי אליעזר ... כדקאמר לענין עבודת כוכבים ... דיוליד הנאה לים המלח. ומיהו רבינו שמואל פירש שם, דהוא הדין בכל איסורין. ונראה, דדוקא גבי עבודת כוכבים אית ליה הכי, משום דתופסת את דמיה, וכשמוליד הנאה נראה כאילו הוליד האיסור. ועוד יש לפרש דדוקא בתנור שהסיקו בעצי עבודת כוכבים ואפה בו את הפת ונטל ממנה כרכר וארג בו את הבגד אמרינן ויליד הנאה לים המלח כשנתערב, לפי שאין ממשות האיסור בעין ... [ו] ואם תאמר ומה טעם לא אמרינן ... ימכרו כולן לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבו כדאמר רבן שמעון בן גמליאל ... גבי יין נסך. בירושלמי פריך לה, ומשני, דחיישינן בכלהו אם ימכרו לעובד כוכבים שמא יחזור וימכור לישראל ... [תוס'].

¹ **בירושלמי משמע, דלא הוי אלא עשרה דברים את שדרכו.** ונראה דחיינו אותן ששה דברים דקאמרי רבנן, וחבילי תלתן, הרי שבעה, ובגד שצבעו בקליפי ערלה ונתערבה באחרים, וצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד, ותרי מילי חשיבי, הרי ט', ואורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד. ואית דחשיב ככרות של בעל הבית בעשירית. **וקשה לר"י,** דהא איכא טובא, טבעות וכוסות של עבודת כוכבים דהתערבות, וכל הנהו דתנן בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה, יין נסך, ועורות לבובין ... וקאמר התם דהאי תנא תרתי אית ליה, דבר שבמנין ואיסורי הנאה, וכל הנהו הוו את שדרכו, דאי לאו הכי תקשה ההיא משנה לרבי יוחנן. ודוחק לומר דתנא דליטרא קציעות היא ... ועוד נראה דעדיפי מאת שדרכו ... **ואמר רבינו יצחק, דבירושלמי לא חשיב אלא אותן ששניים שם במסכת ערלה, אבל אכתי איכא טובא.** ואי"ת יין נסך דחשיב התם במסכת עבודה זרה על כרחך בחביות שתומות איירי ... ואם כן אמאי חשיב לה הא תנא ליה במסכת ערלה. ואמר רבינו יצחק, דאיצטרך לאשמעינן דמחמירין ביין נסך ואף על גב דלא כתיב איסוריה בדאורייתא אלא מדברי קבלה. או שמא אשמעינן דדוקא ביין נסך מחמירין ולא בסתם יין. ואם בסתם יין הוי דינא הכי, כל שכן דאיצטרך לאשמעינן משום סתם יין. אי"ת אשמעינן דלא שרי על ידי פדיון ... ואם תאמר והא קתני שור הנסקל ובפרק התערבות משמע, דשור הנסקל וחטאות המתות לא חשיבי אפילו חבילי תלתן. ואמר ר"י דדוקא מחטאות מתות הן כבשות קטנות פריך בהתערבות, דלא חשיב שבמנין, לפי שרגילים למכור כל העדר יחד, ואפילו יחשב כשהוא שחוט כחתיכה הראויה להתכבד בה, כשהוא חי גריע טפי, אבל שור הנסקל שהוא גדול, חשיב הוא אפילו אליבא דרבנן. ובירושלמי מוקי ההיא דפרק בתרא דמסכת עבודה זרה בשור הנסקל שחוט, דראוי להתכבד בו. ומיהו אמר ר"י, דלפי השי"ס שלנו משמע שמעמידה בחי ... [תוס'].

שברוב פעמים הם נמכרים במנין, אינם חשובים כל כך, ובטלים ברוב. [ולכן חתיכות של בשר, וכן עיגולי דבילה, מאחר שאין מקפידים עליהם תמיד למוכרם במנין, אינם חשובים כל כך, וכשנתערבה חתיכה של בשר חטאת בחתיכות של היתר, וכן כשנתערב עיגול דבילה של תרומה במאה עיגולי היתר, האיסור בטל בהיתר].

- ולדברי ריש לקיש, כל שדרכו להימנות, כלומר דברים שמתוך חשיבותם בדרך כלל מקפידים למוכרם בדקדוק כפי מניינם, אף שפעמים אין מקפידים בכך, מכל מקום מאחר שבדרך כלל מקפידים בכך, חשובים הם, ואינם בטלים ברוב. [ולכן עיגולי דבילה, מאחר שבדרך כלל מוכרים אותם במנין, חשובים הם, וכשנתערב עיגול דבילה של תרומה במאה עיגולי היתר, האיסור אינו בטל בהיתר].

חתיכת חטאת טמאה שנתערבה בחתיכות טהורות

או פרוסת לחם הפנים טמאה שנתערבה בטהורות

נחלקו חכמים בברייתא, מה הדין, כשנתערבה חתיכה טמאה של בשר חטאת במאה חתיכות טהורות של בשר חטאת, או כשנתערבה פרוסה טמאה של לחם הפנים במאה פרוסות טהורות של לחם הפנים.

לדעת תנא קמא – החתיכה הטמאה, וכן הפרוסה הטמאה, בטלות במאה הטהורות.

ולדעת רבי יהודה – החתיכה הטמאה, וכן הפרוסה הטמאה, אינן בטלות במאה הטהורות. שכן דעת רבי יהודה בכל מקום, שלא נאמר דין ביטול, אלא כשהמועט מין אחד, והמרובה מין אחר, שאז המין המועט בטל במין הרוב, אבל כשהכל מין אחד, כגון הכל חתיכות בשר, או הכל פרוסות לחם, אין המועט בטל ברוב כלל [=מין במינו לא בטל¹].

לדברי רבי יוחנן, מחלוקת זו אמורה בחתיכות שנתערבו כשהם בעין, כלומר כשהן קיימות, ואף על פי כן אמרו חכמים, שהחתיכה הטמאה בטלה, ומכאן **ראיה לדבריו, שרק דברים שלעולם נמכרים במנין, אינם בטלים [=את שדרכו להימנות],** אבל דברים שפעמים נמכרים שלא במנין, אף על פי שהרבה פעמים נמכרים במנין, כגון חתיכות בשר, יש בהם ביטול.

ולדברי ריש לקיש, אם היו החתיכות בעין, כלומר קיימות, גם חכמים היו מודים שהחתיכה הטמאה אינה בטילה, כי כל שנמכר במנין, אף על פי שפעמים אינו נמכר במנין [=כל שדרכו להימנות], אין לו ביטול. ולפי דעת ריש

¹ ואם תאמר לריש לקיש, כיון דתרומה בזמן הזה דרבנן, אלמא בטלה קדושת הארץ, אם כן כלאי הכרם נמי דרבנן, ואמאי תני כל שדרכו, הא בדרבנן אין אוסר כל שדרכו. ואין לומר דלרבי מאיר תרומה בזמן הזה דאורייתא, דהא שמעינן ליה לרבי מאיר דעיגול בעיגולים עולה בריש מסכת ביצה ... (א) ויש לומר דכלאי הכרם חדא דרבנן, דבזמן בית המקדש הוי דאורייתא, אבל עיגול תרתי דרבנן, חדא דבטלה קדושת הארץ, ועוד דאפילו בזמן בית המקדש תרומת תאנים דרבנן. (ב) אי נמי חבילי תלתן הוי את שדרכו, והכי פירושו, שהיה רבי מאיר אומר, כל שדרכו בדאורייתא מקדש, ולכך דין הוא דאת שדרכו יקדש אפילו בדרבנן, כגון חבילי תלתן. [תוס'].

² דוקא דבר לח ומתערב אית ליה לרבי יהודה דלא בטיל, דומיא דדם הפר ודם השעיר דיליף מינה ... אבל דבר יבש לא ... וסברא הוא, דדבר המתערב מתפשט טעם האיסור בכל ההיתר, ולא בטיל, אבל דבר יבש, האיסור מונח במקומו, אלא שאין ניכר היכן הוא ... [תוס'].

³ כן פירש בקונטרס, משום דקסבר מין במינו לא בטיל. ואין נראה, דדוקא דבר המתערב אית ליה לרבי יהודה דמין במינו לא בטיל, כמו שאפרש בסמוך. אלא השתא [לפי רבי יוחנן המעמיד בחתיכות קיימות], טעמא דרבי יהודה, דקסבר כל שדרכו למנות לא בטיל, דרבי יהודה לטעמיה דאמר בליטרא קציעות דלא בטלה ... וכי מוקי לה [לפי ריש לקיש] בנימוחה, הוא דקאמר דטעמא דרבי יהודה משום דמין במינו לא בטיל. [תוס'].

ולדעת ריש לקיש, כשם שהדין הראשון מדבר בחתיכות שנימוחו, כך גם דין זה, מדבר בחתיכות שנימוחו, ואף על פי כן אמרו חכמים שאינן בטלות. ונאמרו מספר טעמים, מדוע בדין הראשון אמרו חכמים שהחתיכה בטילה, ובדין האחרון אמרו שאינה בטילה.

דף פ"ב

א. כאן דרובנו כאן בדאורייתא – לדברי רב שישא בריה דרב אידי, לדעת ריש לקיש, החילוק בין הדין הראשון לדין השני הוא, שבדין הראשון, המדבר בחתיכה שנטמאה, מדובר בחתיכה שנטמאה בטומאה מדברי חכמים, כגון בכלי שנטמא במשקים טמאים, [שאינם מטמאים את הכלי אלא מדברי חכמים], ומאחר שטומאת החתיכה מדרבנן, והחתיכה עצמה אינה חשובה, שהרי נימוחה, היא בטלה בחתיכות הטהורות, אבל בדין השני, המדבר בחתיכה של חטאת שנתערבה בחתיכות חולין, חתיכה של חטאת אסורה לישראל מהתורה, ולכן אף על פי שנימוחה, אינה בטלה.

והנה לפי זה, יש אופן נוסף שבו חכמים מודים לרבי יהודה שהחתיכה אינה בטילה, והוא, כשהיתה חתיכת חטאת טמאה שנטמאה בשרץ, שטומאתה מהתורה, ולכן אינה בטילה אף על פי שנימוחה. והסיבה שאמרו את האופן הנ"ל, שנתערבה חתיכה טהורה בחולין, כי רצו ללמד, שאף על פי שכל החתיכות טהורות, ושייד בהם ביטול יותר, אינן בטלות.

ב. כאן לאו כאן כרת – לדברי רבה, לדעת ריש לקיש, החילוק בין הדין הראשון לדין השני הוא, שבדין הראשון, המדבר בחתיכה שנטמאה, אם על ידי ביטול האיסור יבוא כהן לאכול את החתיכה הטמאה בחזקת שהיא טהורה, אין כאן איסור חמור, שהאוכל קדשים טמאים אינו עובר אלא באיסור לא תעשה בלבד "וְהַפֶּשֶׁר אֲשֶׁר יַעַבְדְּ בְּכָל טִמְאָה לֹא יִקְרָא זֶה יִיט", ומאחר שהוא איסור קל הוא בטל. אבל בדין השני, המדבר בחתיכה של חטאת שנתערבה בחתיכות חולין, אם על ידי הביטול יבוא ישראל לאכול את החתיכה הזו בחזקת שהיא חולין, עלול לבוא לידי איסור חמור של כרת, שכן פעמים שהישראל טמא, וטמא האוכל קדשים חייב כרת, שנאמר, "וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשֶׂר מִזֶּבֶחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטִמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיקָה" (ויקרא ז' כ'), ומאחר שהוא איסור חמור, אינו בטל.

והקשו על הדברים הללו, כי רבה עצמו אמר [בדף קי"ט] שכל שיש בדבר איסור תורה,

^א הא כיון דאמר מידי דאורייתא לא בטיל, וברישא משום דנימוח לא חשיב תו איסור דילה, ובטלה, סיפא אמאי לא תעלה, הא ליתא לאיסורא בעיניה. [רש"י].
^ב אף על גב דאיכא למיגור משום טומאה דאורייתא, מודה ריש לקיש דבטיל, הואיל ואין דרכו לימנות. [רש"י].

^ג ומידי דאורייתא, מין במינו להאי תנא סבירא ליה דלא בטיל, אפילו שאין דרכו לימנות. [רש"י].
וקסבר רב שישא בריה דרב אידי, דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטל, אלא דרבנן, אבל בדאורייתא מודו דלא בטלה. אבל לא נימוחה, כיון דכל שדרכו לימנות מקדש, אף בטומאה דרבנן לא בטל, כמו תרומה בזמן הזה, דאי היא דאורייתא לא הוה עיגול בעיגולים עולה, אף על גב דתרומת פירות דרבנן. [תוס'].

^ד ובלשון אחר פירש בקונטרס, דאיתי לפרושי בשלא נימוחה, ועיגול היינו טעמא דריש לקיש, דמדאורייתא לא בטיל, כיון דתרומה לזר במיתה ככרת דמיא. וחבילי תלתן של כלאי הכרם, אף על גב דאיסור לאו הוא, מכל מקום לא בטל, משום דהוי את שדרכו, ודוקא בכל שדרכו הוא דמפליג רבה בין איסור לאו לאיסור כרת ... ומיהו לא יתכן כלל לפרש כן, דהא חתיכה של חטאת טהורה בחולין עדיפא אפילו מאת שדרכו, כדפרישית לעיל, מטעם דראויה להתכבד, ומשמע דוקא משום דהוי איסור כרת לא בטל, אבל איסור לאו בטל. [ע"י תוס'].

לקיש, העמיד רבי חייא בריה דרב הונא את מחלוקת חכמים ורבי יהודה בחתיכות שנימוחו ואינן בעין, שחתיכות כאלו אין נמכרות במנין כלל, ולכן לדעת חכמים יש להן ביטול.

והנה בסוף הברייתא הזו מבואר, שיש אופן שחכמים מודים לרבי יהודה, שהחתיכות אינן בטלות ברוב, והוא, כשנתערבו חתיכות קדשים טהורות בחתיכות חולין, [כפי שיתבאר בעז"ה בסמוך]. ואף שלדעת ריש לקיש, היו יכולים לומר אופן אחר שחכמים מודים בו, והוא, כשהחתיכות בעין ולא נימוחו. מכל מקום העדיפו להביא את האופן הנ"ל, שנתערבו טהורות בטהורות, ללמד, שאף על פי שכולן טהורות, ושייד בהם ביטול יותר, אף על פי כן אינן בטלות. ועוד שבתהורות יש חידוש נוסף, שאף על פי שהחתיכות נימוחו, אינן בטלות.

חתיכת חטאת טהורה שנתערבה בחתיכות חולין

או פרוסת לחם הפנים טהורה שנתערבה בחולין

חתיכה של חטאת טהורה, שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות, וכן פרוסה של לחם הפנים טהורה, שנתערבה במאה פרוסות של חולין טהורות, לדברי הכל, חתיכת החטאת, וכן פרוסת לחם הפנים, אינן בטלות בחולין.

לדעת רבי יוחנן, כשם שהדין הראשון מדבר בחתיכות שהן בעין, כך גם דין זה, מדבר בחתיכות כשהן בעין.

ולדעתו, הסיבה לכך שאינן בטלות, כי אין בכך הפסד גמור, שהרי כהן מותר בכל החתיכות, ואם כן, יכולים למכור את הכל לכהן, ואין התערבות נפסדת לגמרי, ואף שיש בכך הפסד מועט, שעתה תהא כל התערבות אסורה לישראל, ומותרת רק לכהן, מכל מקום, מאחר שדברים אלו חשובים קצת, שכן רגילים למוכרם במנין, בשביל הפסד מועט, אין לבטל איסור של תורה.

אבל חתיכות שנימוחו, מאחר שאין להם חשיבות, שאין רגילים למוכרן במנין כלל, דעת חכמים שהן בטלות.

^א דאשכחן במסכת תרומות, דתרומה טהורה בחולין טהורין הכל מודין שעולין, ובתרומה טמאה בטהורה חלוקים בית שמאי ובית הלל. [רש"י].

^ב ותוס' פירשו, שהסיבה שהעדיפו לומר ביטול טהורה בטהורות, לומר דאף על פי שאין איסורה אלא לזרים, אפילו הכי חמירא ולא בטלה, וכל שכן טמאה, דאיסורה אף לכהנים. ובקונטרס פירש טעם אחר. [תוס'].

^ג לרבי יוחנן דמוקי לה בשלימה, סיפא כיון דהפסד מועט הוא, לא מבטלינן חתיכה שלימה, הואיל ודרכו לימנות, ואף על גב דלרבי יוחנן עיגול דתרומה בטל בחולין ... בחתיכה מודה דיהיבין כולהו לכהן, הואיל והיא גופה דאורייתא, לא חיישינן להפסד מועט. [רש"י]. נראה לפרש דטעמא דסיפא, שנתערבה בשל חולין, משום דלאחר שנתבטלה ראויה להתכבד בה, לפיכך לדברי הכל לא בטלה, אבל רישא, שנתערבה בחתיכות טהורות של חטאות, דכי נמי תעלה, אין ראויה להתכבד בה, דלא שייך כיבוד בפני כהנים במקדש, ולהכי לתנא קמא תעלה, דהוי כל שדרכו. [] והא דפליגי בתוספתא במסכת תרומות, בחתיכה של חטאת בין טהורה בין טמאה שנתערבה בחולין, דרבנן אמרי תעלה ורבי יהודה אומר לא תעלה, צריך לאוקומה בנימוחה, ורבי יהודה לטעמיה דאמר מין במינו לא בטל. וקצת קשה לפי זה, אמאי לא נקט טמאה בשל חולין דברי הכל לא תעלה, דאין לומר דטהורות בטהורות עדיפא ליה, דמשמע דלא צריך האי טעמא אלא לריש לקיש. ונראה דלרבי יוחנן הוי חידוש טפי לאשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה דמקדש מבטמאה דהוי דבר שבמנין ואיסור הנאה, דאין חידוש כל כך ... [תוס'].

^ד ואף על גב דעיגול בטל בחולין, ולא מוזבנין ליה לכהן, התם הוא דעיגול גופיה תרומה דרבנן היא. ורישא תעלה, דאין להם תקנה אלא שריפה, ואיכא הפסד קדשים. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 11
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' טבת

מקילים בה כל כך, לומר שבלא ביטול, וודאי נפלה התרומה לתוך התרומה והחולין לתוך החולין, ועל כרחך המיקל לומר כן, דעתו שתרומה בזמן הזה דרבנן.

תרומה בזמן הזה

בדף פ"א נתבאר, שלדעת רבי יוחנן תרומה בזמן הזה דאורייתא, ולכן אם התירו רבי יוסי ורבי שמעון לאשת כהן אנדרוגינוס לאכול בתרומה, בוודאי דעתם שהאנדרוגינוס הוא זכר וודאי, ואשתו וודאי, שאם לא כן, לא היה מאכיל את אשתו בתרומה דאורייתא.

ולעיל נתבאר, שלדעת רבי יוחנן תרומה בזמן הזה דרבנן, ולכן כשנפלו שני סאים, של תרומה ושל חולין, לשתי קופות, של תרומה ושל חולין, החולין מותרים כבתחילה, כי אנו אומרים שחולין נפלו לתוך חולין.

ויישבו זאת ואמרו, שבדין זה נחלקו חכמים ורבי יוסי.

דעת חכמים ששנו את הברייתא בענין סאים שנפלו לקופות, שתרומה בזמן הזה דרבנן, ולכן כשרבי יוחנן ביאר דבריהם, ביאר זאת כפי דעתם, ואמר שלדעתם אנו אומרים שקופת החולין מותרת, אף על פי שאין בה כדי לבטל את התרומה.

ודעת רבי יוסי, שתרומה בזמן הזה דאורייתא, כמבואר בסדר עולם [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ולדעת רבי יוחנן, סדר עולם היא ברייתא ששנה רבי יוסי, ולפיכך אמר רבי יוחנן, שמאחר שלדעת רבי יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא, אם אמר רבי יוסי שהאנדרוגינוס מאכיל את אשתו בתרומה, הרי הוא מאכילה גם בתרומה דאורייתא.

ומלשון הגמרא משמע, שדעת רבי יוחנן עצמו כדעת רבי יוסי.

ירושא שלישית

נאמר, "והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה וחיטבך והרפך מאבתיד" (דברים ל"ה). ומתוך כך שנאמר בכתוב הזה שתי פעמים לשון ירושה "ירשו ... וירשתה", דרשו בסדר עולם, ששתי ירושות יש ולא יותר [=ירושא ראשונה ושניה יש להם ושלשית אין להם].

שכשנכנסו לארץ בימי יהושע, ירשו את הארץ, שכן קודם לכן לא היתה שלהם, ועכשיו נעשית שלהם.

וכמו כן כשעלו פעם שניה בימי עזרא ירשו את הארץ, שכשגלו לבבל, בטלה קדושת הארץ, ואם כן קודם שעלו בשניה לא היתה שלהם, ועכשיו נעשית שלהם פעם שניה.

אבל כשיחזרו מגלות אחרונה, לא יירשו את הארץ, כי בגלות שניה שהגלם

¹ תימה למאי דסלקא דעתך השתא דתרומה בזמן הזה דאורייתא, אפילו הוה מוקי לה רבי יוחנן כשרבו, תקשי ליה, היכי סמכינן אשאי אומר, כיון דאית ליה לרבי יוחנן בריש אלו עוברין, כוית בכדי אכילת פרס דאורייתא, דהכי פריך לה התם, ומתוך קושיא זו משני התם הכא במאי עסקינן בתרומה בזמן הזה דרבנן. ויש לומר דהוי מצי למימר וליטעמיך, והתם נמי הוה מצי למימר וליטעמיך אפילו כוית בכדי אכילת פרס דרבנן, תקשי אמאי אמרין שאני אומר, כיון דרבי יוחנן מוקי לה הכא בלא רבייה. וכן דרך הש"ס בכמה מקומות. [תוס'].

² ועי' בתוס' המובא בהערה הבאה, בתירוץ ראשון לשאלה אחרונה, שכתבו שלא סבר כרבי יוסי.

לא הבחינו בו חכמים אם יש בו עונש כרת או לא, וכל שחשו לאיסור שיש בו כרת, חשו גם לאיסור שאין בו כרת.

ג. כאן אין מתירים כאן יש מתירים – לדברי רב אשי, לדעת ריש לקיש, החילוק בין הדין הראשון לדין השני הוא, שבדין הראשון, המדבר בחתיכה שנטמא, זהו איסור שאין לו מתירים שכן אי אפשר לטהר מאכל שנטמא ולכן הקלו בו להיות בטל בהיתר. אבל בדין השני, המדבר בחתיכה של חטאת שנתערבה בחתיכות חולין, זהו איסור שיש לו היתר, שהרי הכהן מותר לאוכלה, ולכן אינו בטל בהיתר, כי כלל בדינו, כל דבר שיש לו מתירין, אפילו באלף לא בטיל.

ודחו דברים אלו, ואמרו שהם בדוּתא, כי דבר שיש לו מתירים, הוא דבר שעתיד להיות מותר למי שעכשיו הוא אסור לו. וחתיכת חטאת, לכהן מותרת כבר עכשיו, ולישראל אסורה לעולם, ואם כן אין זה דבר שיש לו מתירים.

סאה תרומה וסאה חולין

שנפלו לקופת תרומה וקופת חולין

שנינו בברייתא, שתי קופות [=כלים גדולים] של תבואה, באחת חולין, ובאחת תרומה, ולפניהם שני סאים של תבואה, אחד של חולין ואחד של תרומה, ונפלו שני הסאים בשתי הקופות, סאה אחת לכל קופה, ואין ידוע איזו סאה נפלה לקופה זו, ואיזו סאה נפלה לקופה זו, **קופה של חולין נידונית כמי שיש בה רק חולין, ומה שבתוכה מותר לזרים כבתחילה, כי אנו אומרים, חולין לתוך חולין נפלו, ותרומה לתוך תרומה נפלה.**

לדעת ריש לקיש – לא נאמר דין זה אלא כשיש בקופה מאה פעמים כנגד הסאה שנפלה לתוכה, כי באופן הזה, אף אם נפלה סאה של תרומה לתוך החולין, בטלה בהם. אבל אם אין בקופה די חולין כדי לבטל את התרומה, מאחר שיש ספק שמא נפלה לשם סאה של תרומה, הכל מדומע [=תערובת תרומה]. ואף על פי שלדעתו תרומה בזמן הזה דרבנן החמירו בה שלא לבטלה בפחות ממאה כמו בתרומה של תורה.

ולדעת רבי יוחנן – הדין הזה אמור גם כשאין בקופה מאה פעמים כנגד הסאה שנפלה לתוכה, כי מאחר ששתי הקופות אחת תרומה ואחת חולין ושני הסאים אחד תרומה ואחד חולין אנו אומרים תרומה נפלה לתוך תרומה וחולין לתוך חולין. והנה אם תרומה בזמן הזה דאורייתא, ודאי לא היו

¹ למאי דקטעי רב אשי, קשה עיגול בעיגולים אמאי עולה, דאפילו דרבנן שמעינן ליה לרב אשי דדבר שיש לו מתירין לא בטל. ויש להעמיד ההיא דעיגול בעיגולין בתרומה טמאה, דאין לה מתירין. ומיהו קשה למאי דסלקא דעתך השתא, אמאי תרומה טהורה עולה בק"א. [תוס'].

² הקשה הר"ר שמואל מאכוב, אדמקשה מברייתא, לותיב ממתניתין דתרומות, דתנן שתי קופות, אחת של חולין ואחת של תרומה, שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזה מהן נפלה, הריני אומר לתוך תרומה נפלה, והוה להו לרבי יוחנן וריש לקיש לאיפלוגי עלה. והשיב ר"י, דמשום רבותא דרבי יוחנן מייית ברייתא, דאפילו בשתי קופות ושתי סאין, דליכא למימר כולי האי אוקי חולין אחזקייהו, דמה שנפל בקופה של חולין ספק הוא, ואין לו חזקת היתר, שרי בה רבי יוחנן בלא רבייה. ואפשר דבשעה אחת [י"ג בסאה אחת] אפילו ריש לקיש שרי בלא רבייה, דסמכינן אחזקת חולין שבקופה, ומוקי לה אחזקתייהו, ולהכי לא פליגי אמתניתין אלא אברייתא. [תוס'].

³ כן פירש רש"י במסכת פסחים. אמנם לשון הגמרא הוא "שרבו חולין על התרומה" ומשמע רוב רגיל, וכאן לא פירש רש"י כלום. ויל"ע בדבר.

טיטוס, לא בטלה קדושת הארץ, וירושה שניה במקומה עומדת.

ומכאן למדנו, שלדעת סדר עולם, תרומה בזמן הזה דאורייתא, שהרי לא בטלה קדושה שניה שקדשה בימי עזרא.

ואמר רבי יוחנן, שהתנא ששנה סדר עולם הוא רבי יוסי, ומכאן שלדעת רבי יוסי, תרומה בזמן הזה דאורייתא.

מקווה שנתנו בו מי פירות או מים שאובים

שיעור מקווה לטהר אדם הוא שיהיו בו ארבעים סאה מי מקווה.

היה המקווה חסר משיעור ארבעים סאה מים, ונתנו בו שלושה לוגין מים שאובים, המקווה הזה נפסל, ומעתה אף אם יתנו בו מים כשרים הרבה, לא יוכשר.

היה המקווה חסר משיעור ארבעים סאה מים, ונתנו בו מי פירות ושאר משקים להשלמת השיעור, לא העלו אותו, ועדיין לא הוכשר, אבל גם לא פסלו אותו, וכשינתנו בו מים כשרים להשלמת השיעור, הוא יוכשר.

היו במקווה ארבעים סאה מים כשרים, מעתה אף אם יתנו בו משקים ומי פירות, ואפילו מים שאובים, כולם בטלים בו, והרי הם כמים שבו, וטובלים בהם.

נתן סאה ונטל סאה

מקווה שהיו בו ארבעים סאה מים כשרים, ונתנו בו סאה אחת מי פירות, מיד בטלו בו כפי שנתבאר, ומעתה אם יחזרו ויוציאו מהמים סאה אחת, אף שעל ידי זה אין כאן ארבעים סאה מים, אלא על ידי השלמת מי הפירות, [שהרי בסאה שהוציא היו מים מארבעים סאה הראשונים], המקווה כשר, כי מאחר שכבר בטלו בו מי פירות שנתן, הם נידונים כמים, ואם כן גם עתה יש במקווה ארבעים סאה מים כשרים.

ואמר רב יהודה בר שילא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, שכל זה עד רובו של מקווה, אבל אם יעשו כן כמה פעמים לתת במקווה סאה מי פירות, וליטול ממנו סאה, יותר מרובו, המקווה נפסל.

לתירוץ ראשון, דעת רבי יוחנן, שכן הדין אף אם עשה כן עשרים פעמים, והוציא מהמים עשרים סאה ונתן עשרים סאה מי פירות, כי לא צריך שיהיו במקווה רוב מים, ודי בכך שלא יהיה רוב מי פירות.

וכן מצינו גם לענין סאים של תרומה וחולין שנפלו לתוך קופות של תרומה וחולין, שהכשיר את הקופה של החולין, גם כשלא היה בה רוב לבטל סאה של תרומה, שבאיסור דרבנן אין צריך רוב כדי לבטלו.

ולתירוץ שני, דעת רבי יוחנן, שכן הדין רק כשעשה כן תשע עשרה פעמים, שלא הכניס למקווה אלא תשעה עשר סאים מי פירות, ועדיין רוב המקווה מים, אבל כשנתן עשרים סאה מי פירות, מאחר שאין רוב מים, אין אומרים שמי פירות בטלים למים, והמקווה פסול, שגם באיסור דרבנן צריך רוב כדי לבטלו.

ומה שמצינו לענין סאים של תרומה וחולין שנפלו לתוך קופות של תרומה וחולין, שהכשיר את הקופה של החולין גם כשלא היה בה רוב לבטל סאה של תרומה, דווקא שם הכשיר, מחמת הסברא, שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו.

נישואין של אנדרוניוס

בדף פ"א נתבאר, שנחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן באנדרוניוס לדעת רבי יוסי ורבי שמעון, האם הוא ספק זכר ספק נקיבה, או זכר ונדאי.

והנה במשנתנו שנינו, "אנדרוניוס נושא אבל לא נישא".

ולדעת רבי יוחנן, כך הוא ביאור המשנה, "אנדרוניוס נושא" אשה לכתחילה,

הללו אין משלימין את המקוה. [רש"י].

³ משמע דברבו לא אמרין ראשון ראשון בטל ... ותימה דבפרק בתרא דמסכת עבודה זרה אמר רבי יוחנן המערה יין נסך מחבת לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל. ונראה לר"י, דההיא ... דאמרין ראשון ראשון בטל, היינו דוקא עד ששים, אבל אם אין ששים מן ההיתר לא ... ומכל מקום אף על גב דאיכא ששים מן ההיתר, אי לאו דנפול קמא קמא, היה נאסר, כגון אם היה נופל בבית אחת, או אם היה מערה בדבר דנפיש עמודיה טפי מפי חבית דלא נפיש עמודיה טפי מצירצור קטן, דביין נסך החמירו יותר מבשאר איסורים ... [תוס'].

⁷ קשה, דנהי דשאיבה דרבנן, כדאמר בפרק המוכר את הבית, מי פירות מיהא פסולין מדאורייתא לטבול בהן ... והיכי פריך מהכא דמדרבנן בעיא ריבויא ... (א) ויש לומר דפריך משום דקא פסיק ותני עד רובו, אפילו למחטין וצנורות, דמדאורייתא לא בעי ארבעים סאה, ונהי דכשמי פירות רוב, מתבטלים המים במי פירות, ופסול מדאורייתא אף למחטין, מכל מקום במחצה על מחצה מיהא מדאורייתא כשר למחטין, ומדרבנן הוא דבעינן רבייה. (ב) ועוד יש לומר דמדאורייתא קמא קמא בטיל, ואפילו הכי בעינן רובא, לכך פריך פיר. (ג) אי"נ קאי נמי אתמד שיש בו מים דקחשיב במסכת מקוואות, ואכולהו קאמר רבי יוחנן עד רובו. [תוס'].

⁸ תימה היכי מצי למימר הכי, הא תנן במסכת מקוואות, מים שאובין ומי גשמים שהן מתערבות בחצר ובמערה עד מעלות המערה, אם רוב כשר כשר, אם רוב פסול פסול, מחצה על מחצה פסול, אימתי בזמן שהן מתערבין עד שלא הגיעו למקוה ... משמע בהדיא דשאובין דרבנן בעי רבייה. [תוס'].

¹ אבל גבי מקוה ליכא למימר שאני אומר כי האי גוונא, דהא מיא מיד מבלבלי, וליכא למימר חזר ונטלה. [רש"י].

² ולישנא דלכתחלה דחך סוגיא, היינו פירוש נישואין ודאין. אבל אין לפרש דמדקדק מדשרי לכתחלה לישא ולא אסרינן ליה לכתחלה מספק נשים המסוללות זו בזו, דמאחר דמאכיל לריש

⁴ פירש ר"ח, ירושה ראשונה, ירושת אברהם יצחק ויעקב, ירושה שניה, ירושת יהושע, ומשם ואילך קדשה לעולם. ולא יתכן לפרש כן, דבסוף פרק יוצא דופן מפליג רבי יוסי בין תרומה לחלה, ואם כן קדושה שניה היא קדושת עזרא, דבקדושת עזרא שייך לחלק בין תרומה לחלה, משום דגבי חלה כתיב בבואכם, וכי אסקיהו עזרא לאו כולהו סלוק. [] עוד שאל ה"ר שמואל מאניוב את ר"י, דהכא קאי רבי יוחנן כרבי יוסי, דירושה ראשונה ושניה יש להם, דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא, ובפרק השוחט והמעלה קאמר הש"ס לרבי יוחנן דקדשה לעתיד. והשיב ר"י, דלמעשרות ודאי לא קדשה הארץ לעתיד, אבל קדושת ירושלים והבית קדשה, (א) שקדושת מחיצות קיימא כל שעה, מ"אשר לו חומה" דדרשינן במגילה אף על פי שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן. (ב) אי נמי קדושת ירושלים משום דאיקרי נחלה אין לה הפסק. (ג) אי"נ משום דכתיב "זאת מנוחתי עדי עד" ... [] עוד שאלו, דהכא משמע דסבר רבי יוחנן דקדושת הארץ דאורייתא, ובמדרש רות משמע דהוי דרבנן, דקאמר רבי יוחנן, מעשרות כיון שגלו נפטר, והם חייבו עצמן מאליהן. (א) והשיב ר"י, דאיכא למימר דהא דקאמר הכא ואנא דאמר כרבי יוסי, לאו משום דסבר רבי יוחנן כוותיה, אלא משום דאליבא דרבי יוסי דאנדרוניוס דמתניתין קיימי. (ב) ועוד אומר ר"י, דאין נראה ששום חכם יאמר שקדושת הארץ בזמן בית שני למעשרות ולכל מצות התלויות בארץ היתה מדרבנן, וההיא דמדרש איכא לאוקמי במעשר פירות, והכי קאמר, כיון שגלו נפטרו ממעשר דאורייתא, והם חייבו עצמן מאליהם כשחזרו יותר ממה שהיו חייבים בתחלה, שהוסיפו מעשר פירות. (ג) ועוד אומר ר"י, מתוך הירושלמי דשביעית דהכי פירושו, כיון שגלו נפטרו, שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד, ולא היה חובה להם לקדש את כל ארץ ישראל ... וכמו שהניחו במקצת, היו רשאים להניח הרבה יותר, או שמא הכל אם היו רוצים, ואף על פי כן חייבו עצמן מאליהן, וקדשו, וכיון שקדשו קדשה מן התורה. [תוס'].

² אבל איפכא לא, דכי נטל סאה ברישא, חסר ליה, וכי הדר מלייה, הוה ליה מקוה חסר, דמשקין

ולהלן יתבאר בעזה"י, אלו מדבריו נאמרו תחילה, ואלו מהם נאמרו לבסוף, אחר שחזר בו מדבריו הראשונים ושינה דעתו.

בירור דעת רבי יוסי

נתבאר, שבמשנתנו אמר רבי יוסי שאנדרוגינוס הוא זכר וודאי, ובברייתא אמר שהוא ספק זכר ספק נקיבה.

לדברי רב ליתא למתניתין מקמי ברייתא. כלומר, אם במשנה ובברייתא היה נזכר רבי יוסי לבדו, או בשניהם היה נזכר עם רבי שמעון, היה מקום לומר, שהתנא של המשנה נחלק עם התנא של הברייתא, מה דעת רבי יוסי [ורבי שמעון]. אבל עכשיו שבמשנה נזכרו שניהם, ובברייתא נזכר רבי יוסי לבדו, אין לומר שיש כאן מחלוקת בין המשנה והברייתא מה דעת רבי יוסי, אלא **שמתחילה אמר רבי יוסי כרבי שמעון, כמו ששינו במשנה, ולאחר מכן חזר בו רבי יוסי, והניח את בן זוגו, ואמר שהאנדרוגינוס הוא ספק, ומאחר שחזר בו רבי יוסי, ודבריו שבברייתא נאמרו לבסוף, יש לדחות את דבריו שבמשנה, מפני דבריו שבברייתא.**

ולדברי שמואל, ליתא לברייתא מקמי מתניתין, וכן אמר לרב ענן. ואף על פי שמצינו לשמואל, שהוא חושש גם לדעת יחיד, אין זה אלא כשאין לה סתירה ממשנה, אבל דעת רבי יוסי שהיא דעת יחיד הנזכרת בברייתא, נסתרת ממשנתנו.

ואמרי בי רב [=אמרו תלמידי בית מדרשו של רב, והכוונה לרב הונא תלמידו של רב], **הלכה כרבי יוסי, כפי דעתו במשנתנו.**

איסור נטיעה קודם שביעת

לדברי רב נחמן אמר רבה בר אבוח, הנוטע אילן, או מבריכו, [שמכניס ענף אילן

איש ודאי או אשה ודאית, אלא שהוא מכוסה ואין ניכר, ואם קדש ונקרע ונמצא זכר אגלאי מילתא דמתחלה היה זכר ודאי, וכן אם נתקדשה ונמצאת נקבה, ורבי יוסי לא פליג אתנא קמא, אלא לפרושי טעמא דתנא קמא קאתי... ועוד יש לומר דפליג אמאי דקאמר תנא קמא הריני נזיר שזה איש ואשה, פירוש שניהם, בין איש בין אשה, הרי זה נזיר, ועלה פליג רבי יוסי, שאין חשוב איש ואשה, אלא או זה או זה... [תוס'].

² תימה דלמא הדר ביה מברייתא לגבי רבי שמעון דמתניתין. [תוס'].

³ לא נתבאר מה טעמו של שמואל. ויל"ע אם שמואל מודה לסברת רב, שמתחילה אמר רבי יוסי כך, ולאחר מכן חזר בו, אלא שלדעת שמואל דבריו שבברייתא הם הראשונים, ודבריו שבמשנה הם האחרונים, כקושיית התוס' המובאת בהערה הקודמת. או ששמואל חולק על עיקר סברת רב, ואומר שיש כאן מחלוקת בין המשנה והברייתא מה דעת רבי יוסי, ואמר, שיש להעדיף את המשנה על פני הברייתא.

⁴ דאמר שמואל בהחולץ, הלכה כרבי יהודה בשומרת יבם שקדש אחיו את אחותה. [רש"י].

⁵ ואף על גב דכמה משניות סוברות דאנדרוגינוס ספק... מכל מקום לרבי יוסי אנדרוגינוס הוא זכר, שהמשנה היא עיקר מן הברייתא. ומכל מקום דייק שפיר לקמן דאנדרוגינוס לשמואל זכר הוא, אף על גב דכמה משניות סברי דספיקא הוי, דאם איתא דסבר כהנהו משניות, לא היה אמר דליתא לברייתא, דכיון שתופס אותה סברא עיקר, היה לו לומר דברייתא היא עיקר, שאומרת כן לרבי יוסי. [תוס'].

⁶ כן פירש בקונטרס, דכרבי יוסי דמתניתין פסק, דבכל הנך מילי דחשיב הכא, אנדרוגינוס הרכבה וקושי וקידוש, כולם משניות הם. ואיירי רבי שמעון בהדי רבי יוסי, שמע מינה דאנדרוגינוס דמתניתין קאי. ועוד דאמרי בי רב היינו רב הונא, ושמעינן ליה לרב הונא דאמר לקמן משמיה דרב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות, ופליגי אדאמרן לעיל אליבא דרב דליתא למתניתין, מדקאמר דליתא משמע דסבר כברייתא, כדמדקדק לקמן אדשמואל, דסבר כרבי יוסי דמתניתין,, מדקאמר ליתא לברייתא... והשתא אמוראי נינהו ואלבא דרב. [תוס'].

כי הוא זכר וודאי, והרי הוא כשאר אנשים שנושאים נשים. "אבל לא נישא" לאיש, אפילו בדיעבד, כי הוא זכר וודאי והאיש אינו נישא לאיש.

אבל לדעת ריש לקיש, המשנה מוקשה, שכן אף אם את תחילתה "אנדרוגינוס נושא" יוכל לפרש שהכוונה בדיעבד, כלומר שאם נשא אשה, הרי היא מקודשת לו מספק, שמא הוא זכר, וצריכה ממנו גט. מכל מקום סוף המשנה, "אבל לא נישא", קשה לדעת ריש לקיש, שכן משמע שאין לו נישואין לאיש כלל, אף לא מספק, ולדעת ריש לקיש, מאחר שהוא ספק נקיבה, אם נישא לאיש יהא מקודש מספק, שמא הוא נקיבה, ויהא צריך גט.

זכר הבא על אנדרוגינוס

מבואר במשנתנו, שלדעת רבי אליעזר, האנדרוגינוס הוא זכר גמור, ולכן השוכב עמו חייב סקילה, כבא על הזכר. אמנם זו דעת רבי אליעזר, אבל תנא קמא [=רבי יוסי] חולק עליו. ולהלן יתבאר בעזה"י במה נחלק עמו תנא קמא.

לדברי ריש לקיש – תנא קמא ורבי אליעזר נחלקו אם האנדרוגינוס הוא זכר גמור. לדעת רבי אליעזר, האנדרוגינוס הוא זכר גמור, ולכן הבא עליו חייב סקילה, כדן בא על הזכר. ולדעת תנא קמא, אנדרוגינוס הוא ספק זכר ספק נקיבה, ולכן אי אפשר לחייב את הזכר הבא עליו סקילה, שמא האנדרוגינוס הוא נקיבה.

ולדברי רבי יוחנן – תנא קמא ורבי אליעזר מודים שאנדרוגינוס הוא זכר וודאי, ולפיכך, לדברי שניהם זכר הבא עליו כבא על הזכר חייב סקילה. ומחלוקתם היא כשבא עליו זכר בנקבותו. לדעת רבי אליעזר, מאחר שהאנדרוגינוס הוא זכר גמור, ביאה בנקבותו היא כביאה בשאר גופו, ואינה נקראת ביאה, ולכן הבא עליו שם פטור, ורק הבא עליו כזכר חייב סקילה. ולדעת תנא קמא, זכר הבא על האנדרוגינוס חייב סקילה, בין כשבא עליו כזכר, ובין כשבא עליו בנקבותו, [מטעם שיתבאר בעזה"י בדף פ"ג].

דף פ"ג

דעת רבי יוסי בברייתא

לעיל נתבאר, שלדעת רבי יוסי במשנתנו, האנדרוגינוס הוא זכר וודאי, [כדברי רבי יוחנן לעיל שכמותו הוכח מלשון המשנה "אבל לא נישא"].

אכן בברייתא שנינו, אמר רבי יוסי, **אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא, ולא הכריעו בו חכמים, אם זכר אם נקיבה.**

לקיש בתרומה בזמן הזה דרבנן, לא מסתבר לאוסרו בתחלה מטעם זה. ועוד יש לפרש, דאנדרוגינוס נושא משמע דחייב לישא, דמיפקד אפריה ורביה. ואם תאמר והיכי פריך מאנדרוגינוס נושא אמילתיה דרבי יוסי. וצריך לדחוק שהוא סיוס מילתיה דרבי יוסי, אף על פי שרבי יהודה מפסיק בינתיים. [תוס'].

⁸ **אומר ר"י, דהאי בריה לא הוי פירושו כגון בריה שבמקומות אחרים, שאינו ספק, אלא בריה דקאמר הכא היינו שהוא ספק, כדקאמר ולא הכריעו בו... וקשה דבתוספתא דבכורים מסיים בהך ברייתא דשמעתין, אבל טומטום אינו כן, אלא או ספק איש או ספק אשה, מכלל דאנדרוגינוס לא הוי ספק אלא אינו לא איש ולא אשה. ועוד מדלתנא קמא דרבי יוסי דתוספתא דבכורים הוי אנדרוגינוס ספק, ומטמא באודם כנשים ובלובן כאנשים, מכלל דלרבי יוסי לא הוי ספק. ואומר ר"י דהתם הכי פירושו, אבל טומטום אינו כן כמו אנדרוגינוס שהוא ספק מחמת שהוא בריה משונה, משום שיש לו זכרות ונקבות, והוא ספק לעולם, אבל טומטום אינו כן, אלא ספק שהוא**

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 111
מסכת יבמות ע"פ-פ"ד
כ"א כסלו - ה' טבת

הם ימי זיבה, וכן לעולם.

והנה אשה המקשה ללדת בימים הראויים לטומאת נידה, וראתה דם, אף על פי שראתה מחמת קושי הלידה, הרי זה דם נידות, וטמאה נידה.

וכמו כן אשה המקשה ללדת בימים הראויים לטומאת זיבה, וראתה דם שלושה ימים, והפסיקה יום אחד בינם לבין הלידה, מאחר שלא נמשכה הראיה עד הלידה, אין לתלותה בקושי הלידה, והרי זו זבה גדולה, ולא תיטרה מזיבתה, עד שיהיו לה שבעה ימים נקיים.

אבל המקשה ללדת בימים הראויים לטומאת זיבה, וראתה דם שלושה ימים רצופים או יותר, ונמשכה הראיה עד הלידה, יש לתלות את הדם בצער הלידה, ואינו דם זיבה, ולכן אינה צריכה ספירת שבעה נקיים לטהרתה כיוולדת בזוב, אלא טמאה טומאת לידה בלבד כשאר יולדות.

ונחלקו חכמים, כמה ימים קודם הלידה יש לתלות הראיה בצער הלידה.

לדעת רבי מאיר – אפילו היתה הראיה **ארבעים או חמישים יום** קודם הלידה, אם נמשכה עד הלידה, תולים הכל בצער הלידה, ואינה טמאה טומאת זיבה.

ולדעת רבי יהודה – אין לתלות הראיה בצער הלידה, אלא כשהיתה הראיה **באותו חודש שילדה בו**, אם ילדה בתחילת החודש, כגון בשנים בחודש, אין לתלות בלידה אלא את מה שראתה ביום הקודם, ואם היתה הלידה בסוף החודש, כגון בעשרים ותשעה בחודש, יש לתלות בלידה כל מה שראתה בעשרים ושמונה ימים הקודמים. שלדעת רבי יהודה, שיפורה גרים, כלומר שופר שבית דין תוקעים לקידוש החודש שיוולדת בו גורם הקשוי.

ולדעת רבי יוסי ורבי שמעון – אין קישוי מחמת לידה יותר משתי שבועות, ולפיכך אין לתלות דם בקישוי לידה אלא דם שראתה **שתי שבועות** קודם הלידה.

ואמר שמואל, **הלכה כרבי יוסי. ודעת רב לא נתבררה** בדבר זה [תיקון].

כלאים בשל חבירו

נאמר, "לא תזרע פְּרָמֶךָ פְּלִאִים פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וּתְבוֹאֵת הַפְּרָרִים" (דברים כ"ב ט), ובכלל איסור זה, שלא לסכך גפנו על גבי תבואתו, כי הגפן יונק עם התבואה יחד, והעושה כן קידש התבואה, כלומר אסרה וטעונה שריפה.

ונחלקו חכמים, מה הדין כשעשה דבר זה בשל חבירו, כלומר שסיכך גפנו שלו על גבי תבואת חבירו.

לדעת רבי מאיר – מאחר שהגפן יונק עם התבואה, יש כאן כלאים, **והתבואה אסורה, והעושה כן משלם לחבירו את נזקו.**

ולדעת רבי יוסי ורבי שמעון – לא נאסרה התבואה: **כי אין אדם אוסר דבר**

¹ יל"ע אם הכוונה לכך שרב אמר בדין זה תיקון, או שלנו לא נתבררה דעתו, ולכן אמרו על כך תיקון.

² הוא הדין הזורע, כההוא עובדא דמייתי רבי יוסי בסיפא, אלא נקט המסכך, משום רבותא דרבי מאיר, דאף במסכך אסור. [תוס'].

³ בסיפא מייתי רבי יוסי מעשה באחד שזרע כרמו של חברו והתיר רבי עקיבא, אם בוריעת תבואה דהוי כלאים דאורייתא התיר, אם כן הא דאמר בהקומץ זוטא, מעשה באחד שזרע כרמו של חברו

לאדמה, ומוציאו מצד אחר, ונחשב כנוטעו], או מרכיב אילן באילן, קודם שביעית, צריך שיקלט שלושים יום קודם שביעית, שכל שלושים יום שלפני שביעית אסורים כשביעית משום תוספת.

ונחלקו חכמים, כמה זמן הנטיעה קולטת, שיקדים זמן זה קודם שלושים יום שלפני שביעית.

לדעת תנא קמא – הנטיעה קולטת בשלושים יום ולכן לא יטע **ששים יום** לפני שביעית [שלושים לקליטה ושלושים לתוספת שביעית].

ולדעת רבי יהודה – הנטיעה קולטת בשלושה ימים ולכן לא יטע **שלושים ושלושה יום** לפני שביעית [שלושה לקליטה ושלושים לתוספת שביעית].

ולדעת רבי יוסי ורבי שמעון – הנטיעה קולטת בשתי שבתות ולכן לא יטע **ארבעים וארבעה יום** לפני שביעית [ארבעה עשר לקליטה ושלושים לתוספת שביעית].

ואמרי בי רב [=אמרו תלמידי בית מדרשו של רב, והכוונה לרב הונא" תלמידו של רב], **הלכה כרבי יוסי.**

ושמואל אמר לרב ענן, לשנות **כדעת רבי יהודה**, האומר, שיש להקדים הנטיעה לפני ראש השנה, שלושים ושלושה יום.

דם שמחמת קושי הלידה

אשה הרואה דם פעם ראשונה, הרי היא נידה, וטמאה שבעה ימים, בין אם ראתה מעט דם ביום הראשון, ובין אם ראתה דם כל שבעה ימים, וטובלת במוצאי יום שביעי, [ובכך היא נעשית טבולת יום, וגמר טהרתה בהערב שמש של יום שמיני]. ולאחר שבעה ימי נידות, במשך אחד עשר יום, כל דם שתראה אינו דם נידה אלא דם זיבה, אם ראתה יום אחד, טובלת בו ביום, וטהורה לערב. וכן אם ראתה שני ימים, טובלת ביום השני וטהורה לערב. ואם ראתה שלושה ימים רצופים הרי היא זבה גדולה וטעונה ספירת שבעה ימים רצופים נקיים מראיה וביום השביעי טובלת וטהורה לערב. וכשעברו אחד עשר יום אלו, מעתה אם תראה דם, שוב תהא נידה שבעה ימים, ואחד עשר יום שאחריהם

¹ אף על גב דמשנינן התם בסנהדרין, אמרי בי רב רב המנונא, היינו היכא דאמר רב הונא דאמרי בי רב, דמוכחא מילתא דאאינש אחרינא קאמר, אבל היכא דאיתמר סתמא, ודאי הוי רב הונא. [רש"י]. אף על גב דרב המנונא תלמיד חבר דרב חסדא הוה, ורב חסדא תלמיד חבר דרב הונא ... ולא יתכן שיאמר רב הונא משמיה דרב המנונא שהיה תלמידו, על כרחך תרי רב המנונא הוה, דאשכחן רב המנונא שהיה תלמיד של רב ... וקשה לרבינו תם על פירוש הקונטרס ... ורבינו תם מפרש, אלא רב המנונא פירוש, בכל מקום שתמצא "רב הונא אמרי בי רב", לא תימא רב הונא אלא אימא "אמר רב המנונא אמרי בי רב" ... [תוס'].

² כן פירש רש"י סוגייתנו לענין שביעית. **ורבינו תם פירש, דלא אשביעית קאי, דלענין נטיעה ליכא תוספת שביעית לאסור נטיעה הנקלטת בתוספת שביעית, אלא לענין ערלה קאמר, והכי קאמר, לדברי האומר שלשים לקליטה, צריך לגבי ערלה שלשים ושלשים.** ואומר ר"י דסוגיא דפרק קמא דראש השנה מוכחת כן, גבי הא דתניא, אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ערב שביעית שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה, ומותר לקיימן בשביעית ... ודייק התם, דלא מיתוקמא כרבי אליעזר דאמר שלשים יום בשנה חשוב שנה, משום דלדידיה שלשים ושלשים בעי, ומוקי לה כרבי מאיר, דאמר יום אחד בשנה חשוב שנה, דיום שלשים עולה לכאן ולכאן, ואם איתא דרב נחמן אמר רבה בר אבובא אשביעית קאי, שפיר מיתוקמא ההיא דאחד הנוטע כרבי אליעזר, ולא הזכיר התנא אלא שלשים, שנחשבים שנה, ואותן שלשים של קליטה לא הזכיר, כמו שבמתניתין דאין נוטעים, דמייתי הזכיר שלושים של קליטה, ושירי שלשים של התוספת הנחשבין שנה. [תוס'].

שאינו שלו.

ואמר שמואל, הלכה כרבי יוסי. וכן אמר רב אדא אמר רבא. ולדברי רב יוסף אמר רב הונא אמר רב, אין הלכה כרבי יוסי.

טומטום שנקרע ונמצא זכר

הטומטום הוא מי שאין ניכר בו לא זכרות ולא נקבות והרי הוא ספק אם הוא זכר וזכרותו מכוסה או שהוא נקיבה ונקבותה מכוסה. ונחלקו חכמים בדין טומטום שנקרע ונמצא זכר.

לדעת רבי יהודה – טומטום שנקרע ונמצא זכר, אינו כשאר זכרים, אלא **סריס חמה הוא בוודאי**, ולכן אם מת אחיו בלא בנים, והניח רק את האח הזה, היבמה אינה זקוקה לו לחליצה כלל, שהרי הוא סריס חמה בוודאי, ואם היו למת אחים נוספים, וחלץ לה האח הזה, לא נפסלה על שאר האחים, כי חליצת סריס חמה אינה כלום.

ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה – טומטום שנקרע ונמצא זכר, אינו סריס חמה בוודאי אלא **ספק סריס חמה**, ולכן אם מת אחיו בלא בנים, והניח רק את האח הזה, היבמה חולצת לו שמא אינו סריס וזקוקה לו לחליצה, ואם היו למת אחים נוספים, וחלץ לה האח הזה, נפסלה על שאר האחים, שמא אינו סריס וחליצתו חליצה.

טומטום דברי

נתבאר שלדעת רבי יהודה טומטום שנקרע ונמצא זכר הרי זה סריס חמה בוודאי ואינו ראוי להוליד.

הקשה על כך רבי אמי, ממעשה שהיה במקום הנקרא בירי, שהיה שם טומטום, שהושיבוהו על כרסו, ונקרע, ונמצא זכר, וילדה לו אשתו שבעה בנים.

והשיבו לו שלדעת רבי יהודה יש לחזור על בניו מאין הם כלומר אשתו זנתה ולא בניו היו.

חליצה לטומטום

מי שמת בלא בנים, והניח אשה ומספר אחים, ואחד מהם טומטום, הכל

סמדר, ואסרו חכמים את הזרעים והתירו הגפנים, ומשמע דבשאר זרעים דהו דרבנן איירי, אבל בקנבוס ולוף או ה' המינים שהם כלאים דאורייתא היו אוסרים גם הגפנים שאינן של זרוע, אם כן לא אתיא ההיא דמנחות כרבי יוסי, אף על גב דפסיק שמואל כותיה, אלא כרבנן, ורב הונא אמר רב אמר נמי בסמוך דאין הלכה כרבי יוסי, והא דלא מוקי התם כרבי יוסי, ונימא דהתירו הגפנים אפילו בכלאים דאורייתא, היינו משום דקסבר דלרבי יוסי אפילו זרעים מותרים, דכיון דמן התורה אין אדם אוסר בכלאים דבר שאינו שלו, אין כאן כלאים והכל מותר. [תוס'].

¹ ואם תאמר ומאי שנא מנותן נבלה או חלב בתבשיל של חברו, שטאסר. ואומר ר"י, דבדבר התלוי במחשבה הוא דאמר הכי, כגון משתחוה לבהמת חברו ... דאפילו עשה בה מעשה, כגון ששחטה, איכא למאן דאמר דלא אסרה, ואיסור כלאים נמי תלוי במחשבה, כדאמר ... גבי הרואה ירק, כשאניג אלקטנו אפילו הוסיף מאתים מותר, לכשאחזור אלקטנו אסור. ומטעם זה מפרש רבינו תם דנקט בהגוזל, נתייאש הימנה ולא גדרה, דוקא נתייאש, אבל לא נתייאש שהיה עוסק בגדר ולא הספיק לגדור עד שהוסיף מאתים, לא קידש. [תוס'].

² אף על גב דפסקינן בהגוזל כי הך דרבי מאיר דדאין דינא דגרמי, מכל מקום אפשר דהלכה כרבי יוסי בהא דקאמר לא קידש, ואפשר דרבי יוסי מודה לרבי מאיר, דאם קידש דחייב באחריותו, והתם לא מיייתי אלא דמהכא שמעינן דדאין דינא דגרמי, ולענין דינא דגרמי הוא דפסקינן כותיה בעלמא, אבל הכא הלכה כרבי יוסי דלא קידש. [תוס'].

מודים שהטומטום לא יחלוץ לה, שהרי הטומטום הוא ספק זכר ספק נקיבה, ואם הוא נקיבה, חליצה שתחלוץ לו היבמה אינה פוטרת אותה. ואפילו אם הוא זכר, לדעת רבי יוסי ברבי יהודה אפשר שהוא סריס, ולדעת רבי יהודה הוא וודאי סריס. וסריס גם כן אינו זוקק לחליצה.

וכשלא היו למת אחים זולת האח הטומטום, בזה נחלקו חכמים.

לדעת רבי יהודה, היבמה פטורה לגמרי מהחליצה ואינה זקוקה לאח הטומטום כלל, שהרי אם הטומטום נקיבה, אין היבמה זקוקה לה, ואפילו אם הוא זכר, אין היבמה זקוקה לו, כי אם הוא זכר, הוא סריס חמה, וסריס חמה אינו זוקק לחליצה.

ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה, מחמת הספק היבמה זקוקה לחליצת הטומטום, שהרי אם הוא זכר יתכן שאינו סריס והיא זקוקה לו.

זכר הבא על אנדרוניוס

בדף פ"ב נתבאר, שלדברי רבי יוחנן, נחלקו חכמים במשנתנו בדין זכר הבא על אנדרוניוס, שלדעת רבי אליעזר אין חייבים עליו אלא בזכרות שלו, ולדעת תנא קמא חייבים עליו גם על נקבות שלו.

ומבואר כאן בסוגייתנו, שדברי רבי אליעזר אלו מפורשים בברייתא, שכך שנינו בברייתא, **רבי אליעזר אומר, אנדרוניוס חייבים עליו סקילה כבזכר**, במה דברים אמורים, בזכרות שלו, אבל בנקבות שלו, פטור.

וכמו כן מבואר בסוגייתנו, שדעת רבי סימאי בברייתא כדעת תנא קמא במשנתנו [כפי שהעמידה רבי יוחנן], שכך שנינו בברייתא, **רבי סימאי אומר, אנדרוניוס חייבים עליו סקילה משני מקומות**. וכדעה זו אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי אבא אחוה דרבי יהודה בר זבדי אמר רב יהודה אמר רב.

ובר המדורי הסביר לרבא, שרבי סימאי למד דבריו מהכתוב, "וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁקֵב מִשְׁקָבֵי אִשָּׁה תַעֲבֹה הוּא" (ויקרא י"ח כ"ב), שמשמעות הכתוב הזה, שיש זכר שיש בו שני משכבות, וזהו אנדרוניוס, והזהיר הכתוב על שני המשכבות.

אולם רבי אליעזר חולק, ואומר, שאף שדיבר הכתוב בזכר שיש בו שני משכבות, לא הזהיר הכתוב אלא על משכב זכר שבו, שאמר, "וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁקֵב".

איסור משכב זכר בזכר

נתבאר, שלדעת רבי סימאי, ענין זה שאנדרוניוס חייבים עליו בשני מקומות, למד מהכתוב, "וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁקֵב מִשְׁקָבֵי אִשָּׁה" והנה ללמוד דין זה, די היה לכתוב "לא תִשָּׁקֵב מִשְׁקָבֵי אִשָּׁה", שמשמעות המילים הללו לבד, שיש אדם שיש בו שני משכבות, וזהו אנדרוניוס, ושתי המשכבות אסורים. ומתוך כך שנאמר גם "וְאֵת זָכָר", בא הכתוב ללמד גם על זכר גמור, שזכור הבא עליו חייב.

ולדעת רבי אליעזר, הכתוב "וְאֵת זָכָר" בא ללמד על האנדרוניוס, שאין חייבים עליו אלא בזכרותו. וענין זה שגם זכר גמור חייבים עליו למד מריבוי

¹ והברייתא שבה אמר רבי יוסי ברבי יהודה שהטומטום אינו חולץ, מדברת באופן שיש אחים נוספים. כן נראה לכאורה.

הכתוב "וְאֵת".

ביאה שלא כדרכה באשה

הכל מודים שהבא על האשה שלא כדרכה, דינו כבא עליה כדרכה, [אם היא ערוה, נענש על כך, ואם היא יבמתו, קנאה בכך].

וענין זה שביאה שלא כדרכה באשה נקראת ביאה, למד מהכתוב, "וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה", שאם בא ללמד רק על אנדרוגינוס וזכר, די היה לכתוב, "וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁב מִשְׁכְּבוֹת", ומתוך כך שכתב "אִשָּׁה", לימד שגם באשה יש שני משכבות.

אנדרוגינוס אינו נידון כזכר לכל דבר

נתבאר שלדעת רבי אליעזר, זכר שבא על אנדרוגינוס חייב סקילה, כדן זכר שבא על הזכר, כי האנדרוגינוס נידון כזכר.

ואמר רב שזבי אמר רב חסדא, לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס זכר גמור הוא, שאם אתה אומר כן,

במוקדשים יקדש להיות קרב, ולהלן יתבאר בעזה"י, שמודה רבי אליעזר בקדשים, שכל מקום שנאמר "זכר" אין אנדרוגינוס בכלל, ולכן, רק בעופות, שלא נאמר בהם "זכר", האנדרוגינוס כשר להקרבה, אבל בבהמות, שנאמר בהם "זכר", האנדרוגינוס אינו קרב.

ואמר רב נחמן בר יצחק, שכן שנינו גם בברייתא, שלדעת רבי אליעזר, טומטום ואנדרוגינוס אינם קדושים להקרבה בבהמה כלל, כפי שיתבאר בעזה"י בדף פ"ד.

עופות פסולים להקרבה שנמלקו מטמאים טומאת נבלה

עופות של חולין אינם מוכשרים לאכילה אלא בשחיטה, אבל המולק עופות חולין מאחור, עושה אותם נבילה.

ועופות קדשים, כחטאת העוף ועולת העוף, אינם מוכשרים להקרבה אלא במליקה מאחור, שנאמר "וּמִלֶּקֶת אֶת רֵאשׁוֹ". וכל זה כשהם ראויים לכך, אבל המולק עופות קדשים שהם פסולים להקרבה, מאחר שאינם ראויים למליקה, נעשים בכך נבילה כעופות חולין, ומטמאים את האוכל מהם כזית, כדן נבלת עוף טהור.

ולדעת תנא קמא – כל הדברים הבאים פוסלים את העוף מהקרבה, ומעתה אם נמלק נעשה נבילה. (א) הנרבע. (ב) והמוקצה [שהקצהו ויחדו לתקרובת עבודת כוכבים]. (ג) והנעבד [שהשתחוה לו ועשאו עבודת כוכבים]. (ד) והאתנן [שניתן לזונה באתננה]. (ה) ומחיר [שהוחלף תחת כלב]. (ו) וטומטום (ז) ואנדרוגינוס.

ולדעת רבי אליעזר – עוף טומטום או אנדרוגינוס שנמלקו לקרבן, אינם מטמאים טומאת נבילה, שהיה רבי אליעזר אומר, כל מקום שנאמר "זכר" או

^א טריפה לא חשיב הכא, דפליגי בה רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי בזבחים ... במולק ונמצא טריפה, אם היא מטמאה בגדים. והתם נמי מפרש, דכל שפסולו בקדש אין מטמא בגדים. [תוס'].

^ב הרובע לא גרסינן, שאין לך עוף רובע אשה. [רש"י].

^ג מצי למימר דהוא הדין דכשרים להקרבה, כדקאמר דאין אתה יכול להוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם, אלא אידי דנקט תנא קמא מטמאין, נקט נמי איהו אין מטמאין. או שמא מדרבנן אסורים להקרבה. [תוס'].

"נקבה", אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם, ועוף, הואיל ולא נאמר בו "זכר" או "נקבה", אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם.

דף פ"ד

בהמות פסולות שהקדיש לקרבן

רוב הבהמות שיש בהם פסול להקרבה, כגון רובע, ונרבע, ומוקצה, ונעבד, ואתנן, ומחיר, אם הקדישן לקרבן, אף על פי שהן פסולות, קדשו קדושת הגוף, ומעתה אין פודים אותן אלא אחרי שיהיה בהם מום קבוע, ואף אחר פדיון, אסורות בגיזה ועבודה.

ולדעת רבי אליעזר במסכת תמורה, **חמשת הפסולים הבאים, (א) כלאים. (ב) טריפה. (ג) יוצא דופן. (ד) טומטום. (ה) ואנדרוגינוס.** אינם כשאר פסולים, ואם הקדישם לקרבן, לא קדשו כלל קדושת הגוף, אלא קדושת דמים בלבד, והרי הם נפדים בלא מום, ולאחר פדיון מותרים בגיזה ועבודה.

ואמר שמואל, שלדעת רבי אליעזר, חמשת אלו, לא רק שאינם קדושים בתחילת קדושה, כלומר כשבא ומקדישם לשם קרבן, אלא אפילו בתמורה אינם קדושים, כשאומר על בהמה שכבר קדשה, יהיו אלו תמורתה. [אף שמצינו שלענין זה הקדושה חלה יותר, שבעלי מומים מתקדשים בתמורה, ואינם מתקדשים בתחילת קדושה, חמישה אלו, גם בתמורה אינם מתקדשים]. **ודבר נוסף אמור בהם, שאם כבר קדשו קודם שהיה בהם פסול זה, [כגון הקדיש בהמה כשרה ונעשית טריפה, או הקדיש וולד ויצא דרך דופן, או הקדיש בהמה ונתעברה טומטום או אנדרוגינוס או כלאים], מכל מקום אין קדושתם חמורה כשאר קדשים, ואינם עושים תמורה.**

דבר אחד שלמד רבי אצל רבי אלעזר בן שמוע

אמר רבי, כשהלכתי ללמוד תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע, חברו עלי תלמידי, כתרנגולים של בית בוקיא, [שהם בקיאים וחריפים, ואין מניחים תרנגול נכרי ביניהם], ולא הניחוני ללמוד אלא דבר אחד במשנתנו, רבי אליעזר אומר, אנדרוגינוס חייבים עליו סקילה כזכר.

סליק פרק הערל

¹ כדדרשינן "זכר" ודאי "נקבה" ודאית, ולא טומטום ואנדרוגינוס. [רש"י].

² כלאים ויוצא דופן פסולים להקרבה, דכתיב "שור או כשב", פרט לכלאים, "וכי יולד", פרט ליוצא דופן. [רש"י].

³ ותקנתם, שירעו עד שיהיה בהם מום, ויפדו, ויאכלו, והטרפה תיקבר. [רש"י].